

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA » ALMANAC «

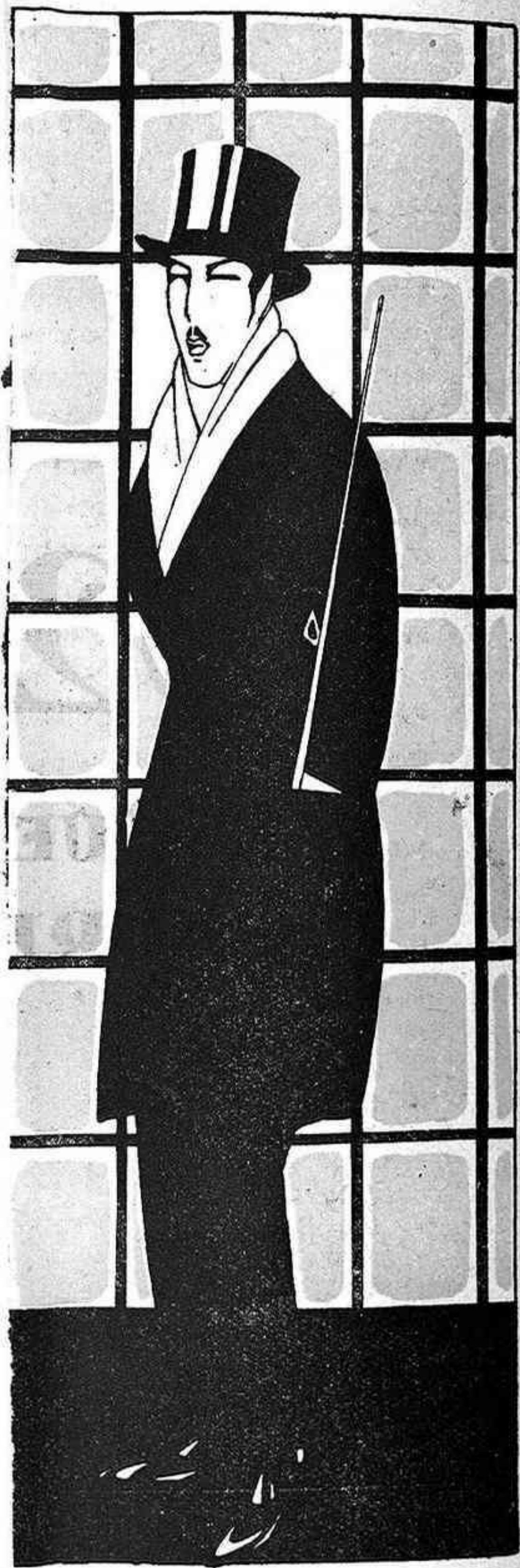
1924

ALMAN

192

L'ESQUE

LA TORI

és un jove alegre, simpàtic, elegant. Adquireix els trapeus a Londres, el calçat a Nova York, els barrets a Berlín, les corbates i els perfums a París.

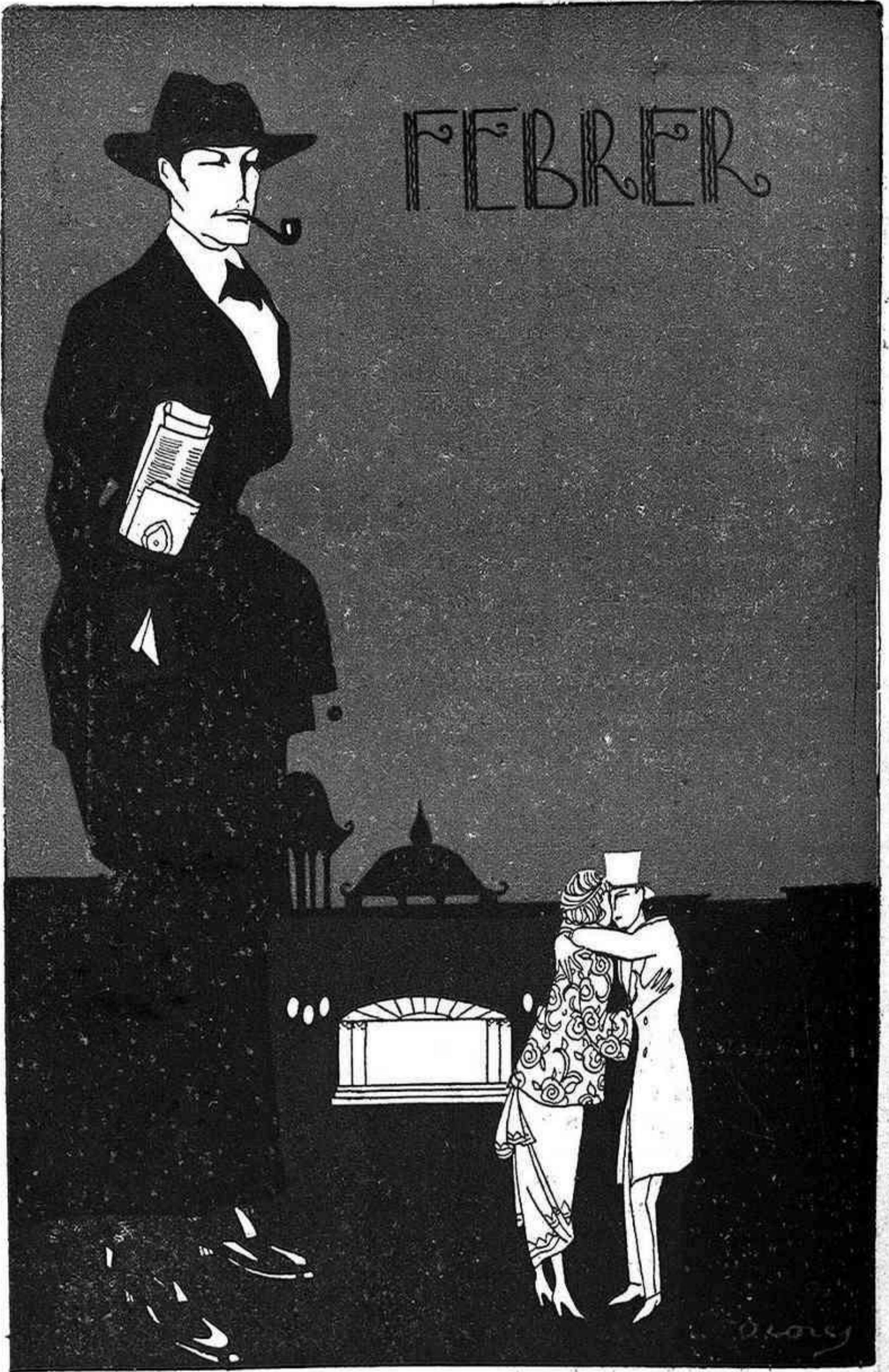
Gener és un jove fredolíc. Als dematins, guiant el seu túburi al passeig, entre una doble filera de somriures de dona, s'abriga amb un «rengland» anglès, d'un color gris clar, quadriculat per unes gairebé invisibles ratlletes roges. A la nit, a la sortida del teatre d'òpera, porta damunt del frac un abric severíssim, elegantíssim, de pells.

Gener es dóna la gran vida: ha assistit als grans «Palace» del vell i el nou món. Coneix totes les elegàncies, tot el confort de la vida moderna. Homes com ell no n'hi han gaires: en alguna pel·lícula, en alguna novel·la...

La gent, la pobra gent de cada dia, l'admira i l'enveja. Però sent al seu costat un lleu malestar perquè endavina en ell l'home perillós, l'home misteriós, l'aventurer.

Ara Gener és al llit, un xic malalt. Però no té importància: excessos del passat Nadal...

1 dim. La Circumsició.	17 dij. S. Antoni, abad.
2 dim. Sts. Isidor i Marcel	18 div. La càtedra de S. Pere.
3 dij. Sts. Anter i Daniel.	19 dis. S. Canut, rei.
4 div. S. Aquilí i comp. ms.	20 diu. S. Sebastià, mr.
5 dis. S. Telesfor, mr.	21 dill. S. Fructuós, mr.
6 diu. Els Sants Reis.	22 dim. S. Vicens i Atanasi.
7 dill. Sts. Julià i Teodor.	23 dim. S. Ildefons, bisbe.
8 dim. S. Llucià i comp. ms.	24 dij. Ntra. Sra. de la Pau.
9 dim. Sta. Basilissa, verge.	25 div. Conversió de S. Pau.
10 dij. S. Gonzal, mr.	26 dis. S. Policarp.
11 div. Sts. Higini i Silvi.	27 diu. S. Joan Crisostom.
12 dis. Sts. Benet i Arcadi	28 dill. S. Julià, bisbe.
13 diu. S. Gumersinde, mr.	29 dim. S. Francisco de Sales
14 dill. S. Hilari, bisbe.	30 dim. Sta. Martina.
15 dim. S. Joan de P.	31 dij. S. Pere Nolasc.
16 dim. El dolç Nom de Jesús.	

Febrer és un jove que sofreix el dolor d'ésser jove i no tenir diners: dolor horrible! Més horrible quan, com Febrer, es té l'ànima de gran senyor.

Febrer és un jove que vesteix humilment, gairebé pobrement: uns pantalons amb genolleres, una americana arrugada, unes sabates torsades, un barret nou massa nou. Se sospita si s'abriga el pit, sota la camisa, amb una *Vanguardia* que és el diari predilecte de tots aquells que no tenen samarreta. Se sospita també si aquest jove, Febrer, escriu aquestes coses de les que no es pot viure: versos. Uns papers, uns diaris, un llibre, que du a la butxaca de l'americana, fan admissible aquesta sospita.

Febrer té la dona que ell estima al ball. La dona que ell estima és una d'aquestes dites «dones dolentes» que fa comerç de l'amor.

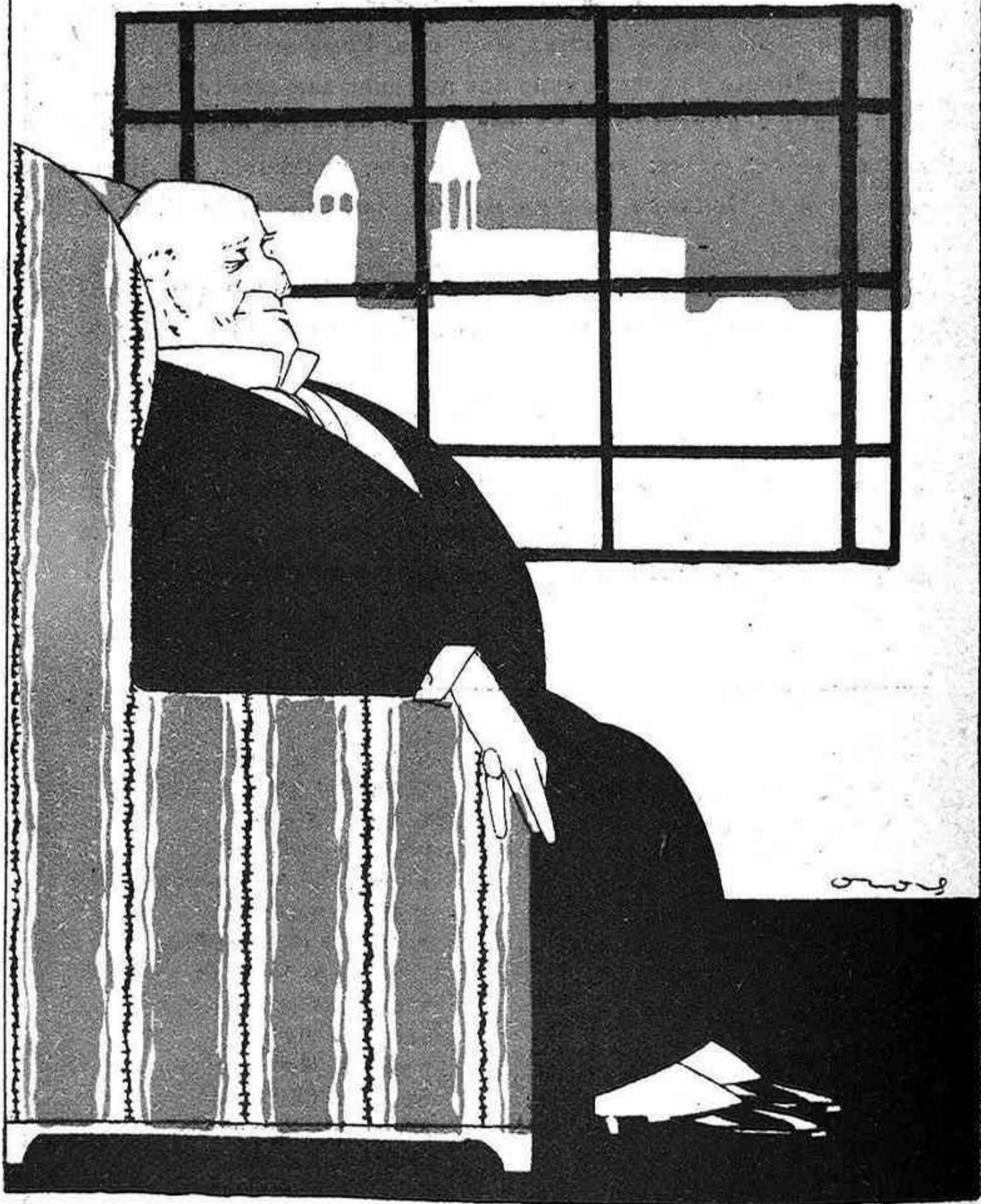
Però això que té que veure? No s'ha d'estimar a tothom?

La dona que Febrer ha enlairat fins al seu cor, és al ball i riu i bromeja amb altres homes. I Febrer no té diners per a entrar. Ple de tristesa s'espera a la porta, com un pobre, pel sol goig de veure-la sortir. De veure-la sortir amb un altre.

1 div. Sts. Ignasi i Cecili.
2 dis. La Purificació de la Verge.
3 diu. S. Blai, bisbe.
4 dill. S. Andreu Corsino.
5 dim. Santa Agueda.
6 dim. Sta. Dorotea, verge.
7 dij. S. Romuald.
8 div. S. Joan de Mata.
9 dis. Sta. Polonja.
10 diu. Sta. Escolàstica.
11 dill. S. Sadurní.
12 dim. Sta. Eularia, verge.
13 dim. St. Benigne.
14 dij. S. Valentí, prevere.
15 div. S. Faustí.

16 dis. S. Julià, mr.
17 diu. S. Julià Capadócia.
18 dill. S. Simeó.
19 dim. S. Gabí, mr.
20 dim. Sts. Lleó i Nemesi.
21 dij. S. Felu b.
22 div. La C. de S. Pere en en Antioquia.
23 dis. S. Florenci, conf.
24 diu. S. Modest.
25 dill. S. Maties.
26 dim. S. Cesar.
27 dim. Sta. Marguerida.
28 dij. S. Leandre, arqueb.,
i S. Baldomer.
29 div. S. Macar i Rufí, mrs.

MARS

Març ja no és cap jove. Ja és un home madur, massa madur. Ja li comencen a pesar els anys. Ja té una calva que sembla un genoll, ja té una panxa prominent, ja té cabells—els pocs que li queden—blancs.

Tot això—reunint-se en la seva persona—el posa de mal humor. Març és propietari. Té unes cases que s'administra ell mateix. Els llogaters d'aquestes cases tremolen en veure'l. I això que tan sols el veuen una vegada al mes: el dia del cobro. Els llogaters d'aquestes cases creuen que al món hi han dos animals perillosos. L'amo de la casa i la portera. Potser tinguin raó.

Veritablement Març és un home intolerable: com tots els rics d'origen obscur, és ordinari, és grosser, és manefle, és ximple, és atrabiliari, se li torna el nas vermell, crida, renega, bufa.

Quan el dia primer d'abril truca amb una rialla a la porta dels llogaters, dient:

— Què no ho sabeu? Març és mort!,
els llogaters senten una íntima i viva satisfacció, i una infame sensació de repòs, de tranquil·litat.

1 dis. S. Rossendo.
2 diu. S. Llucià.
3 dill. S. Emeteri.
4 dim. S. Casimir.
5 dim. *Cendra*. S. Eusebi.
6 dij. S. Olaguer.
7 div. S. Tomàs de Aquino
8 dis. S. Joan de Déu.
9 diu. *I de Cuar*. Sta. Fran.
10 dill. S. Melitó.
11 dim. S. Eulogi, prevere.
12 dim. S. Gregori.
13 dij. Sts. Ramir i Salomó.
14 div. S.^a Matilde.
15 dis. Sta. Madrona, verge.
16 diu. *II de Cuar*. S. Julià.

17 dill. S. Patrici.
18 dim. S. Gabriel.
19 dim. S. Josep
20 dij. S. Nicet.
21 div. S. Benet.
22 dis. Sta. Deogracies.
23 diu. *III de Cuar*. S. Jo. O
24 dill. S. Agapit.
25 dim. L'Anunc.
26 dim. S. Brauli
27 dij. S. Rupert.
28 div. S. Càstor.
29 dis. S. Eustasi.
30 diu. *IV de Cuar*.
31 dill. S. Amadeu, cfr.

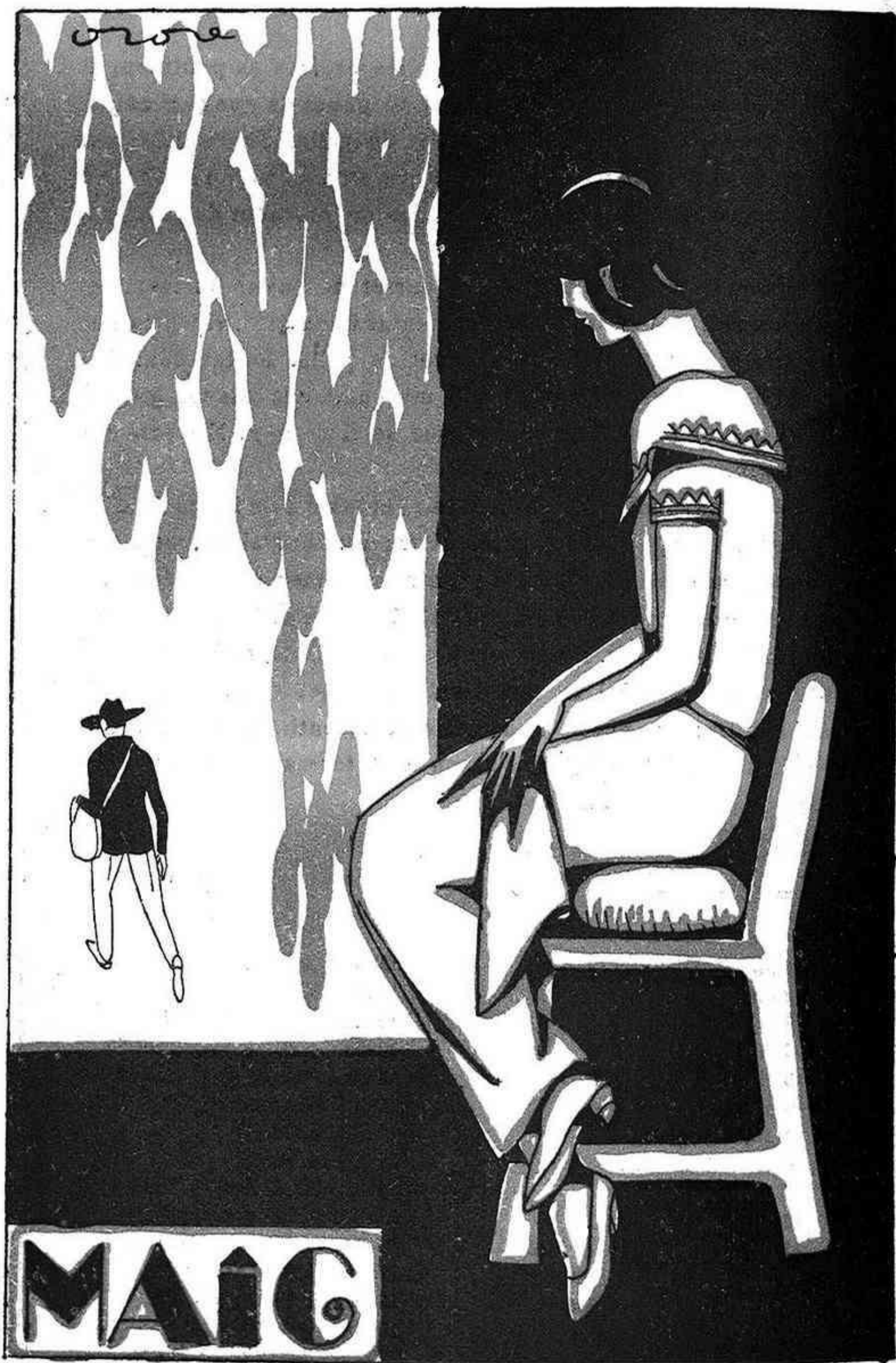
Plou. Plou i fa sol. No se sap si les bruixes es pentinen, ni s'ha sapigut mai. Com que la gent té ganes de que faci calor, Abril creu que en fa i es posa barret de palla. I surt al carrer. El seu és el primer barret de palla que surt al carrer. Per això si el sorprèn la pluja se'l taparà amb un mocador de butxaca, perquè és el primer i és de l'Abril.

Sabeu la tragèdia del primer barret de palla? Es terrible! Se necessita una gran força de voluntat i una gran valentia per a treure al carrer el primer barret de palla. Es tan nou! Tan bonic! Tan alegre! La gent se'l mira amb uns ulls tan goluts, que el que el porta fins té por que se li mengin. No seria res d'estrany.

El primer barret de palla és tan detonant com l'espatec d'un tap de xampany en una taverna d'arrabal. Sota el barret hi va un jove—cap vell s'atreveix a portar el primer barret de palla—un xic avergonyit de l'èxit que obté per tot allà on passa. Es un èxit que li fa por. Potser n'ha fet un grà massa? Potser encara no era hora? I se sent llastimosament en ridícul. Però, bah! somriu: a la vida s'ha de tenir la valentia de saber fer el el ridícul, també. I Abril s'asseu a la terrassa d'un Cafè i demana un aperitiu qualsevol.

1 dim. Ss. Venanci i Hugo.
 2 dim. S. Francisco de P.
 3 dij. S. Pancràs.
 4 div. S. Isidor.
 5 dis. S. Vic. Ferrer.
 6 diu. Passió. S. Celestí.
 7 dill. S. Epifani.
 8 dim. St. Dionís.
 9 dim. Sta. Casilda.
 10 dij. St. Esequiel.
 11 div. Dolors N. S. S. Lleó.
 12 dis. Sts. Víctor i Zenón.
 13 diu. Rams. S. Armengol.
 14 dill. Sant. S. Tiburci.
 15 dim. Sant. Sta. Anastasia.

16 dim. Sant. S. Toribi.
 17 dij. Sant. S. Anicet p.
 18 div. Sant S. Eleuteri,
 19 dis. Sant. S. Vicens m.
 20 diu. Pasqua de R. S. Ags
 21 dill. S. Anselm.
 22 dim. S. Soter.
 23 dim. S. Jordi.
 24 dij. Sts. Gregori i Fidel
 25 div. S. Marc, evangelista.
 26 dis. S. Filemó.
 27 diu. S. Pere Armengol.
 28 dill. S. Didim, mr.
 29 dim. St. Pere mr.
 30 dim. Sta. Caterina de Sena.

Maig és un noi que ha sortit de casa seva un dematí amb un farcell, un bastó, unes monedes—poques—a la butxaca, i als llavis una cançó. Aquest noi ha sortit de casa amb el propòsit d'empendre un viatge sense objecte ni fi. Ha sortit de casa per unes raons molt importants, que ara, mentre fa camí, va exposant-se: perquè és jove, perquè té el cor ple de picarols, perquè no es podia estar més temps quiet, tancat.

Al pas del minyó floreixen els camins, canten els ocells, les fulles, joves, verdes, netes—fulles menors d'edat, que encara no han fet la primera comunió—mormuren acariciades per un ventet suau, al cel es desfan els núvols en una pluja fina que brilla al sol daurat.

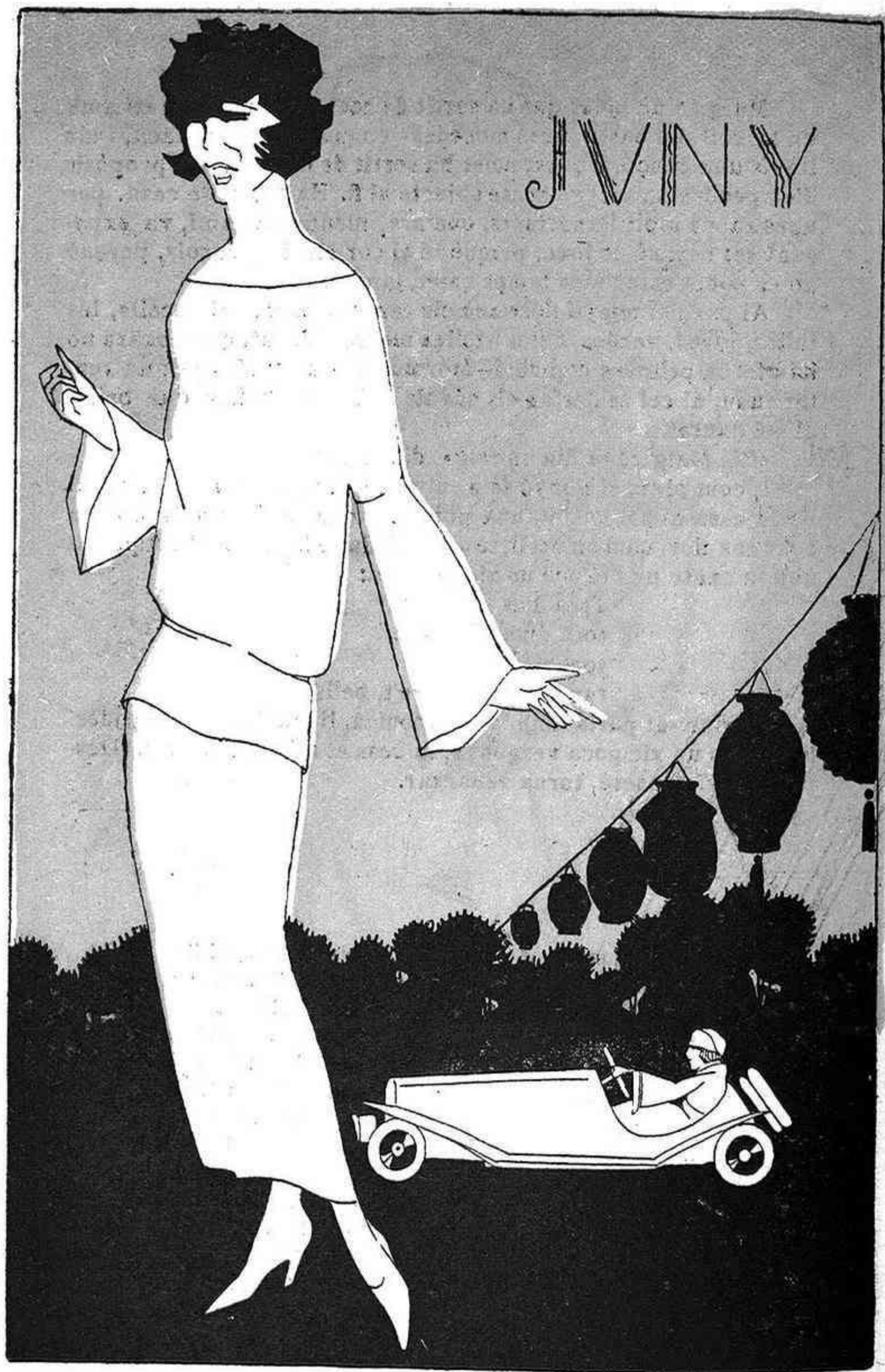
«Pel Maig cada dia un raig», diu la gent.

I, com plou, el minyó se'n entra a una casa de vora el camí. En la casa hi ha, cosint, una noieta. Aquesta noieta és bonica com una flor, com un ocell, té una gràcia de flor, d'ocell. Aquesta noieta canta una cançó un xic absurda:

Tres dies vaig estar
sota d'una finestra,
tocant el violí,
tan sols per veure't, bella.

El vianant parla amb la noia bonica, li diu dolces mentides. I, com és un xic poca vergonya, la besa al mig dels llavis. Després, ja el cel serè, torna a marxar.

1 dij.	S. Felip, ap.	17 dis.	S. Pasqual B.
2 div.	S. Atanasi, bisbe.	18 diu.	S. Venanci, mr.
3 dis	L'Inv. de la Sta. Creu.	19 dill.	St. Pere C.
4 diu.	Sta. Mònica.	20 dim.	S. Bernardí
5 dill.	La C. de S. Agustí.	21 dim.	Sta. Mária de Socors.
6 dim.	S. Joan A. P. L.	22 dij.	Sta. Rita de Casia.
7 dim.	S. Prudenci.	23 div.	L'A. de Santiago, ap.
8 dij.	L'apar. de S. Miquel.	24 dis.	S. Joan F. de Regis
9 div.	S. Gregori.	25 diu.	Sts. Gregori i Urbà.
10 dis.	S. Antonino, arq.	26 dill.	S. Felip Neri.
11 diu.	Sta. Fellsa.	27 dim.	La Sant. ^a Trinitat.
12 dill.	S. Domènec.	28 dim.	S. Just.
13 dim.	S. Pere Regalat.	29 dij.	L'Ascensió del S.
14 dim.	S. Bonifaci, mr.	30 div.	S. Ferran rel.
15 dij.	S. Isidre llaurador.	31 dis.	Sta. Angela.
16 div.	S. Joan Nepom.		

Juny és aquella noia, petita i bonica com la de la cançó, que segons diu la gent del barri *té pardalets al cap*. Això sempre s'ha considerat un crim abominable. Però jo crec que val més tenir-hi pardals al cap, que no mussols. D'aquesta noia, com que li agrada ballar, i cuidar la seva gentilesa amb pomades i perfums, i parlar amb els homes i mirar-los amb picardia, i riure, sobre tot riure—té una font de clares rialles a la gorja blanca!—la gent del barri diu, perquè ho creu, que *acabarà malament*. Els pares d'ella, dos infeliços embrutits pel Sant Treball, les bones costums, i unes quantes ximpleries més, també creuen que la seva filla *acabarà malament*.

Però ella sap que no, que acabarà bé, i que si no hi acaba tan se val, ja que la qüestió no es «acabar», sinó «passar». Passar deixant un perfum d'amor, un ressó de rialles, un remoreig de sospirs i petons. Pensar en com acabarem és immoral i egoista.

Juny és aquella noia alegre, bonica i pròdiga del seu cos, que una nit, després de menjar coca ensucrada i beure aiguardent—mentre la ciutat està tota florida d'aufàbregues i fogueres i els coets ratllen el cel on riu la lluna clara—fa la bogeria que tots temien.

Juny és aquella noia de la que després es diu:

—Sabeu que avui l'hem vist? Anava amb un barret així, un automòbil així!...

1 diu. S. Fortunato, prevere.
2 dill. S. Marcell i Sta. Paula
3 dim. S. Isaac, monjo.
4 dim. Sta. Saturnina
5 dij. S. Bonifaci, bisbe.
6 div. S. Nobert.
7 dis. Sts. Pere i Companys
8 diu. *Pasqua de Pent.*
9 dill. Sts Prim i Felicià.
10 dim. Sta. Marguerida.
11 dim. S. Bernabeu
12 dij. S. Joan de Sahagún.
13 div. Antoni de Padua.
14 dis. S. Basili, bisbe.
15 diu. S. Vito i Companys
16 dill. S. Aurell.

17 dim. Sts. Manel i Sabel.
18 dim. Sts. Marc i Marcell.
19 dij. **Corpus Christi.**
20 div. S. Silveri, papa.
21 dis. S. I. luís Gonzaga.
22 div. S. Paulí, bisbe i cf.
23 dill. S. Joan Presb.
24 dim. La Nat. de St. Joan
Baptista.
25 dim. S. Prosper.
26 dij. Sts. Joan i Pau.
27 div. S. Zollo i Companys.
28 dis. S. Argimir i Lleó.
29 diu. **Sts. Pere i Pau.**
30 dill. La Con. de S. Pau

JIVLI OIL

[Signature]

A mig matí Juliol compareix a la platja. Vesteix un trajo, folgat i elegant de *pealm weech*, una camisa de seda malva, uns guants de malla de seda. Juliol no es banya: s'exposa. Fa com aquella dona que es passa el matí en maillot, sense ficar-se al aigua. *Perquè el passarà el matí despullada i sense banyar-se?* —vol saber una senyora vella, lletja i honesta.— Juliol li respòn, somrient: *Perquè bé ha de pagar l'hotel!*

Damunt la sorra càlida de la platja, sota les ombrel·les llistades de blau, de rosa, se formen tertúlies, se compten els *potins* de la platja elegant, se beuen uns cocktails de vermut. Les dones, núes de braços i cames, amb el maillot xop d'aigua, extenen les seves capes blanques sobre la sorra per a no embrutar-se: parlen, riuen, beuen, fumen uns cigarrets de tabac exòtics.

Després la platja queda deserta, abandonada al sol i al mar.

A la nit Juliol vesteix un *smocking*, unes pedres brillen en la petxera impecable de la seva camisa, un monocle en el seu ull esquer. Juliol passa una estona al saló de festes, una altra estona al saló de joc. Perd, guanya, és igual...

A última hora de la matinada una dona, elegantíssima, gentilíssima, el va a buscar a la terrassa del Casino. Se sent a dintre el saló de festes, el sospirar dels violins de la orquestrina. I ella i ell se perden en la fosca de la nit.

1 dim. Sts. Cast i Secundí.
2 dim. La Visit. de N.ª S.ª
3 dij. S. Heliodor.
4 div. S. Laureà, bisbe.
5 dis. S. Miquel dels Sants.
6 diu. Sta. Llúcia.
7 dill. S. Fermí, bisbe.
8 dim. Sta. Isabel, viuda.
9 dim. Sts. Cirilo i Zenon.
10 dij. Sta. Amalia.
11 div. S. Pio I papa.
12 dis. S. Joan Gualbert.
13 diu. S. Anaclet, papa.
14 dill. S. Bonaventura.
15 dim. S. Enric emperador.
16 dim. Ntra. Sra. del Carme.

17 dij. Sta. Marcelina.
18 div. Sta. Sínforosa, mr.
19 dis. Stes. Justa i Rufina.
20 diu. Sts. Elies i Geroni.
21 dill. Stes. Pràxedes i Julia.
22 dim. Sta. Maria Magd.ª
23 dim. S. Llibori.
24 dij. Sta. Cristina, verge.
25 div. Sant Jaume, apostol.
26 dis. Sta. Agna.
27 diu. S. Pantaleó.
28 dill. Sts. Nasari i Cels.
29 dim. Stes. Beatriu i Marta.
30 dim. Sts. Abdon i Senèn.
31 dij. S. Ignaci de Loyola.

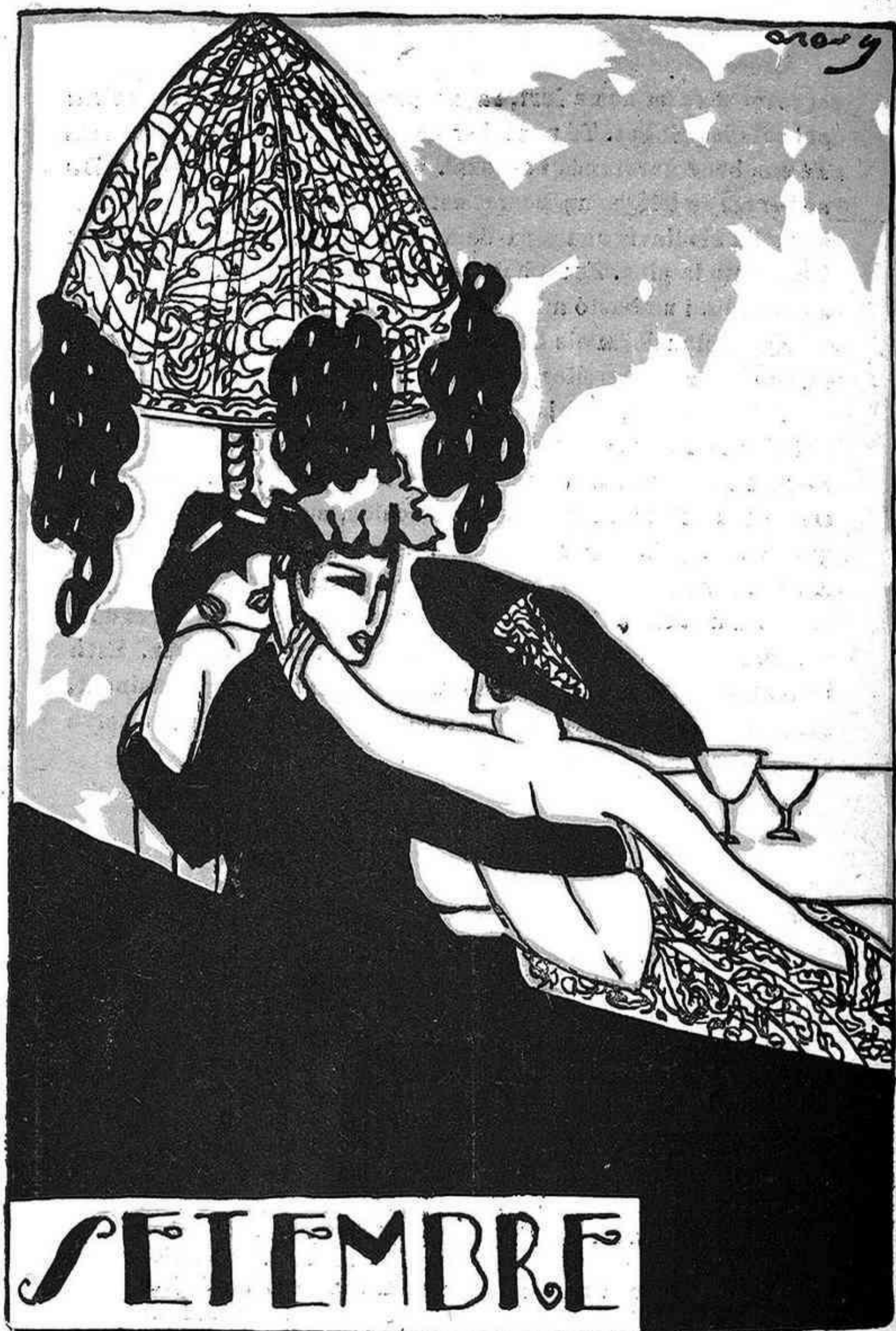
Agost és un home fort, sapat, musculós. Té un rostre colrat pel sol i les pluges. Té uns ulls com dues gotes d'aigua marina. Té una boca gurmanda i sensual. Va mal vestit, espitregat. Du un berret de feltre, un berret estrany, un berret de paller. Enganxada als llavis una pipa de terra. Sempre es veu a aquest home amb la pipa. Es un home engatxat a una pipa. Du un sarró a l'espatlla i un bastó a la mà.

Quan plou dorm als hostals, a les pallisses. Quan la nit és serena, sota les estrelles, que tremolen de pietat per l'infeliç.

Al fer-se dia, menja unes fruites qualsevols,—unes figues ubèrrimes, roges, obertes com boques, uns raïms novells. Se renta en l'aigua d'una font. Encén la pipa, y segueix el camí. On va aquest home fort, sapat, musculós, mal mirat de la gent quieta dels pobles per on passa? Aquest home no va en lloc. Amb la seva barba lasciva, els seus ulls clars, i el seu cap agut, se'l diria un faune, l'últim faune. Per això, a primeres hores d'un dia trenta, entra en una masia a demanar un xic d'aigua. Està la noia sola a la casa. I el bon faune que hi ha en el caminant, salta sobre la minyona, mentre a fora bat el sol de ple i la terra s'esberla com una entranya ardenta.

1 div. S. Pere Advíncula.
 2 dis. Ntra. Sra. dels Angels
 3 diu. S. Nicodemus.
 4 dill. S. Domingo de G.
 5 dim. La Verge de les Neus.
 6 dim. Transfiguració del S.
 7 dij. S. Gaetà.
 8 div. S. Ciriac i coms. mrs.
 9 dis. Sts. Romà i Secundí.
 10 diu. S. Llorenç.
 11 dill. S. Alexandre.
 12 dim. Sta. Clara.
 13 dim. Sts. Cassià i Hipòlit.
 14 dij. S. Eusebi.
 15 div. L'Assumpció de M.
 16 dis. S. Joaquin.

17 diu. S. Pau, mr.
 18 dill. Sta. Elena.
 19 dim. Sts. Lluis y Donat.
 20 dim. S. Bernard.
 21 dij. S. Donós, mr.
 22 div. S. Timoteu.
 23 dis. S. Felip Benici.
 24 diu. S. Bartomeu, ap.
 25 dill. S. Lluís.
 26 dim. S. Ceferí.
 27 dim. S. Josep de Calasanz.
 28 dij. Sts. Agustí i Moisès.
 29 div. Degoll. de St. Joan.
 30 dis. Sta. Rosa de Lima.
 31 diu. S. Ramon Nonat.

Aquest xicot s'ha coronat de pàmpols, amb els dits pintats pel raïm aixafat, i ha esclafit una rialla forta, mostrant les dents blanques, iguals. Aquest xicot que s'ha coronat de pàmpols es diu Setembre. Aquest xicot que s'ha coronat de pàmpols, i s'ha tacat les seves robes de senyor,—ara sembla un Baccus adolescent—ha begut un xic, un xic massa, assegura la gent formal. Però la gent formal és la gent beneita. Aquí i a tot arreu. Ara i sempre. Aquesta gent formal—gent beneita—sempre ha begut aigua. I d'aigua tan sols en beuen els malalts i els hipòcrites. Com l'abat Swift, aquest xicot coronat de pàmpols, crida: «Visca la bagatel·lal»

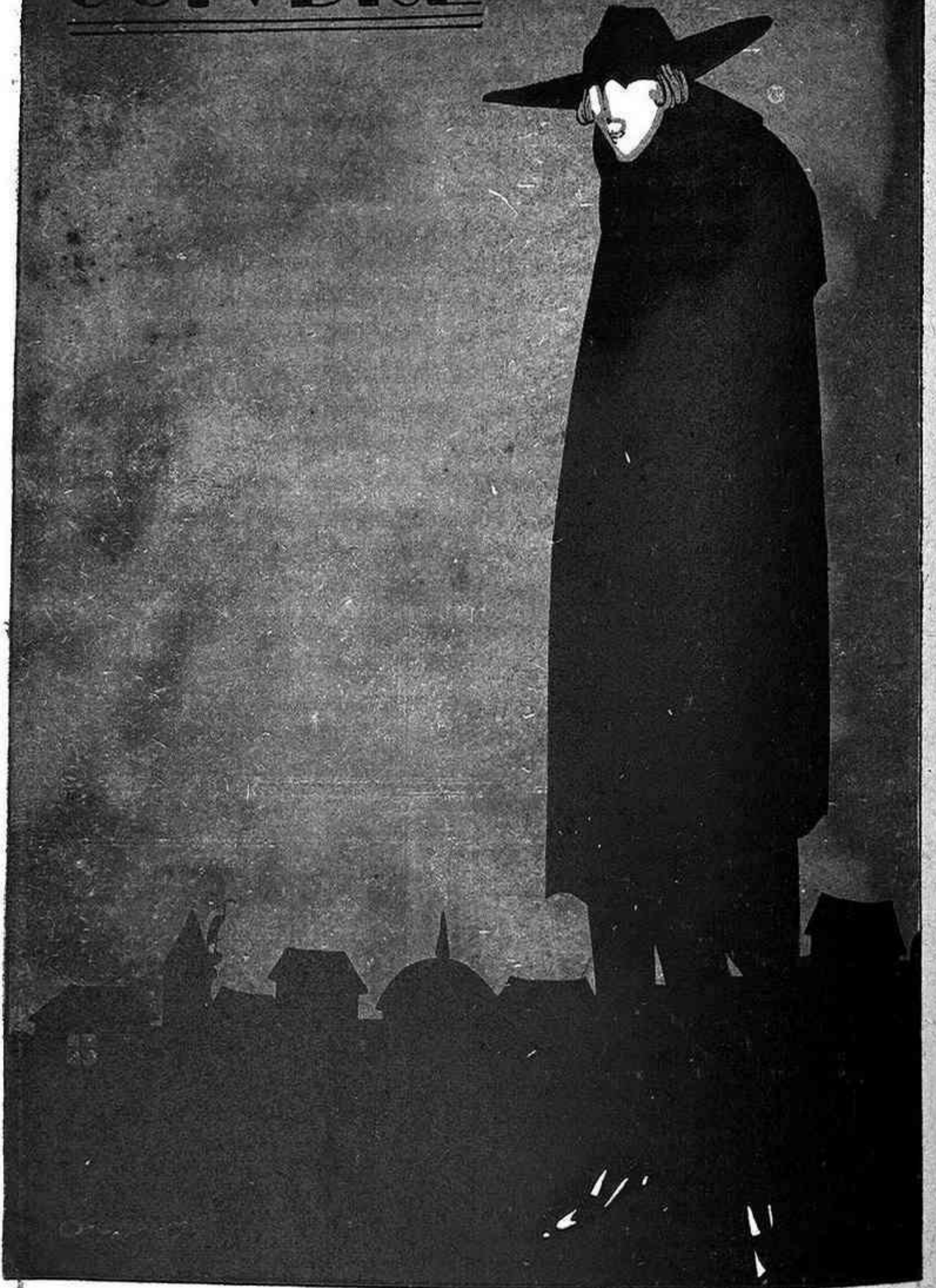
Aquest xicot seguirà bebent, bebent el vi color de sang, que era raïm fa uns moments, seguirà rient, seguirà dient amables picardies a les noies que'l volten. Cada vegada estarà més vermell de cara, més content, més garlaire. Cada vegada brillaran més els seus ulls, i brillaran —en el rostre encès, roig com una flama—, com dues estrelles.

Quan caigui la nit, aquest xicot que s'ha coronat de pàmpols, correrà els carrers acompanyat d'altres joves, omplint els carrers de cançons. Tot el poble és com una copa immensa. i fa olor de vi novell.

1 dill. S. Artur.
 2 dim. Sts. Esteve i Antolí.
 3 dim. S. Ladislau.
 4 dij. Sta. Rosalía.
 5 div. S. Llorenç Justinià.
 6 dis. S. Eugeni.
 7 diu. N.ª S.ª de la Cinta.
 8 dill. La Nativitat de Maria.
 9 dim. S. Gorgoni, màrtir.
 10 dim. S. Ciprià Eng.
 11 dij. S. Emillà.
 12 div. El Dolç Nom de M.ª
 13 dis. Sts. Felip i Eulogi.
 14 diu. L'Exaltació de la Santa Creu
 15 dill. S. Nicomedes, mr.

16 dim. S. Corneli.
 17 dim. Les llagues de S. F
 18 dij. S. Tomas de V.
 19 div. S. Genari.
 20 dis. S. Eustaqui, mr.
 21 diu. S. Mateu, ap.
 22 dill. S. Maurici, mr.
 23 dim. Sta. Tecla.
 24 dim. La Verge de la Mercè.
 25 dij. Sts. Llop i Cleofà.
 26 div. S. Cebrià.
 27 dis. Sts. Cosme i Damià.
 28 diu. S. Wenceslau.
 29 dill. S. Miquel Arcàngel.
 30 dim. S. Geroni.

OCTUBRE

Als matins i als capvespres comença a fresquejar. El dia, molt curt, té una lluminositat de color de meló al mig dia, de color blavós al caure la tarda. Les fulles seques se podreixen a la vora dels camins. Els arbres se despullen i enlairen com braços les seves branques al cel tempestuós. A les nits plou, plou mansament, desoladament, persistentment. La remor de la pluja ompla la nit de tristesa. Recorda, aquesta remor, la que el peix fa al fregir-se.

A vegades fa vent, un vent que corre perdut i xisclant pels carrers estrets, que es perd en els carrers amples, que dóna voltes a la plaça, que colpeja els finestrons d'un balcó deixat obert.

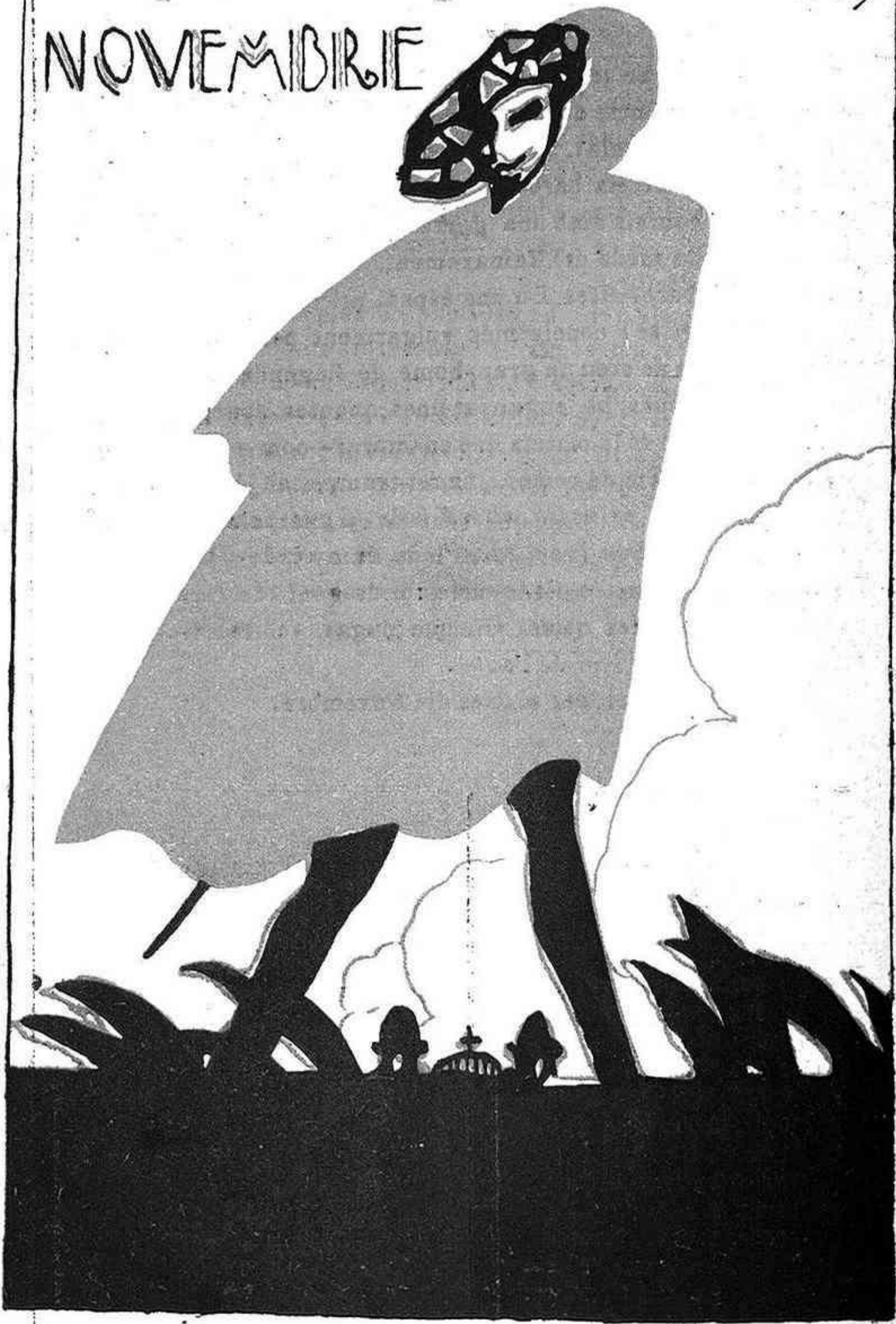
Octubre és un jove amb aires de convalescent. Està un xic pàlid; du els cabells llargs. Quan surt a passeig per les afores del poble, a l'hora del morir del dia, s'embolica en una capa negra. Aquest és un jove que sembla escapat d'una litografia de 1830. A les nits, aquest jove, a la llum tènue d'un quinquè, llegeix, escriu unes ratlletes curtes: versos.

Es l'única finestra, la d'aquest jove, encesa al poble. S'apaga amb la primera claror de l'aurora.

1 dim. S. Remigl, b. i c.
2 dij. S. Saturi.
3 div. S. Candid.
4 dis. S. Francisco d'Assís.
5 diu. Sts. Placid i Frollà.
6 dill. Sts. Bru i Emili.
7 dim. Ntra. Sra. del Roser.
8 dim. Sta. Brígida.
9 dij. S. Dionís Aeropag.
10 div. S. Francisco de B.
11 dis. S. Nicasi.
12 diu. La Verge del Pilar.
13 dill. S. Eduard.
14 dim. S. Calixte I, papa.
15 dim. Sta. Teresa de Jesús.
16 dij. Sts. Gal i Ambrosi.

17 div. Sta. Eduvigis, viuda.
18 dis. S. Lluc i Sta. Julia.
19 diu. S. Pere d'Alcàntara.
20 dill. S. Joan Cancl.
21 dim. Sta. Ursula.
22 dim. Sta. Maria Salomé
23 dij. S. Pere Pasqual.
24 div. S. Rafel, arcàngel.
25 dis. S. Crisanto.
26 diu. S. Evarist, papa.
27 dill. S. Vicens.
28 dim. S. Judes Tadeu.
29 dim. S. Narcís, bisbe.
30 dij. S. Claudi.
31 div. S. Quinti

NOVIEMBIRJE

Novembre és un senyor ja vell. No és elegant ni distingit, però té una petulància de soldat, que sol plaure molt a les dones. Du un bigoti recargolat, un bigoti d'aquests que avui tan sols s'atreveixen a dur els barbers, i una barbeta punxaguda a lo Mefistòfil. Se cobreix amb una gorra de vellut, de colors llam-pants, a la bella moda del Reinaxement. Vesteix una capa ver-mella, unes sabates altes. Du una espasa al costat.

A Novembre se'l coneix més vulgarment pel nom de *Don Joan*. *Don Joan* se creu un gran home de llegenda perquè ha freqüentat tavernes, ha enganyat unes quantes dones—les ha enganyat, que no és lo mateix que enamorar—com pot fer avu qualsevol dependent de comerç, ha fet trampes al joc, ha com-prat l'amor de *la princesa altiva* i de *la que pesca en ruïn barca*, a pes d'or. *Don Joan*, en el fons, és un pobre home, es-túpid, petulant i vanitós. Es lo que avui la gent «del ferro» co-neix amb aquest tres noms: «El que 'paga», «el cabrit» i «el miché.»

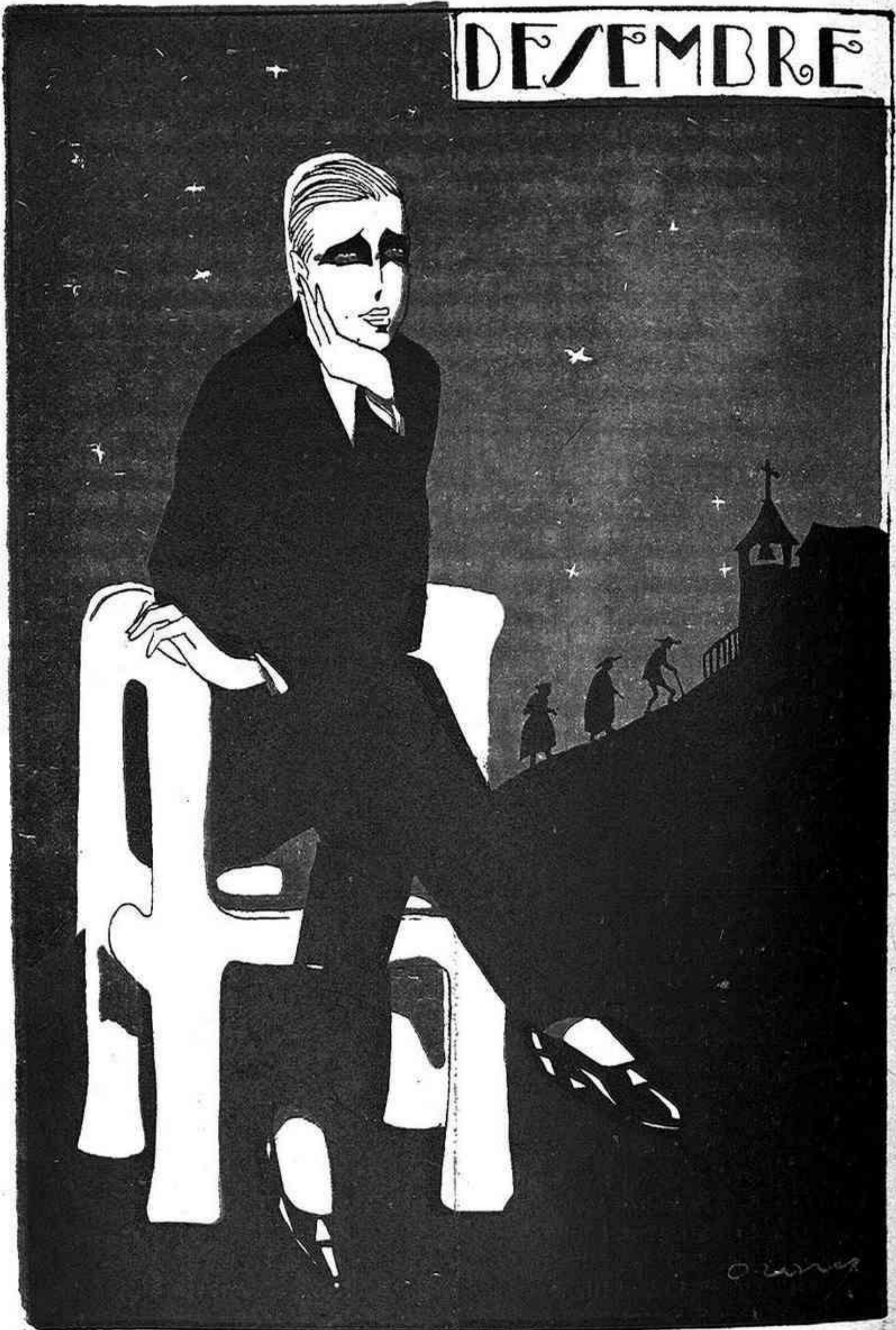
També és un mort: per això es diu Novembre.

1 dis. Tots-Sants.
 2 diu. S. Victori.
 3 dill. Comm. dels Difunts.
 4 dim. S. Carles Borromeu.
 5 dim. S. Zacaries.
 6 dij. S. Sever.
 7 div. S. Florenci.
 8 dis. S. Arme igol.
 9 diu. El Patr. de Ntra. Sra.
 10 dill. S. Andreu Avelí.
 11 dim. Sts. Martí i Millà.
 12 dim. S. Diego d'Alcalá.
 13 dij. S. Eugeni III, arq.
 14 div. S. Serapi.
 15 dis. S. Eugeni.
 16 diu. S. Ruff.

17 dill. S Gregori T.
 18 dim. La D. de la B. S. P.
 19 dim. Sta. Isabel, reina.
 20 dij. S. Feliu de Valois.
 21 div. La Presentació de
 Ntra. Sra.
 22 dis. Sta. Cecília.
 23 diu. S. Climent, papa.
 24 dill. S. Joan de la Creu.
 25 dim. Sta. Caterina.
 26 dim. Les noces de la Verge
 27 dij. S. Primitiu.
 28 div. S. Gregori III, papa.
 29 dis. S. Sadurní.
 30 diu. S. Andreu.

DESEMBRE

Oliver

Aquest és un home que ha arribat avui a la petita ciutat. Avui és la vetlla de Nadal. Així, aquest home, que té uns trenta anys, i un aire làs, cansat, ha passat per la rambla de la petita ciutat, i ha vist unes parades on venien cases de cartró i de suro, figuretes de pessebre, molsa i branques de bruc, que feien olor de muntanya.

Aquest home, que deu estar sol al món—perquè sinó no viatgeria en una diada com aquesta—, ha anat a hostatjar-se a la fonda. Aquesta fonda, com totes les de les petites ciutats humils, porta un nom pompós: «Hotel de Europa», o bé «Hotel de Paris», o bé «Hotel del Universo». En aquesta fonda, avui, hi ha molt poca gent.

Després de dinar, aquest home ha anat al cafè, ha vagat pels carrers silenciosos, solitaris, de la petita ciutat. De tant en tant s'oïen unes campanes. De tant en tant passava una vella, un capellà.

A la nit, després de sopar, han dit a aquest home si volia anar a la missa del gall. Però, no, ell no volia anar a la missa del gall, perquè l'entristiria. Qui el convidava, que era el amo de la fonda, no ha pogut entendre com una cosa tan alegre com la missa del gall pot entristir.

A mitja nit, aquest home, en la seva cambra, plorava, plorava el seu abandó, la seva soletat...

1 dill. Sta. Natalia.
2 dim. Sta. Bibiana.
3 dim. S. Francisco Xavier
4 dij. Sta. Bàrbara, verge.
5 div. S. Dalmau.
6 dis. S. Nicolau de Bari.
7 diu. S. Ambrós.
8 dill. Puríssima Concepció.
9 dim. Sta. Llugaia.
10 dim. La Verge de Loreto.
11 dij. S. Sabí.
12 div. N.ª S.ª de Guadalupe
13 dis. Sta. Llucia.
14 diu. S. Nicasi.
15 dill. S. Ireneo, mr.
16 dim. S. Eusebi.

17 dim. S. Llatzer, bisbe.
18 dij. Verge de l'Esperança.
19 div. Sta. Fausta.
20 dis. S. Domingo de Silos.
21 diu. S. Tomàs.
22 dill. S. Demetri.
23 dim. Sta. Victoria.
24 dim. S. Gregori.
25 dij. Naixement de Jesús
26 div. S. Esteve.
27 dis. S. Joan, apòst. i ev.
28 diu. Els Sants Ignocents
29 dill. S. Tomás Cantu.
30 dim. Trasl. de Santiago.
31 dim. S. Silvestre papa.

1923

Aquest 1923, serà l'any de l'uropeització d'Espanya. Fins ara? Sí, fins ara. La generació que, a Madrid, en diuen de 1898, era la que volia l'uropeisme. Precisava fos extraguda tota tradició castrista i que ens assimiléssim les institucions, les costums i les preocupacions europees. L'escola i la post d'En Joaquim Costa, condensava, pràcticament, aquells desitjos de saltar els Pirineus.

I res es feu. Res. Fem l'excepció de Catalunya, on ens sentírem bastant europeus, i molts, europeus de cap a peus, perquè en lloc d'anar a cercar l'exemple de Madrid, cercàvem el de París. Tot lo que a Espanya tenia apariència europea era fictici. Així el parlament, i el sufragi, i el jurat, i la justícia, i els partits. Quan per Europa es suscitava qualsevol problema, o qualsevol afer, tornàvem a proclamar la nostra neutralitat. Acabada la guerra, tot lo de Alemanya deixava indiferents als germanòfils i tot lo de França an els francòfils. Si es pensava amb Rússia, era per a fer xistus a base de la paraula bolxevique. Si sobrevenien guerres, com la de Grècia i Turquia, les llegíem amb indiferència absoluta, com si és tractés de baralles entre llunyanes tribus.

Fins al 13 de setembre d'aquest any històric. Espanya presencià un cop d'Estat, i immediatament es fa europea. L'hora d'Europa, segons aqueix filòsof barroch i confussionari que s'anomena Ortega i Gasset, és l'hora de l'Autoritat. La democràcia dorm. No hi fa res que sigui ben viva a Anglaterra, i a França, i a Bèlgica i a tota Amèrica, i en tot el Nord d'Europa, i fins a l'Alemanya, amb supervivències militaristes i autoritàries de la guerra. La monarquia universal de l'autoritat, ha estat proclamada, i com que Espanya ha entrat en un període dictatorial, automàticament, ha entrat, també, a Europa.

Abans Europa era la Democràcia. Doncs ara és i
Abans, Europa el Parlament, i el jurat, i el sufragi, i els partits.
Doncs, ara, és l'escomesa contra el parlament, i el jurat, i el sufragi,
i els partits. I, naturalment, Europa saludà a Europa, i a tots els
diaris fou actualitat Espanya, i seguirà essent-ho, perquè sempre
que es parli del moviment anticonstitucional, citaran sempre el
nom d'Espanya.

Fa vint anys els europeistes parlaven, despectivament, de la
Porta del Sol i de la Sublim Porta. La Sublim Porta ha proclamat
la república, després d'haver vençut a Grècia i continua fora de
Europa, perquè no ha sapigut posar-se a l'hora europea de l'Au-
toritat, com nosaltres.

PARADOX

En els claustres de la Sèu de Barcelona

Em sento bé en els claustres de la Sèu
com vora de la meva enamorada,
que'm besa i parla i creu
çó que li dic amb la veu ensucrada
i ella em contesta sempre a mitja veu,
i és que la Sèu té el rostre bru
i el pes dels anys la fa més encisera
i té el cor fort i nu
com la palmera
que viu sens comptar els anys ni els raïms d'or que du.

I ara mateix arriba un frare vell
que té la barba tota blanca
i la caputxa damunt del clatell
que li sacseja igual com una branca,
car de tan vell camina de gairell.

I jo he pensat: Oh quina paperina,
la caputxa del pare reverent;

ANY QUE SE'N VA I ANY QUE ARRIBA, per *Picartol*

—Me'n vaig, però t'ho deixo d'una manera que ja et divertiràs!

el record hi deu fer una tamborina
com remolí de vent
i li deu portar tota aquella doctrina
que predica a la trona del convent.

I jo que he alçat els ulls cap a l'espai
i he vist passar una boira llisa
que passava i no s'acabava mai
i la llum era grisa
i el claustre obert com un badai.

I el brollador xerrant i fent mueques
perquè els arbres del claustre li han dit,
— brandant les branques com munyeques —
que si parava el seu brogit
i esdevenien amb les fulles seques,
li treurien la son i àdhuc la sang del pit.

I els sants dels vells retaules plorarien
i les pedres serien massa ardents
i els pardals amb el bec li arrancarien
la llengua prima i els queixals i dents
i àdhuc els canonges serien descontents.

I les oques plorarien de quimera
i amb el bec groc l'estriparien tost
i la palmera
no li daria dàtils ni raïms d'or i most.

Ara ve un capellà fent nom del Pare
i resant amb el breviari obert,
té els ulls vermells i és llargarut de cara
i més que un capellà sembla un cap verd.

Ve una parella al seu darrera
que també resa, però altres oracions
i es miren amb dalera
i em sembla que es farien més petons
que escultures no hi ha per aquests cantons.

I em recorden la meva enamorada
i la Sèu recullida dolçament;
el claustre riu amb la boca badada
i jo em sento romàntic un moment
i m'encomano aquesta pau sagrada
i cloc els ulls i faig un petó al vent.

I no penso amb l'incens ni amb les pregàries
ni a encomanar-me a Déu Nostre-Senyor,
ni que a dins hi hagi missa i lluminàries
ni *psalms* ni sermó
ni llum d'àbris xerraires
amb sants pintats de tot color.

Que aquestes peobes morenes i corcades
em diuen tant com lo que es diu a dins
i les oracions totes plegades
no tenen mots tan fins
com les línies suaus i delicades
d'aquests claustres tan divins.

SALVADOR VILALLONGA

Cançó

El petit faune de l'Amor
dins uns ulls blaus reposa.

Pessigolleja a l'entorn seu
un abelló dins una rosa.

(Qui diu abella diu petó,
si rant de llavi es posa).

El vent li diu secrement
«Ja som a abril: desperta!»

Ell se deixonda i mira al cel
tot ell claror i aroma incerta.

(En cada branca d'ametller
hi ha una pupil·la oberta).

El petit faune de l'Amor
a tot esguard esquiva:

«Què se me'n dóna del vent d'abril
que pessigant arriba,

si en aquests ulls, eternament,
la Primavera és viva.»

MIQUEL DE PALOL

EL BUF DE LA BANDA, per *Picanyol*

- Si Barcelona és bona, sona, sona, que nosaltres
ja fa temps que escoltem.

Perquè no va casar-se el senyor Nicasi

La vida passada del senyor Nicasi era senzillament un misteri per a tots els seus companys de treball. Algú deia, secretament, que el senyor Nicasi havia sigut frare. Tothom s'ho creia perquè encara ho semblava. La seva barba negra i llarga, la seva cara seca i pàl·lida, les seves maneres calmoses, el seu enraonar baix i pausat, les sandàlies que calçava quasi sempre, tot ell plegat, suggeria clarament la idea del monàstic. Ademés, el senyor Nicasi no fumava ni bevia cap beguda alcohòlica, i per més raresa era vegetarià, enterament vegetarià.

Al parlar d'aquesta qualitat alimentícia del senyor Nicasi, era en lo que's mostrava més expansiu. Quines satisfaccions, quina fortalesa, quina vigor, i sobre tot quina alimentació més racional i natural que era l'alimentació vegetariana! El senyor Nicasi ja havia arribat a la suprema perfecció naturalista. Ell havia aconseguit arribar al compliment estricte de tota la litúrgia i de tot el ritual del perfecte vegetarià. I el senyor Nicasi anava explicant als seus admirats companys ço que el bon vegetarià devia menjar per a arribar a la perfecta sanetat vegetariana; i anava exposant raons i motius en defensa del gran sistema alimentici. I ho feia amb veu pausada, metòdica, com si tingués auto-limitat el número de paraules que havia de pronunciar per minut; parlava amb mesura, amb sistema, sense aixecar massa la veu, sense foc, sense passió. A vegades, no obstant, exposava uns arguments tant estranys, que feien pensar si no s'estava rifant dels que bonament l'escoltaven. «Afiguris» que, a lo millor, com a argument final, o com a conclusió definitiva de la seva apologia vegetariana, anava dient: «Ademés, la formosura de les fruites, aquesta forma realment estètica que tenen les fruites, s'empasta al cos humà, és a dir, que el cos s'assimila, per medi de l'alimentació vegetariana, a la forma realment hermosa i estètica de les fruites».

Això era una revelació, una revelació lluminosa i de gran importància. Així, doncs, aquelles donzelles que tenen les galtetes tan sanitoses, rojolenques i vellutades, amb aquells ulls tan oberts i blaus que semblen talment trossets de cel, deuen l'hermosura de

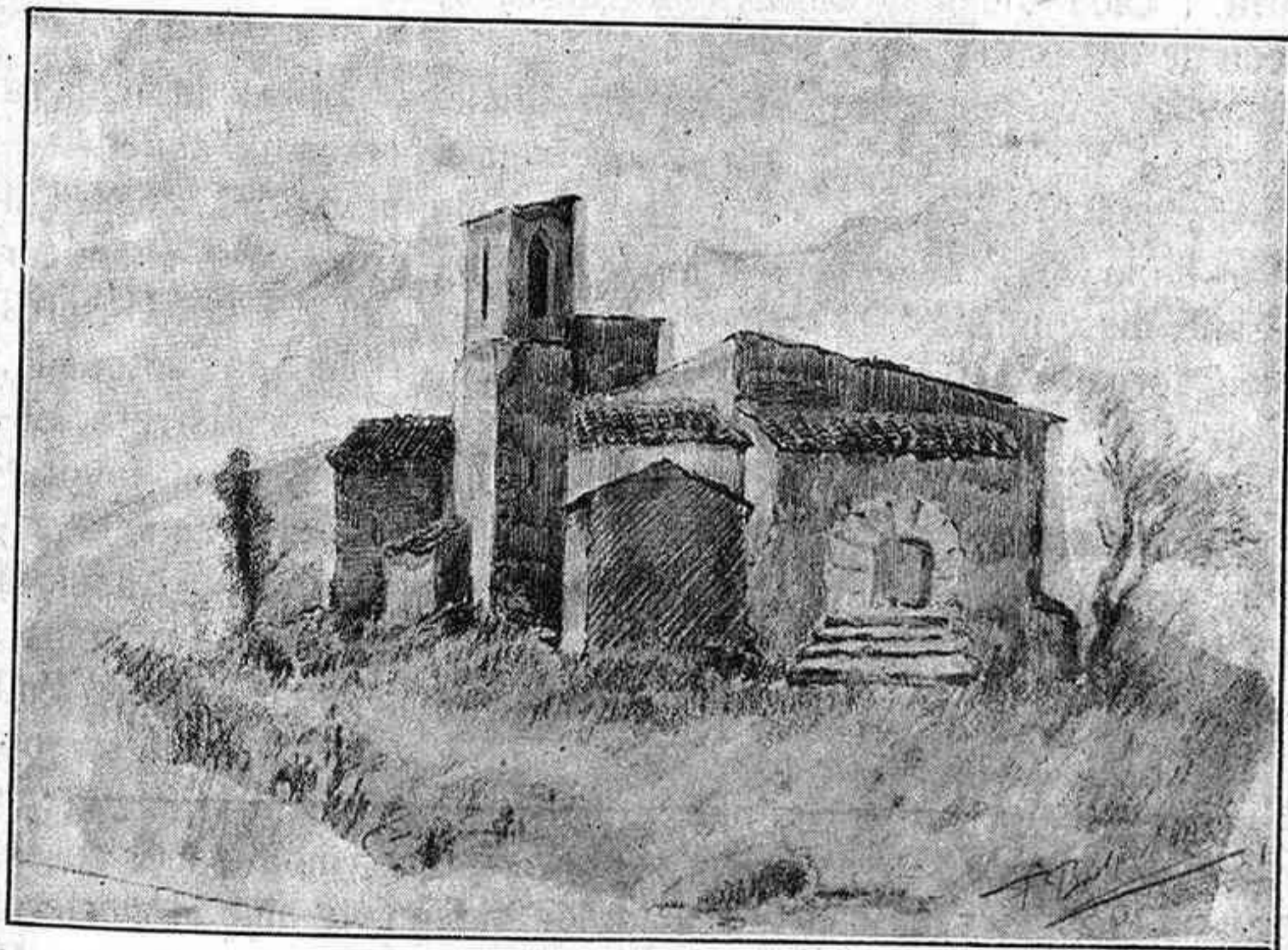
les seves galtones a la circumstància d'haver menjat... prèssecs!

La conseqüència d'aquesta teoria, també té els seus greus perills; vegin si n'aquell nasset tan bufó i tan ben col·locadet al mig d'aquelles galtones rosa i or, li donava la gana d'adquirir la forma de... els tomàquets que segurament amb el temps havien passat per aquella boqueta tan bufona. Ai, senyor Nicasi, aquestes bromes no hauria de dir-les tan seriosament!

Perquè es preocupava d'empastar al seu cos l'estètica de les fruites formoses *a la par* que alimentícies? El senyor Nicasi ja tenia certa edat, ja tenia els seus anys i encara era solteret. Esperava un bon èxit matrimonial per a que després que les fruites el convertissin en un modest Adonis?

Ganes de casar-se bé prou que'n tenia. Bé s'exclamava de que passaven els anys i encara no havia trobat la seva mitja taronja... Tot seguit es casaria si trobés una dama que s'avingués amb el seu caràcter i costums: que fos també vegetariana, «hidroterapèutica», senzilla en el vestir, i si precisament no fora així, que sigués... d'una altra manera.

VOLTANTS DE TREMP (LLEIDA), per F. B. Martí

Tot el passat, si és bo, queda

Qui sap si el senyor Nicasi, a la primera joventut, va estar enamorat d'una donzella formosa, graciosa, gentil; que reunia tantes perfeccions i gràcies i encisos que no era possible trobar-ne una altra sobre la terra que pogués igualar-la! Tal volta algún jove més atrevit o matiner que el senyor Nicasi, es feu seva aquella joia tan preuada... Després d'això, què faria en el món el senyor Nicasi? Res; el món era, per a ell, tristament erm; sense una flor, sense un regueronet d'aigua fresca i cristal·lina. I fou aleshores que, amb el cor destrossat, aniria a tustar a la porta del convent per a convertir-se en un *hermano*.

Uns quants anys de repòs, i la vida i l'esperança tornaren a rebrotar; i li semblaria que el món ja no era tan erm, i digué als *hermanos*: «Apa, avant... i adéu-siau!...»

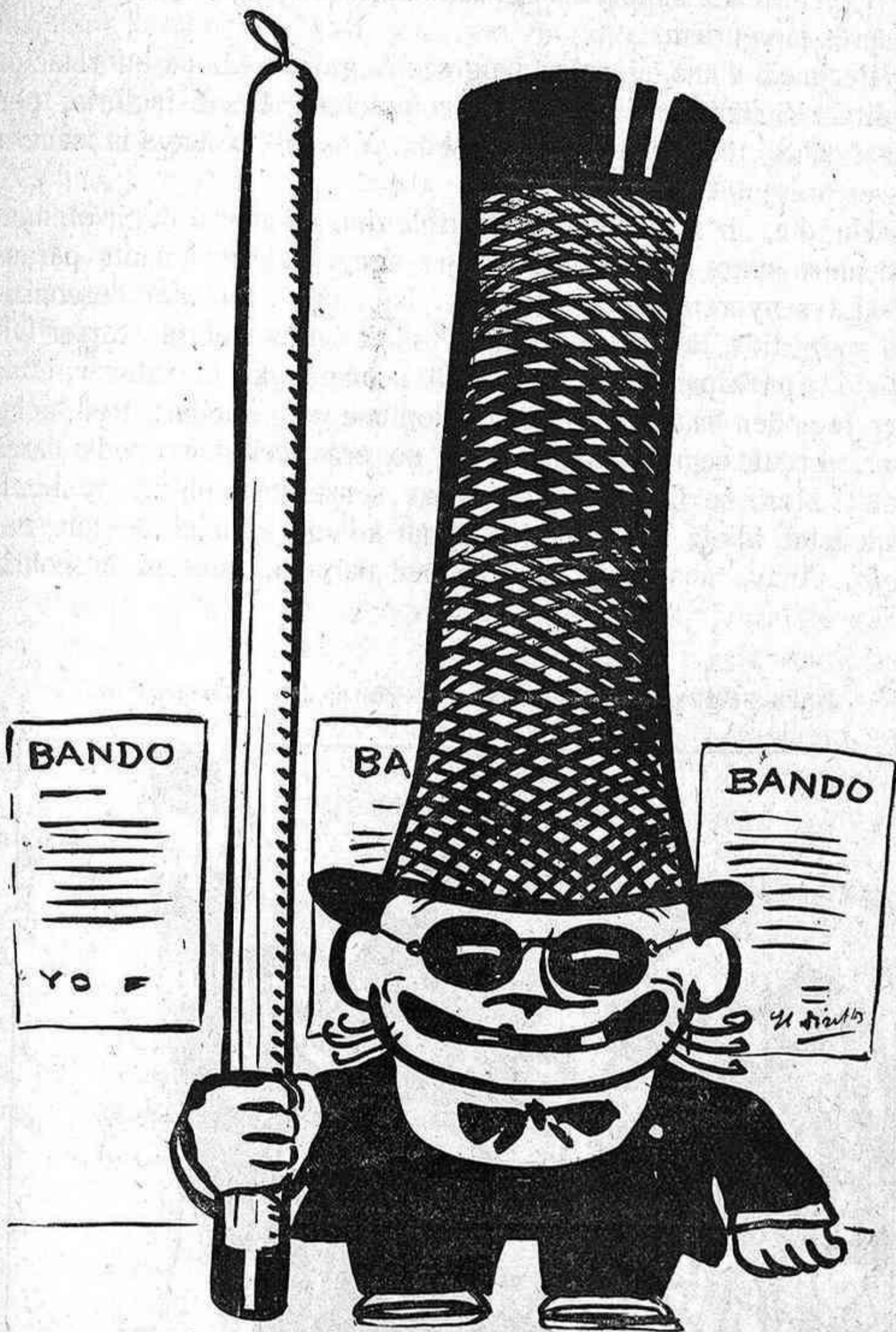
Un jorn, que el senyor Nicasi estava comunicatiu, ens contà una feta trista i estranya de la seva vida:

«Doncs jo—començà el senyor Nicasi—anava cada diumenge a la mateixa església. Un dia vaig reparar, entre la concurrència, una senyoreta fortament agradable; no sé per què, m'agradava mirar-la, i a cada moment la vista se me'n anava cap el seu indret... Durant la setmana sentia una imperiosa necessitat de tornar-la a veure. I cada diumenge estava allí, formosament senzilla, acompanyada de la seva respectable mamà.

»Vaig seguir-la, perquè la qüestió difícil era trobar la manera decorosa i distingida d'entrar en coneixença personal d'aquella senyoreta que era l'objecte del meu gran i viu interès. Arribaren al carrer de la Diputació i entraren a una casa, que vaig examinar passant, dissimulada i lentament, per l'acera del *frente*. Després vareig tornar a passar per la seva acera. A l'arribar a la cantonada, al cap d'uns moments de pensar-m'ho, vaig tornar endarrera. Estava decidit; interrogaria a la portera. «Dispensi, faria el favor—li vaig dir allargant-li un duro—de dir-me com se diu aquella senyoreta que fa un moment ha entrat amb la seva mamà?» «Ah, sí, la senyoreta Carmeta, la senyoreta Carmeta Palau; viu al principal, primera, i és molt maca i molt bona; la seva mamà també. Vull dir-li que sí... Viuen soles, mare i filla, i...» «Moltes gràcies; sols volia sapiguer el seu nom. Passi-ho-bé.»

»Naturalment que jo hauria volgut sapiguer moltes més coses, però no considerava prudent tractar de l'assumpte amb la portera. Tal vegada hauria endevinat les meves intencions!... *Bueno*, de moment ja sabia jo una pila de coses que si pel cas no'm servien de

LES COSES ANIRAN MILLOR, per *Picarol*

—Després de tant aguantar l'espelma, està bé que vagi a portar un ciri al Sant que ens protegeix.

res, podien facilitar-me el medi d'entrar amb relació personal amb ella. Cercaria una família coneguda, o algú que pogués presentar-me i després ja veuríem.

»Per medi d'una agència, vaig aconseguir una bona informació. La situació financiera d'ella era completament satisfactòria; per aquest cantó, tot anava com una seda. Mes no trobava la manera d'ésser presentat.

»Un dia, un fatídic dia, un terrible dia, a l'anar a llegir el meu diari, miro entre una gran orla negra aquestes emocionants paraules: «La senyoreta Carme Palau... ha mort... La seva desconsolada mare, tios, ties, cosins, etc.... a la casa mortuòria, carrer Diputació... principal, primera, i d'allí acompanyar el cadàver, etc., etc.» Ja poden imaginar-se vostès com me vaig quedar: fred, aclapat, vençut, com insensible. Allò no era veritat, no podia ésser veritat! Morir-se la meva «promesa» sense jo sapiguer res!... I, en un estat idiota, vaig llegir i tornar a llegir aquella terrible *esquela*. Anava analitzant paraula per paraula, pensant descobrir

DELS TEMPS LLEGENDARIS, dibuix pòstum d'En *Vilarrasa* (*Ovi*)

—Penseu que si sou la gent més miserable del món, sou també la més pintoresca, i això sempre és un consol.

d'aqueixa manera algún error per on pogués agafar-se la meva esperança. Després vaig comprendre que fatalment tot era cert; i al considerar la meva trista situació, me vingueren com ganes de plorar... Adéu-siau mes dolces i cares il·lusions! Ni tan sols havia jo tingut la satisfacció de sentir la seva veu i... ja'm deixava! Me deixava i ni tan sols havia tingut ocasió de dir-li una sola vegada: «L'estimo, Carmeta!» Ni tampoc podia llegir-se a l'*esquela*: «La seva mare, tios, ties, cosins... i el *jove Nicasi Casas*, al participar, etc. etc.» I ella se'n anava d'aquest món sense sapiguer que jo l'estimava tant i tant!

»Vaig decidir-me a assistir a l'enterro; volia rendir-li aquest últim homenatge d'admiració i carinyo. Tal vegada ella, des de la regió dels esperits, veuria dintre el meu cor l'estimació sincera que per ella sentia; tal volta al veure'm entre el seguici de les seves estimades despulles, tan trist i apesarat, agrairia contenta el meu homenatge i el meu condol mut i ple de sinceritat. Torno a mirar el diari: «L'enterro a las tres de la tarda».

»Vareig arreglar-me convenientment, i cap a la porta de casa seva. Anaven arribant senyors i més senyors. No'n vaig veure cap de conegut. Després, un moviment general, els capells que desapareixien del cap, i la caixa passava vers el cotxe. Silenci; silenci general que permetia sentir aquell soroll tan característic, inconfundible, quan la caixa és arrastrada a dintre el cotxe, com a remor de una tronada llunyana...

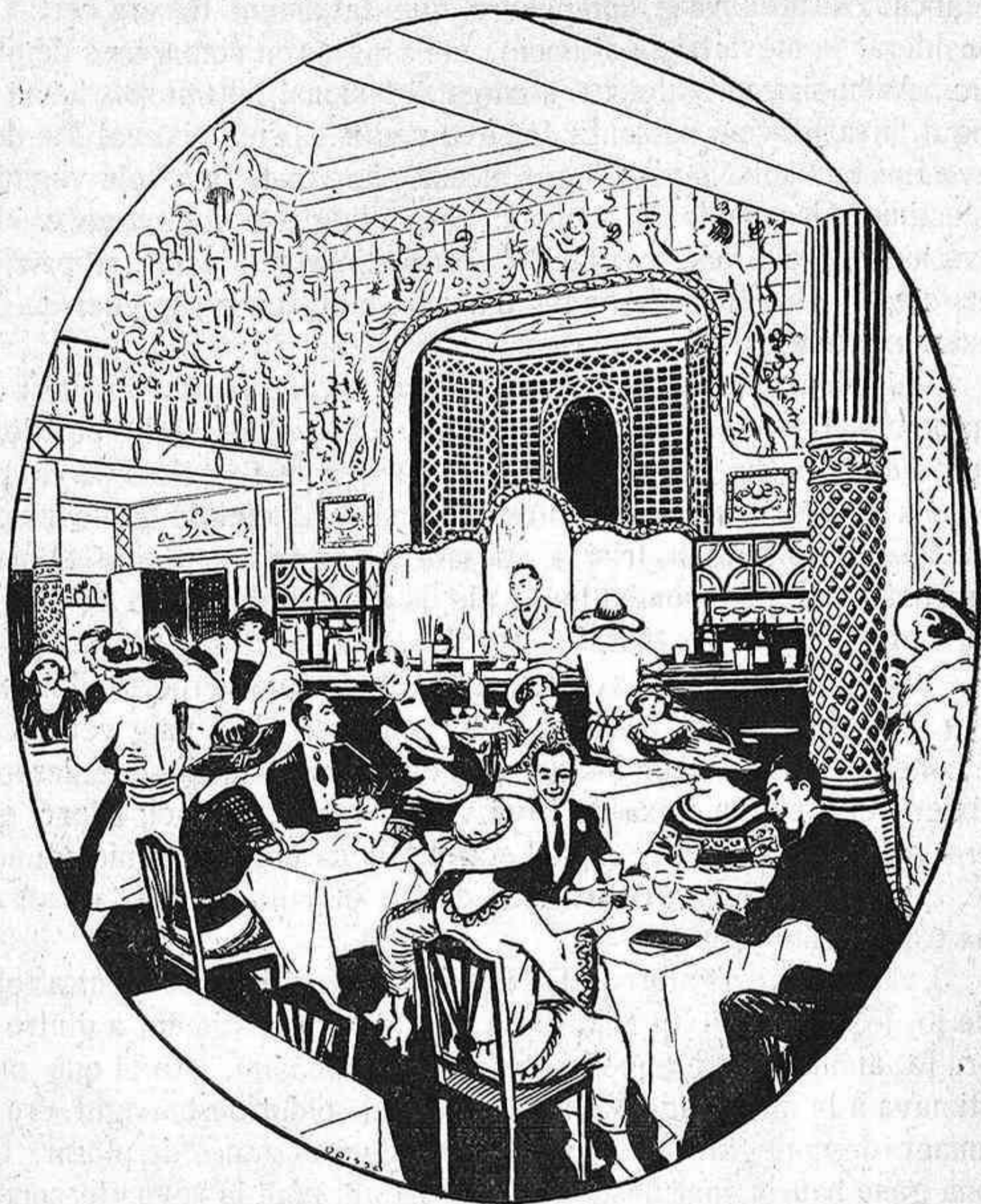
»I vaig seguir l'enterro. De bona gana hauria anat dient a tots, que jo, jo sol, era el que portava més pena i sentiment a dintre el cor. Jo, anònim entre aquell seguici també anònim, era el que més estimava a la malaurada Carmeta. Com el soldat desconegut, era jo l'amant desconegut. Novament me vingueren ganes de plorar. De bona gana hauria anat després a plorar junt amb la seva desconso-lada mamà, i ens hauríem sentit tan solets, sense la «nostra» Carmeta!

»Res; me sentia vidu, completament desconsolat i vidu, ben vidu. Aquesta idea me feia sentir compassió de mi mateix; me feia pena considerar lo trist de la meva situació...

»Despedit el dol, vaig girar-me breus instants per a mirar el cotxe ple de corones i cintes, que s'allunyava lentament, emportant-se la meva Carmeta, a la qui ja no veuria mai més.

»Pocs dies després, una nova *esquela* apareixia al mateix diari anunciant els funerals. Vaig arreglar-me per a tenir unes hores lliures

EL TÈ DE LA GENT DOLENTA

Un cabaret de gent dolenta a les tres de la matinada.

i vaig assistir-hi. Tingueren lloc a la mateixa església, l'església dels meus dolços records i de mes pures il·lusions.

»La cerimònia anà desenvolupant-se solemnement al davant d'una concurrència nombrosa. Quasi tots els presents tal volta havien tingut el privilegi de tractar a la Carmeta, i jo no; i era el que més l'estimava! Jo era el que venia «obligat» a sentir més dol... i ningú ho sabia!

L'Hotel Ritz a les set de la tarda.

»L'ofertori: Anàrem desfilant els cavallers i després començaren les senyores. De primer moment no volia mirar a cap senyora; me semblava que mirar a les senyores, encara que fos indiferentment, era una mena d'infidelitat a la bona memòria de la meva Carmeta. També ella m'agrairia aquest homenatge de fidelitat d'*ultra-tumba*. Mes ja no sapiguent on posar la vista, per últim vaig dirigir-la cap a les senyores que anaven desfilant... i... senyors meus!... vaig

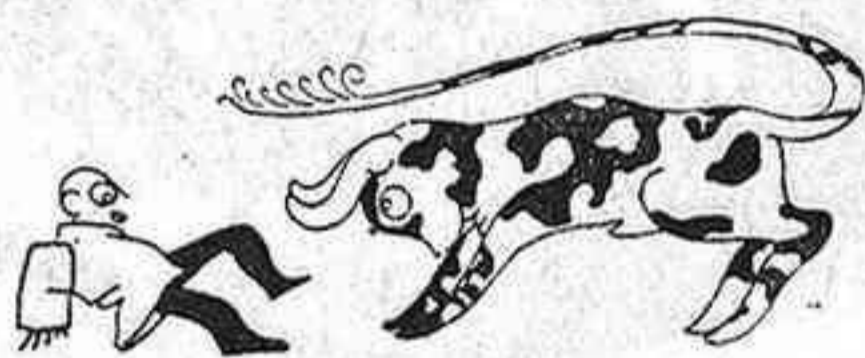
quedar lo que se'n diu de pedra, fred; després sofocat, altra vegada fred, content i desseguida apesarat, enfadat; en fi, una cosa inexplicable. Afiguris allí mateix, al davant meu, els meus ulls estaven veient en persona, tranquil·la, senzilla i hermosa, a la meva esposa, és dir, la meva promesa, és dir, la meva futura promesa: la Carmeta estimada!! Qui era, doncs, la desconeguda difunta a la que jo havia plorat, per la que havia sentit tan condol, per la que m'havia sentit vidu i per la qui me trobava als seus funerals? La meva situació era llastimosament ridícula. Ves si arribo a dir a l'enterro que jo era el promès de la difunta! Quina planxa!!

»Res; a la *cuenta*, i això va ésser la conclusió final d'una pila de conjectures que va'ig fer-me, en aquell moment que jo vareig interrogar a la portera, la senyoreta que havia passat l'entrada, al temps que jo arribava i tornava de la cantonada era, efectivament, la senyoreta Carmeta Palau (q. a. c. s.) principal, primera; però la meva senyoreta era una altra senyoreta, d'un altre pis, el nom de la qui ja no he volgut averiguar mai més.

»No he tornat tampoc an aquella església. Tant-se-val que la meva X. no sigui morta, per mi va morir una vegada i prou. No és cas de plorar la viudetat dos cops, què tants romansos!»

Aquest és el motiu perquè el senyor Nicasi Casas no va casar-se quan estava decidit a fer-ho i malgrat haver ja trobat promesa. Tot per una distracció de la portera.

BARTOMEU CASTELL

Nit de Sant Joan

Aquesta nit, dona aimada
s'encen altre cop mon cor;
què hi fa la testa nevada
si és eterna la besada
i el foc branda nostre amor?

Es vetlla de galania.
Nit de somnis i neguit;
germina la fantasia

i un estel jo posaria
en ton front amorosit.

Un estel de llum ben clara
que allunyante de perills,
s'hi llegís el nom de mare
resplandint damunt ta cara
bells amors per nostres fills.

EMILI GRAELLS CASTELLS

El passeig

He passat pel llarg passeig
moll de pluja de la tarda,
i l'he vist callat i trist,
sol, desert, sense ni un ànima!
Ell i jo, tots dos ben sols
xipollejant dins de l'aigua!

Jo l'he vist trist i plorós!...
Es potser perquè enyorava
aquell brugit dels matins
de damisel·les mudades,
de galants festejadors
parlant a l'enamorada,
de brivalls esbocerrats
corrent l'un darrera l'altre,
d'infants endiumenjats,
d'infants de roges galtes,
de vellets amb el cap blanc
que als pedrissos fan xerrada
parlant d'una joventut
que per sempre ha pres volada..
i amb ells l'espetec de sol
que tant revifa i escalfa!

I he pensat que estava trist
perquè jo he vist com ploraven
els arbres arrengherats,
regalant ses nues branques
i llurs branquillons resecs,
d'unes gotes que entonaven
una sentida cançó,
una cançó trista i clara
al caure als bassals dels tronc...
llàgrimes acompassades...!

He passat sense aturar-me
bo i xipollejant dins l'aigua
amb el cos esgarrifat
i amb les mans a la butxaca.
Els fanals quiets i glassats
a mon pas llengotejaven...
i he deixat sol el passeig
dins la nit fosca i callada!

EMILI VENDRELL

— Quina pell!

La senyoreta Tic-Tac

La senyoreta Tic-Tac és una gentil companya, molt bonica i molt discreta. No se sap on va nèixer; molts pretenen que és d'origen suís.

La seva salut és delicada, llurs pulmons massa sensibles són la causa de sobtades congestions, i el seu pobre cor palpita molt irregularment sota el cop d'una violenta emoció.

Ara, mercès a les manyagaries del seu metge, el doctor Rellotger,—un home molt minuciós que li examina els mals amb una lupa, sembla que ja va més bé.

Demés, ella, a pesar de les seves misèries, no defalleix mai perquè té uns nervis d'acer. Es una confident discreta i una amiga sincera.

En sa marxa inflexible, devegades té d'anunciar hores de profunda tristesa. Pobreta! quan ressona a les seves orelles el glaç del sufriment! Camina poc a poc, com apesurada, però els batecs no deixen de sentir-se.

Quan sent el picaroleig joiós de l'alegria, va depressa... El seu pols es precipita, perquè les hores de gaubança són molt curtes.

Encara que s'ocupin de política al seu voltant, ella es mostra indiferent car té unes opinions molt reservades i llegeix sempre el temps.

La pobreta no figura entre els immortals, però també li arriba el dia de la mort. Un atac de paràlisis l'atueix, queda rígida i ja no pot fer moure més les agulles. El doctor Rellotger l'ausculta i acaba dient que, havent-se-li gastat l'organisme, ha de renunciar a la vida.

Després de l'autòpsia, la desgraciada és portada a l'anfiteatre del fondidor i desapareix per la bocana del forn crematori; però maravellosament, com un fènix antic, torna a sortir per resussitar de les seves cendres.

Llencem sobre la teva lava d'or una mirada d'emoció. Fores la companya del solitari, l'amant del deure, i pots emportar-te les hores de tristesa i d'alegria, car nosaltres servarem el record dels jorns que anem a cobrar sense fer altra cosa que imitar els seus batecs.

F. C.

EL BES DE LES ONES

Vora la platja hi ha una dona nua;
les carns enceses són flames sensuais.
Un mariner la sotja i se li afua;
la passió com onada pels sorraals.

Dona nua i sensual: si el mar fos vici,
t'hi abocaries tota d'un plegat
sens pensà en el profunde precipici
que engolliria ta sensualitat.

A fora de la platja ets mol decenta
i no et deixes tocar per cap donzell,
però en la platja ets cínica ardenta
i et dones al jove com al home vell.

Reciprocitat

La senyoreta de Merinville, malgrat l'urgència dels afers que la cridaven a París, no va decidir-se, sense recança en deixar per uns quants dies sa petita propietat de la Touraine, on s'hi havia retirat en plena juvenesa i formosor, no se sap bé si per contrarietats d'amor, per simple filosofia, o potser perquè la guerra l'havia arruïnada. Lo cert és, que allà s'hi havia refugiat una ànima esquerpa i altiva, enamorada de la naturalesa, entre la que hi comptava com amics fidels, uns arbres d'una majestat religiosa; el revolt d'un escondit camí que descobria un paisatge més deliciós que enlloc, unes dolces postes de sol i uns melangiosos capvespres. I son gat i son gos, en sa casa tota petita, però de gran estil, que per ella era com un àvia sempre somrient, a la que ja no és possible abandonar un cop s'ha tingut la felicitat de viure-hi.

Pendre el tren, esguardar com visions tants i tants espectes, baixar a París, llogar—encara que per pocs dies—una cambra d'hotel... quina aventura més desagradable!

Però degué acomplir-se. La senyoreta de Merinville, des del matí de la seva arribada, adalerada per resoldre llurs assumptes, anava pels carrers tota afanyada, llençant llembregades de renard cadell. Avorria tot quant veia. La misèria dels arbres arrelats sota l'esfaltat al llarg del boulevard Saint Germain, esgrogueïts a ple istiu, li semblaven un insult a tot ço que ella estimava; el tros de cel estenallat entre unes teulades de piçarra, li causava ofec i malestar, i el va-i-vé dels passants apressats i anònims, li produïa una tristesa com la que deuen sentir els gossos sense amo. Tanta gent, i es sentia sola!

Frisant per a enllestir, resolia: «Vaig a pendre l'autobús per a arribar més aviat a casa del Notari. Prefereixo esperar-me en el seu despatx que no pas sentir-me empentejada per la generació!» I va plantar-se resignadament prop d'un fanal indicador de la parada.

Feia un bon dia, però ella pareixia no haver-se'n donat compte encara, tal volta per a no tenir de reconèixer en aquell sol ciutadà, que daurava la pols que l'ofuscava, i li fadigava els ulls reflectint les lluïssors fulgurants que sorgien de l'allau d'autos que passaven

bronzents, al sol pur, al sol acaronador dels camps de la Touraine, al que ella rebia sempre amb joia i acomiadava amb melangia.

Va passar un autobús sense aturar-se; anava ple.

La senyoreta de Merinville, va repenjar son cos sobre el peu esquerra per a descansar el dret, tot dient-se: «Sort que d'aquí tres dies podré retornar a casa. Prenem paciència!»

Un segon autobús tardava a comparèixer i la damisel·la, silueta perduda sota del fanal i en el recer ombrívol dels arbres, girà l'esguard vers la vorera i maquinalment escrutà un per un als vianants que a dotzenes passaven arràn seu, interessant-hi encuriosida la seeva imaginació desocupada:

«Com s'apressa aquest... Com vagabundeja aquest altre... Apa, quina manera d'aprofitar-se aquesta parella!... Es bufona, la cambrereta que passeja el gos... No està malament la damisel·la que baixa del auto... Són formosos aquells infants conduïts per la mainadera... Aquest vell captaire em recorda una testa de Rembrandt...

BELLESES DE LA VELLA AYTONA (LLEIDA), Fot. per *Castell*

La casa del rei Moro

La font que conta la vellúria

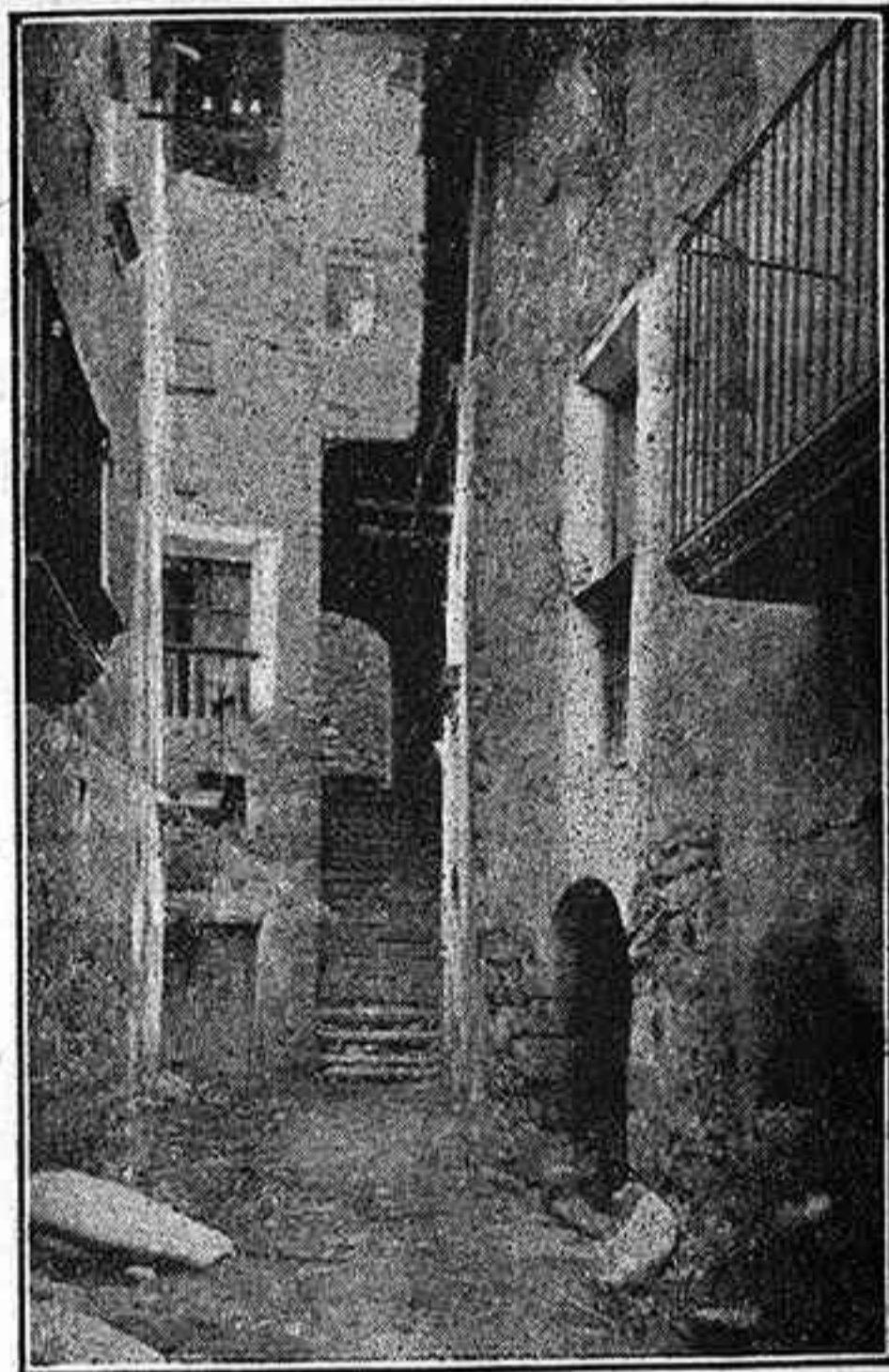
Quin contrast amb la cara pelada del que li va al darrera!... Ve't aquí unes xicotes ben vistoses, llàstima que riguin a tots els homes... Valgue'm Déu, quin brogit!... I pensar que tota aquesta gent, que cada u d'aquests sers, s'encamina a un lloc, persegueix un fi, e mou un interès particular, i que tots plegats representen altres tants esdeveniments: drames, esperances, desitjos i decepcions, puix per molt banal que si a l'història, aquesta multitud porta en son si tots els elements d'un poema o d'una novel·la, que l'art podria plasmar en una obra admirable... Totes aquestes existències que ignoro, apareixen i fugen ràpidament davant mos ulls com les bombolles de l'aigua que bull, que esclaten a la superfície tantost formades... I jo que em sé de memòria ma pròpia biografia en sos més íntims detalls, perquè no sé res de tots aquests que passen, sols m'interessen efímerament, quan en cada pit hi ha un pobre cor humà que batega carregat de sentiments bons i malvats, de records dolços i amargs, de desitjos que glateixen per objectes precisos... Oh. com s'apressen, com corren i es precipiten per anar a viure o per anar a morir!»

Una mena d'efusió la corprenia, com si ella, per son pensament, fos d'un altre raça, raça superior, inclinada a sentir gran pietat pels infeliços humans.

I parant més atenció es proposà llegir en els rostres les tempestes de les ànimes.

Una dama vella avençava amb la testa acotada, alçant repetidament els braços vers l'espai i enraonant sola, proseguint sens dubte l'agitada conversació que havia sostingut amb un contradictor ja absent. En direcció contrària venia un jovencell tot absort,

**BELLESES DE LA VELLA AYTONA
(LLEIDA), Fot. F. Castell.**

Recó poemàtic

amb la mirada distreta, frunzides les celles i murmurant paraules inintel·ligibles. A poca distància d'ell, una obrera adolescent, d'aire laç, les mans penjant, l'esguard fit a terra, i també parlant-se a si mateixa.

«Es increïble el gran nombre de gent que enraona sola!» es deia la senyoreta de Merinville.

Colpida son atenció, proseguí l'exàmen.

«Es curios, molt curios! Cap d'ells repara que l'espio; tampoc els importaria, segueixen llur impuls, manifesten llur desequilibri. Déu meu! Quants folls en aquest París sobreexcitat! Car no hi ha dubte, el parlar tot sol és simplement un símptoma de bogeria!... Oh! Un altre... I un altre encara!... I aquesta que vé? Quin monòleg més llarg! Com gesticula!... Això és un manicomi... Pobra gent! Com els hi convindria venir a passar un quant temps a la Touraine, allà, en la dolça calma, entre el cel i la terra. Es aquest moviment perpetu, aquest soroll, el que els trastorna el crani. No és estrany. Pobre gent! Cal arribar de la placidesa del camp per a poguer judicar-los!... Es una corrúa sense fi; mira quin altre! Però aquest té la dèria alegre. Ah! Ah! Com riu de gust. Fins arriba a fer-me gràcia!»

El somriure que se li havia encomanat, prompte prengué l'amplitud d'un riure franc que, al desgranar-se, esvai com per encantament el neguit que tot el dia l'havia intranquil·litzada. Era la venjança de tota l'antipatia que sentia per París des de que hi havia tornat a posar els peus.

«Ah!—es deia, sense donar-se compte de que son pensament es traduïa en paraules—Déu me'n guardi de riure'm de les desgràcies del pròxim, però aquesta multitud que boigeja ha acabat per divertir-me!»

La senyoreta de Merinville ja s'havia oblidat per complert del autobús que esperava. Adossada al fanal, fruïa d'un moment d'esplai, que no sols excitava son hilaritat, si que també, li permetia exterioritzar son menyspreu per les grans ciutats i llur vida agitada, violent, freturosa, antitètica de sa preferida vida camperola, tan apacible, tranquil·la, lúcida, on el fràgil cervell humà roman normal, sà i feliç.

Tota a sa dèria, no s'havia donat compte de ço que succeïa darrera seu. Una exclamació, unes paraules, unes rialles comprimides, la feren girar.

Una vintena de badocs la rodejaven.

«I ara! Què voleu de mí?»—exclamà ella tota astorada i avançant un pas com per a cercar una eixida per entremig d'aquella gent que la fitava curiosa.

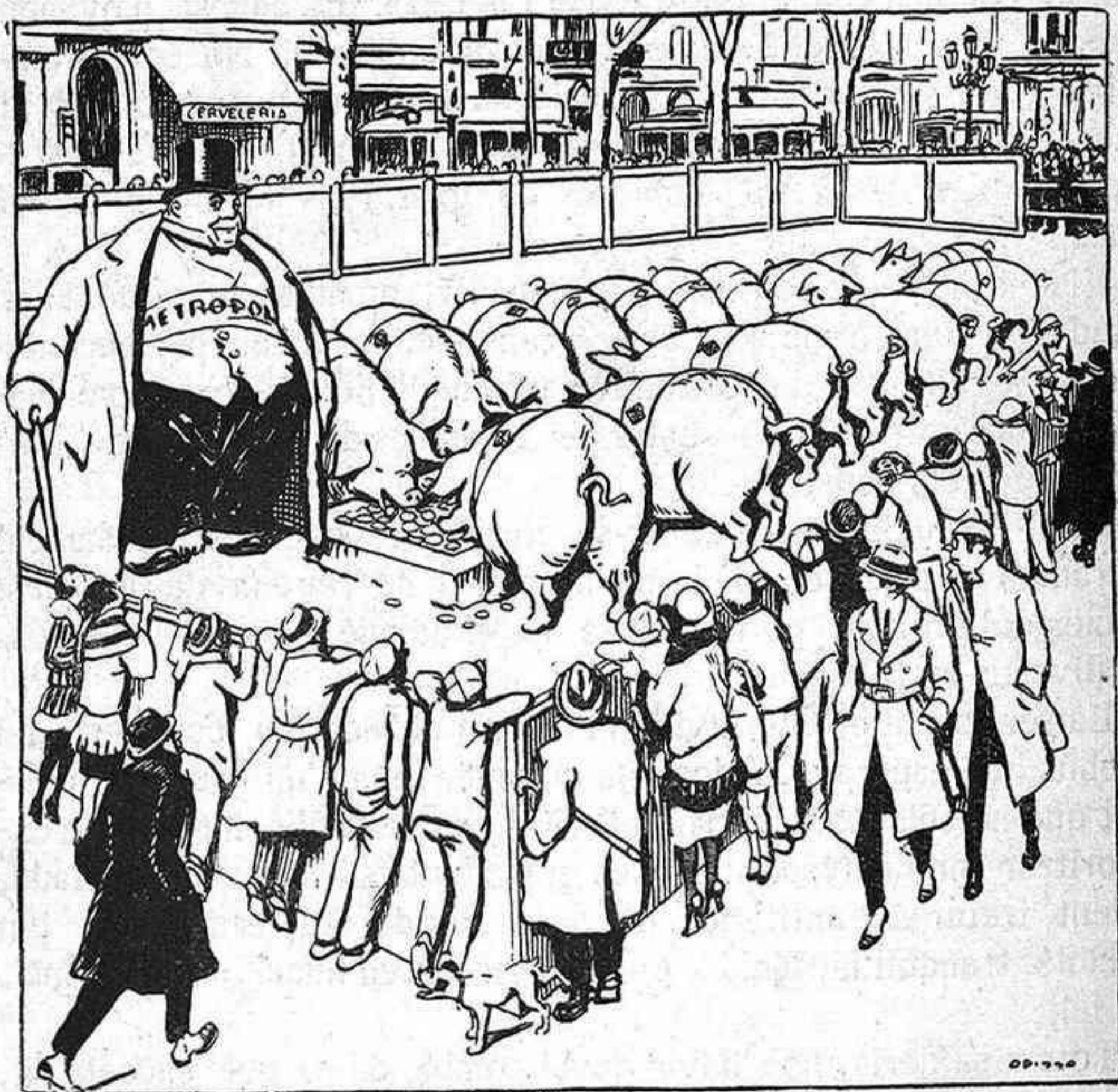
Al seu gest el cercle reculà esporugit, i s'oí una veu de dona que deia ben distintament amb to de misericòrdia:

«Deixeu-la estar, pobra dona! Es folla! Què no ho veieu que parla sola? Pobreta, és boja!»

LLÚCIA DELARUE-MARDRUS

Traductor:—*Ceci*

EL CERCAT DE LA RAMBLA DELS ESTUDIS (Actualitats de 1923), per *Opisso*

Això no són les obres del Metropolità, sinó una menjadora de porcs.

L'ànima en pena

(VISIÓ POEMÀTICA)

CANT PRIMER

Les males llengües

Conten de dugues velles centenàries,
de dugues avorrides solterones,
bruixes, resseques, lletges, desdentades,
amb nas de corp i ullets de fura-garça,
que fent mitja o *acabant l'encoixinada*
al portal del carrer del matí al vespre,
eren la més afrosa *pesadilla*
dels llogarets tranquils i dels vilatges
de la gran rodalia d'on vivien,
ja que les seves llengües verinoses
a dins i a fora vila,
no deixaven ni una ànima tranquil·la.

Quines llengües, Senyor, i quines llengües!
Sarcàstiques, fiblants i maleïdes,
que al pobre que agafaven pel seu compte
m'el deixaven que ja ni el coneixia
el parent més propens a haver-ne herència.
Ja el Rector d'aquell poble i el Vicari
van tenir que marxar fomuts de fàstic,
i l'alcalde avorrit va haver de valdre's
de la guarda rural perquè callessin,
i amb *agents* de l'Estat no s'hi fiquessin

Creieu que van curar? Doncs, ni pensar-hi.
Quan vegeren que amb homes d'*influència*
era perdut negoci cercà *enredos*
se'ls entullà de fer-li la traveta
a un pobre sabater, eixut i esquàlit,
que vivia content, picant soletes,
al qual avui amb sàtires punyentes,
o a l'endemà amb l'absurd d'una facècia,
anaven amargant-li l'existència.

La paciència s'acaba. I el bon home,
desesperat cansat de d'íls-hi pestes
què volíeu que fes? D'una enrabiada
va morir... i acabà d'una vegada!

CANT SEGON

La glòria del Cel

Màrtir el sabater aquí en la terra,
—Ja he patit prou!,—va dir, i amb tota l'ànima
va pujar-se'n al Cel sense aturar-se
temerós, anant nu, de constipar-se.

Fos que trobà de bon humor Sant Pere,
o bé fos per la llàstima que feia,
li digué el Sant Porter, mirant-lo amb pena:
—No feu panxa de just, mes, passeu vaja,
que allà on n'hi caben tants, no vé d'un altre.
—Així no vé pas d'un, pensà el bon home,
i es ficà cap a dins com si tal cosa,
ben segur de no fer-hi gaire nosa...

Quin bé de Déu de vida, i quina glòria
és la glòria del Cel... (deixem-ho córrer).
Cal dir només que molt content estava
el sabater, corrent d'un cantó a l'altra,
volant amunt i avall, deixant-se caure,
o ajaçant-se indolent per sobre els núvols
fent-la petà entremig dels patriarques;
i era per ell un Cel de tantes ditxes
que era allò, cor que vols, cor que desitges

Mes, la felicitat no té durada
ni al mateix Paradís de la ventura!
Un dubte al sabater se li va ocórrer:
—Què deuen dir de mi aquelles vellotes?
Ho vull saber. Saber vull quins mals diuen.
I un cop al Cel hagueren passat llista,
dissimulant molt bé es perdé de vista...

CANT TERCER

L'ànima en pena

Del pobret sabater qui se'n recorda,
pensareu repassant que aquí a la terra,
la memòria dels homes és efímera,
i aneu equivocats; que allà en el poble
no se'n parlava poc de l'animeta
del sabatê enterrat. Bé prou les velles
bona ànsia se'n van dar d'anar fent creure
que algú l'havia vist (inclús fins elles),
treient la faç per reixes i espitlleres

EL POBLE ESPANYOL, per M Balasch

Qui canta els seus mals espanta.

de l'església; i que en les nits de lluna
cloquer amunt i avall es passejava
com un fantasma vigilant, horrible,
funest, seré, glacial, incommovible.

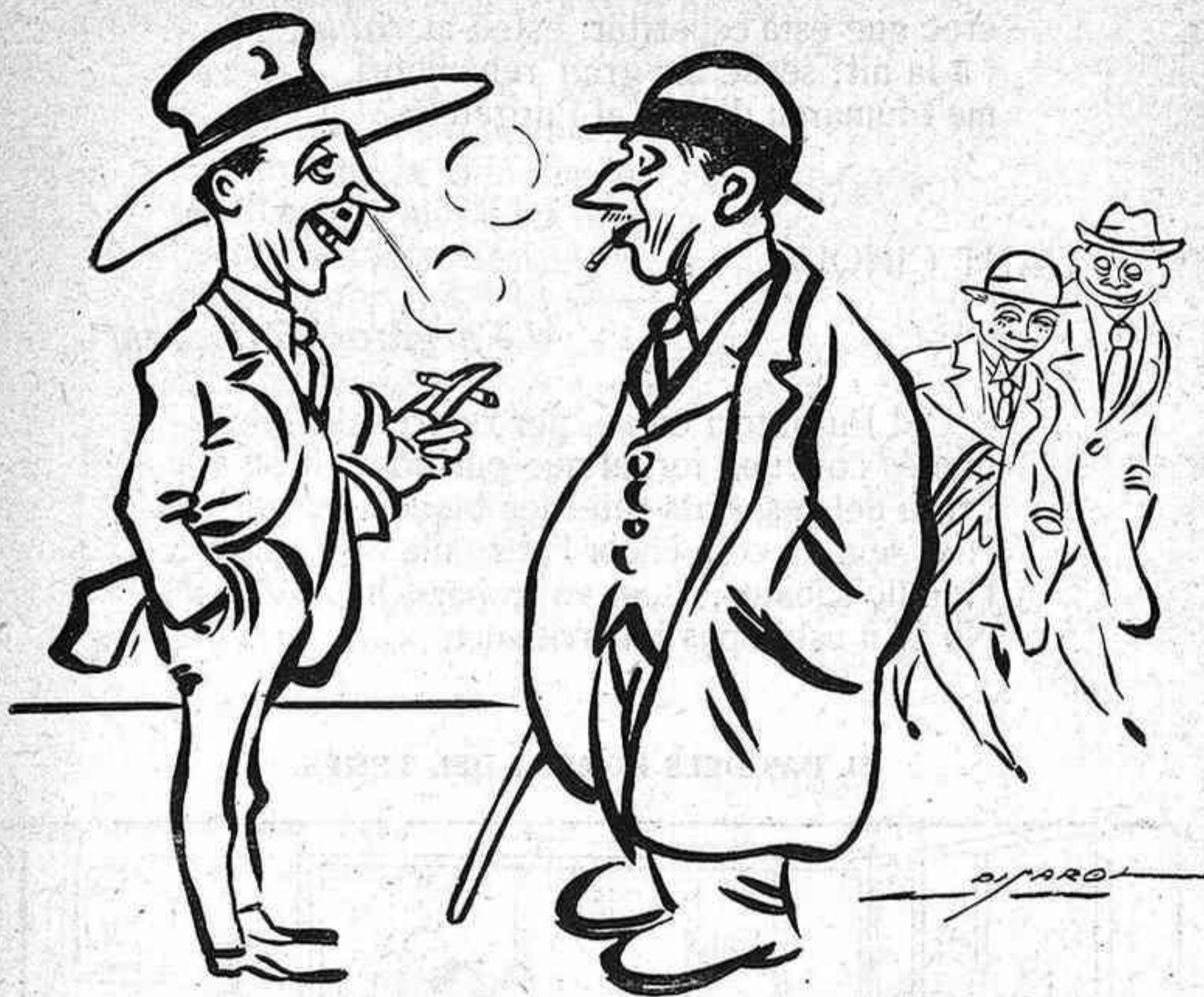
I fent escarafalls deien encara:
«Està demnada sí; digueu-li misses.
Que li facin novenes funeràries
per treure-li la pena que la corca!
Sentiu ai, com grinyola la campana
i el batall es belluga... Es ella, és ella!...
Com que era tan gandul i poca-solta,
Déu l'ha demnat... Si fins mireu les òlives
fugen del campanar espaordides,
perquè se'ls hi beu l'oli de les llànties;
i córre amb les ventades de capvespre
com fulla seca que per terra xiscla,
que per mal esperit, enlloc el volen...
Nosaltres, tanmateix, ho podem dir-ho
que el sentirem cantar: *Ay Filomena,
tengo una pena, pena.*

CANT QUART

Adéu, tranquil·litat paradís

El pobre sabater quan va enterar-se'n,
quin petament de dents i quina ràbia;
per ell fou acabada la delícia
de la Glòria del Cel... i sa comarca...
Retorna cap amunt, cap baix, punys closos
ja sempre rondant sol, mirant obliqua,
enfellonit i amb un humor que feia
ganes d'apretà a córrer quan se'l veia...

Si algun pacient baró s'aventurava
amb santa beatitud, buscar-lil'ànima,
amb plàtica amical, per fer-li veure
que el mal humor és propi dels diables,
dels militars, i de la gent que trisca
i no els arriba mai la setmanada;
i que en el Cel la pau és tan complerta
que fins les descontentes *minories*
es tornen amb el temps panxa contentes;
l'home escoltant aquelles excelències,
que li feien del Cel, com qui sent ploure
responia a tan altes maravelles,
maleïnt l'*estrugància* de les velles.

—Hi ha passat molt temps entre els salvatges? N'ha convertit molts?
—Crec que cap. Però els he ensenyat a menjar amb forquilla.

Per Picarol

Déu que allà dalt hi vol molta harmonia
i que no està per brocs ni per romanços
và enviar-lo a cercar i així va dir-li:
—Què us passa, què teniu que així a tothora
enfuronyat aneu callat, fent càlculs?
—No me'n parreu, Senyor, va dir-li l'altre,
que sóc, bo-i sent al Cel, ànima en pena!
Déu es quedà sorprès, quan va sentir-lo
com si es trobés davant d'unes graielles,
i el va rependre així:—Bé crec que us diga,
que em sembleu infeliç, tocat del ala.
—Si que ho sóc, i ben bé que me'n donc compte,
i boig tinc d'acabar o haig de matar-me,
si no em deu un mitjà per revenjar-me.
I se'n va anar; i Déu quedà mirant-se'l,
i a un guarda-cel cridant de confiança
li ordenà tot baixet:—Mireu Ignaci;

vigileu-me aquell *sorge* que s'allunya,
crec que està esperitat; esteu al *tanto*;
i a la nit, sense fer gran rebombori
me'l fumareu de cap al Purgatori.

CANT CINQUÈ.

Al Purgatori falta gent

Del Purgatori en sé, per referències,
que és com una fornal que purifica
i treu dels esperits totes les taques.
Així se'n va convèncer l'altre dia
l'infeliç sabater, quan va trobar-s'hi.
No se'n sabia pas fer avinença

EL PAS DELS HOMES I DEL TEMPS

Les oficines públiques ahir.

de sentir-se nedant en mig de flames
que me'l socarrimaven fent llengotes...
El torment era lent i se'n dolia,
i encara més les velles maleïa!

Com que la vida humana és passatgera
per fi varen morir les dugues velles
i sense encaparrar-s'hi gens ni mica
empregueren del Cel la clara ruta,
Sant Pere d'un cop d'ull va malfiar-se'n
car així al ser-li prop varen parlar-li:
—Déu-vos-guard bon vellet. Som dugues ànimes
que no hem fet mai cap mal. Voldríeu dir-nos
si és el Cel aquí dins? Venim a estar-hi.
Si deu viure molt bé; vritat que és maco?
Hi ha força gent? Què hi fan? Què no treballen?
—Ui, ui, digué Sant Pere. Massa llengua.

(ACTUALITATS DE 1923), per *Opisso*.

Les oficines públiques avui.

Cap allà haureu d'anar. Apa xerraires!
—Ai, el vellot, saltà rexinxolant-se
la vella de les dugues més revella.
I l'altre va afegir:—L'avi del Papa!
Mireu quins fums que treu. Sembla mentida!
Qualsevol que el sentís es pensaria
que mana més que Déu, l'*Ama de llaves*.
Sant Pere s'enfutisma. Es tira enrera
i dóna un cop de peu amb tanta fúria
que malparteix un núvol en dos trossos,
i les velles trobant el sol lliscaire
cauen rodant i bracejant per l'aire.

Avall, avall, avall, fent la campana
varen anar a raure al Purgatori
i per més malestruga a quatre passes
del sabater que irat es mossegava
de no poder's venjar. Conte doncs l'home
quan pla s'hi va abonar. Pim, pam, trompada
i pim i pam, tornem-hi i tres de fortes
i som-hi i mastegot i apa esbravem-nos
i no estaven refetes del gran susto
ni sabien encara de que anava,
que ja ni un sol cabell els hi quedava.

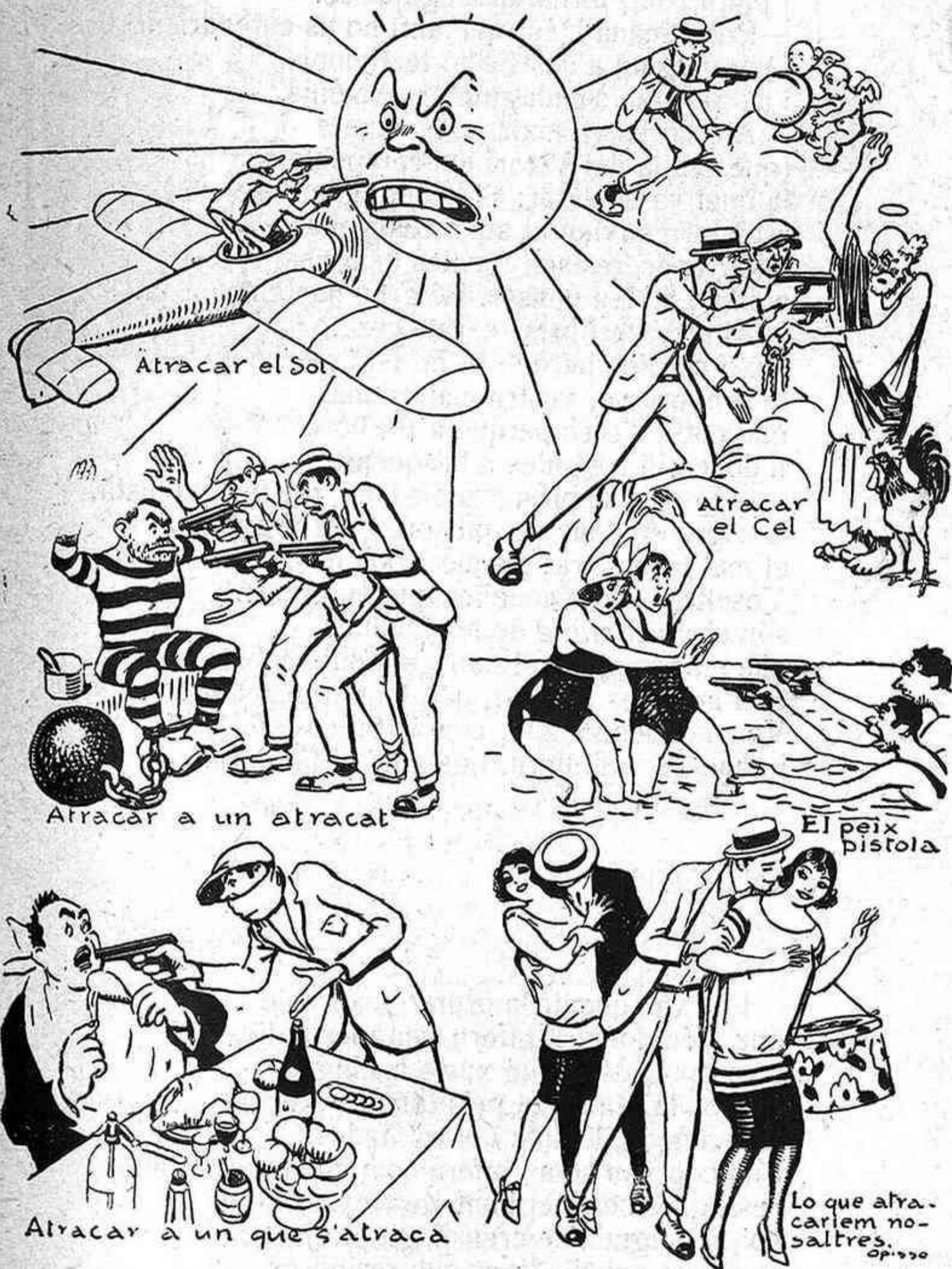
I es va aixecar un clamor i una cridòria
i esvalot tan gran i un corre-cuita
i un d'atropellaments i de follia,
de xiscles, d'esgarips i de desori
com no pugui sentir-se al Purgatori.

CANT SISÈ

El judici

—Què és aquest aldarull i aquest xivarri.
Déu va cridâ indignat tot alarmant-se.
Es que potser demanen les vuit hores
les ànimes que estan purificant se?
—No ho creieu pas senyor, va dir-li un àngel,
es tracta solament d'unas abralles.
—D'unas abralles dius? Al Purgatori
hi vull més *concordància* i avinència!
Que pugin els causants a ma presència.
Tan enceses estaven les disputes.
que davant l'*Hacedor* encara cridaven
fins que aquest irritat, d'una mirada,

ACTUALITATS DE 1923, per Opisso

Atracar el Sol

Atracar el Cel

Atracar a un atracat

El peix pistola

Atracar a un que s'atraca

Lo que atracariem no saltres.
Opisso

Lo que encara no s'ha atracat.

me'ls deixà fulminats. I aixís, alçant-se
els va dir: Que ha sigut vull fer justícia!
—Aquest pegot pudent!—Aquestes bruixes!
I pim i pam; tornaren a agafar-se.
—Prou! manà Déu, que així no us entendríem.
Que vinguin a aclarir-ho testimonis,
i al culpable s'enduguin els dimonis.

Aleshores va eixir una animeta
(que era la del Vicari del seu poble)
la qual va declarar: Si m'heu de creure
a l'infern envieu-hi aquestes velles
que trapaceres són i males llengües
com no podeu pensar. Bé prou que em consta.

—Ai el Vicari brut; el rata cera.
Això ho dieu perquè us ho feia creure
la senyorassa, vostra majordona.
que patia d'ofec perquè a tot hora
li donessiu fregades a l'esquena.

—Ja en tinc prou, va dir Déu, per fer llei justa.
Compte en donc de qui sou, i ara m'explico
el mal humor irat d'aquest bon home.
Vosaltres sou d'aquelles que en la terra
són el *vallariqué* de les famílies,
que els roseguen el cor igual que mobles...
Sou aquelles... En fi, que tants preàmbuls:
Vos us quedeu aquí, com si tal cosa,
i aquestes a l'Infern. que aquí hi fan nosa.

CANT ÚLTIM

Pax bobis

I es va complir la ordre inexorable
que Déu donà. L'Infern tragà les velles
com gorja de l'abim xucla les aigües
que en la tempesta pels torrens descollen
furientes i udolants i esvalotades...
I un cop van sê a l'infern com que eren velles
resseques com serment de vinya eixuta,
no en volgueu de cremar guspirejantes,
semblant aquells tions que resinosos
són el goig de la llar en les masies
en les nits hivernals de tramuntana.
I era el turment tan incessant suplici
i eren les velles tan reconsegrades

BARCELONA I LA CALOR (Actualitats de 1923), per *Opisso*

«El somni d'una nit d'istiu» als barris baixos.

que no poguent-se valdre de les ungles
ni de les dents per esquinçar les flames,
vegent que Satanàs se'n enfumia
desplegaren contra ell la seva llengua
amb una lletania tan extensa
d'improperis, insults i *maleit-sigues*
que el malèvol Satàn per recrear-s'hi
els feu tallar la llengua en quatre trossos
tirant-los exclamant:—Menjar pels gossos.

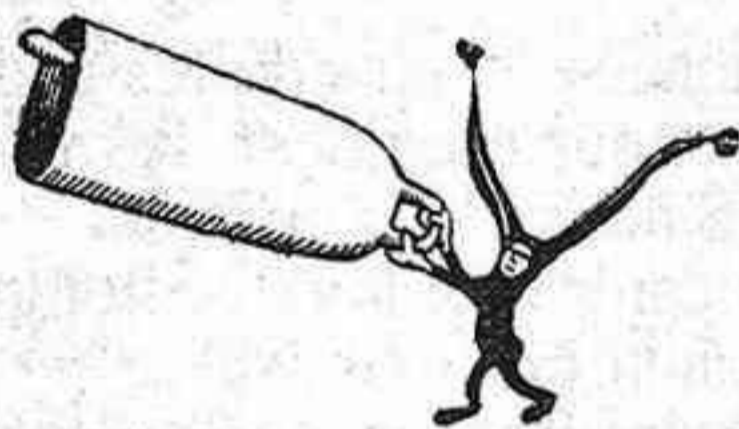
El sabater venjat, tornà a ésser l'home
satisfet i feliç d'uns altres dies
volant amunt i avall, deixant-se caure,
o ajaçant-se indolent per sobre els núvols
fumant mig d'amagat alguna pipa,
o bé amb la santa pau que aconseguen
els benaventurats fent la *petada*...
Però l'instint de l'home no es pot perdre
que és cosa que s'arrela molt a fondo
i allà on n'hi ha hagut, oïdà, sempre n'hi queda.
I dic això perquè a la que el bon home
podia escabur-se sota un núvol,
vers el fons de l'Infern pegava ullada
i es divertia contemplant les velles
cremant i recremant i amb gest burleta
s'entretenia fêls'hi la... rabieta

Elles que per demnades no podien
«Sabaterot pudent» dir-li com antes
es cargolaven mossegantse els braços

com harpies rabioses famolenques,
i amb actituds de fera exasperada
l'amenaçaven boges de follia,
mentre ell sentint-se olímpic s'aixecava
i amb gest altiu i pose estudiada
les mirava amb un *psé* mig d'esquitllada.

Aquest poema el crec ben poca solta.
El que és de novetat no en té pas gaire
d'ell treieu-ne tan sols una experiència
i és que la llengua que ha nascut xerraire
difícilment la mantindreu a ratlla
si arrel no hi ha, qui d'un sol cop la talla.

FRANCESC ROSSETTI

La magrana

Com un desig s'oberta la magrana,
al fons de l'hort, denota el sol ardent,
com una dolça boca jovençana
que esclata a riure de l'amor que sent.

Com un petó s'esberla la magrana
i torç la branca de decandiment,
passió d'amor que incita a l'hortolana
i li recorda un dolç besar fervent.

Boca de foc per on l'istiu suspira;
terròs de sol encès com una pira;
petons de flama renglerats a dins.

Si et cull l'amor, oh fruita gloriosa,
perquè de joies sigui vanitosa
li ofrenaràs un riure de robins.

SALVADOR PERARNAU

BARCELONA EN PERILL (Actualitats de 1923), per Opisso

Si no es prenen les precaucions necessàries, qualsevol
dia ens trobarem d'aquesta manera.

Cantell

Jo no escric solament els meus articles; jo faig una mica més: els estimo i els visc. En això existeix la desavinència entre el que llegeix i el que escriu. Per vosaltres aquests treballs no són res més que un tros de literatura que supura del meu cervell i surt per la punta de la ploma que a voltes a molts els fa l'efecte d'una sonda i que engrapo sovint amb les mans brutes, brutes de tant remenar la brutícia humana per a descobrir les belleses que tapa. El paper me sembla un pellingot de la meva història que torna a la vida, omplint-me l'ànima amb la seva claror de festa nova i alegre que apareix de tant en tant dintre la meva vida d'ara que és vella, que és trista, i que no té raó d'ésser.

Un moment que canti o que plori, que el sol m'arribi al cor o que les llàgrimes me'l neguin, és per a mi una sensació d'estima o de misericòrdia.

I això és el meu tot; l'existència completa, reclosa, de sobte contradictòria, confosa i confosa, sense cap més preferència que la imposada per la sinceritat, a voltes perjudicial.

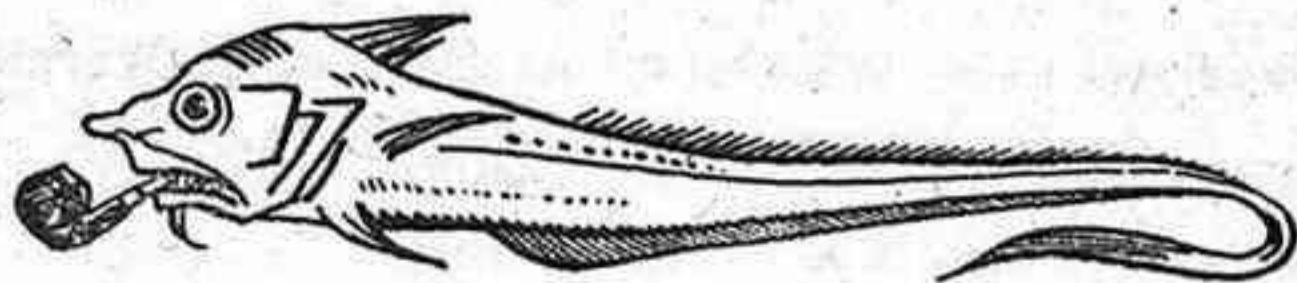
Qualsevol impressió, la llum, el paisatge, el cel, poden ésser, una setmana o un minut, el protagonista del meu viure.

Carn de vida, car d'aquesta enorme vida, esgrogueïda pel vici i encesa per la passió, el drapot, la seda, el fang, el fogar, el jaç, qualsevol cosa! Tot, tot ho tinc, tot me fa vibrar i no em deixa viure.

No hi ha res, quan no pot haver-hi res més, tan preuat com la existència lliure, sense lleis, viscuda tontament sense sapiguer observar-la amb els ulls guexos.

L'existència ordenada, encara que no la vull, la sento. M'arriba al fons amb secreta i eloqüent harmonia. Tots els esperits no tenen la seva primavera i en cada cor no s'hi filtra una història autumnal?

EDGAR FARRENA

La porta

Amparat d'aquesta porta,
quina fusta és ja corcada,
he gaudit sobre els meus llavis
els petons de l'estimada;
i ara que'l record és fondo
i la joventut passada,
si pels altres està oberta
pel meu goig resta tancada.

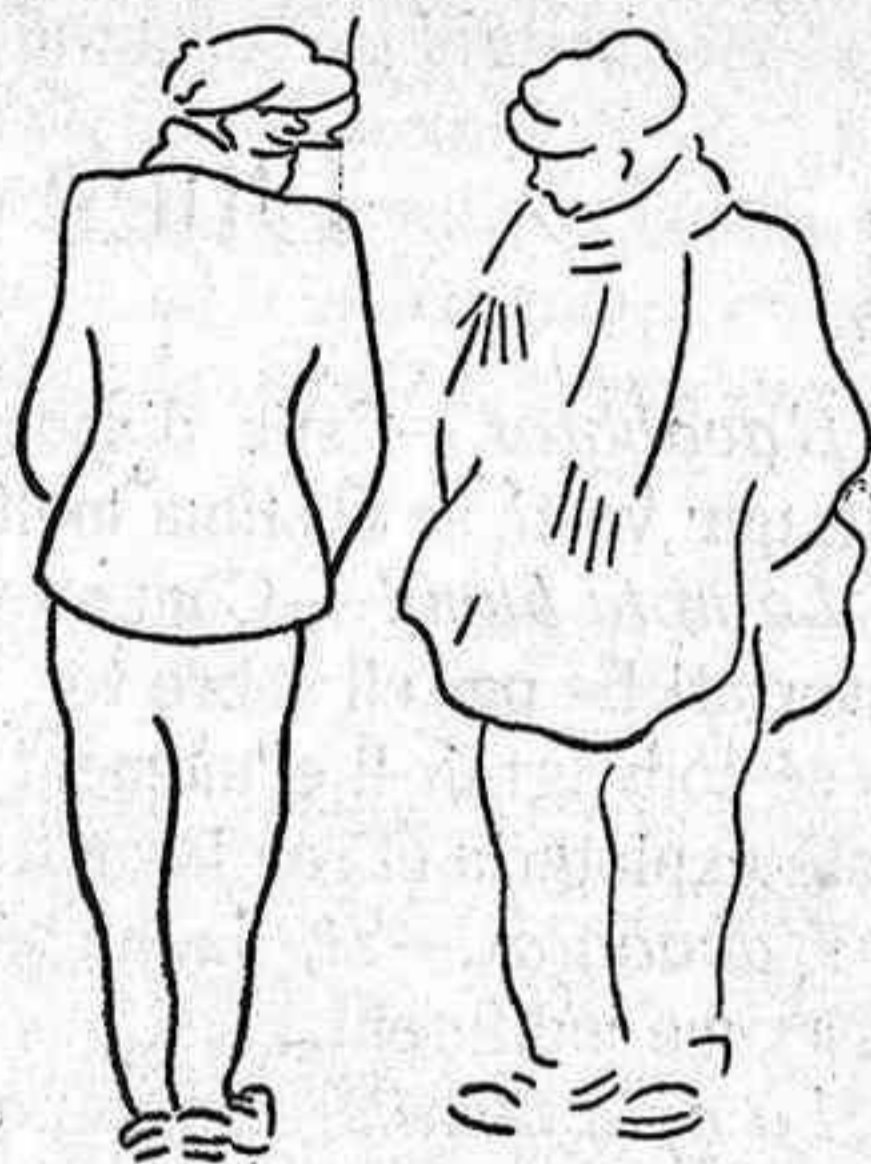
Quan hi passo i me la miro:
—Joventut, dic, no t'acabis!
car, abans de que la fossa
et reclami prop dels avis,
has d'escriure la teva obra...
i d'aquesta no t'alabis
si el poema no has escrit
de l'aroma d'aquells llavis.

Quina mel era més dolça
la que d'ells assaboria!
Quan me deia l'estimada
si demà jo tornaria,
li daurava una promesa;
contra el pit fort l'estrenyia;
i li deia, encoratjant-la,
que jamai la oblidaria!

Temps passat de benaurança
ple de mel i de mentides:
recordant les teves hores,
que ara esguardo ben finides,
jo no sé si em duies joies
ane mi sols concedides
o l'idil·li indispensable
que puleix totes les vides.

Per xò he dit que aquesta porta,
quina fusta és ja corcada,
i ha sigut la encubridora
dels petons de l'estimada,
ara que'l record és fondo
i la joventut passada,
si pels altres està oberta
pel meu goig resta tancada.

EUSEBI RODRÍGUEZ

—Jo no sóc amic de demanar res
a ningú.
—Ja ho sé: tu ets amic de pen-
dre t-ho.

Per Salvatella

—Talla't la cua i dedicat a la
cossa, creu-me, que hi sortiràs
guanyant!

Dues passions

L'acabalat.—Estic disposat a protegir el seu pare, perquè veig que vostè se l'estima molt.

La noia humil.—Còm no vol que me l'estimi? Es tan bo i tan dissortat! Es per ell sobre tot, que estic contenta de la seva visita. No sé com agrair-li el moment de joia que li ha donat al dir-li que vostè explotaria el seu invent.

L'acabalat.—Sí, ja ho sé. Res del que pot reconfortar-la pot ésser-me indiferent.

La noia humil.—Cregui que estic orgullosa d'inspirar-li tanta simpatia. Però que li passa, que està tan pensatiu?

L'acabalat.—Res, i molt que ja no m'és possible amagar. Sóc negociant, però també sóc home; per tant, si bé com a negociant estic disposat a protegir el seu pare, com a home, i com a prova de que l'estimo, dec imposar una condició *sine qua non*. No temi, perquè no pretenc exigir impossibles.

La noia humil.—No l'entenc.

L'acabalat.—Si jo estic disposat a aventurar un capital pel seu pare, no obeixo a un mòbil interessat... car l'interès no existeix en una empresa sotmesa a la primera ventada de l'infortuni. Jo vull que els projectes del seu papà es vegin realitzats més enllà de totes les esperances que ell hagi pogut concebir. Si ahir era un geni ignorat, per això avui estic ací per a portar-li la glòria de demà. Vostè està encisada de l'obra del seu pare i jo vull que prompte pugui estar-ne també de la meva.

La noia humil.—Però si jo no veig...

L'acabalat.—Vostè em jutja malament si creu que sóc un home de negocis i res més, perquè, al costat dels anhels de posseir i d'especular per a triplicar les riqueses, servo encara un desig més íntim i més poderós. La voluntat d'esser ric és una abstracció de l'esperit i dels sentiments; la prova està en que vostè és feliça amb tot i ésser pobra, i jo, a canvi de la seva felicitat, em sento orgullós d'oferir-li la meva fortuna... i de demanar la seva mà.

La noia humil.—No l'entenc... Demés, la felicitat no s'encomana, ni es ven... i això de demanar-me la mà suposo que és una broma. Veritat que té ganes de fer-me posar sèria?

L'acabalat.—No sóc amic de bromejar ni pretenc fer-la posar sèria. La serietat del meu amor no admet bromes.

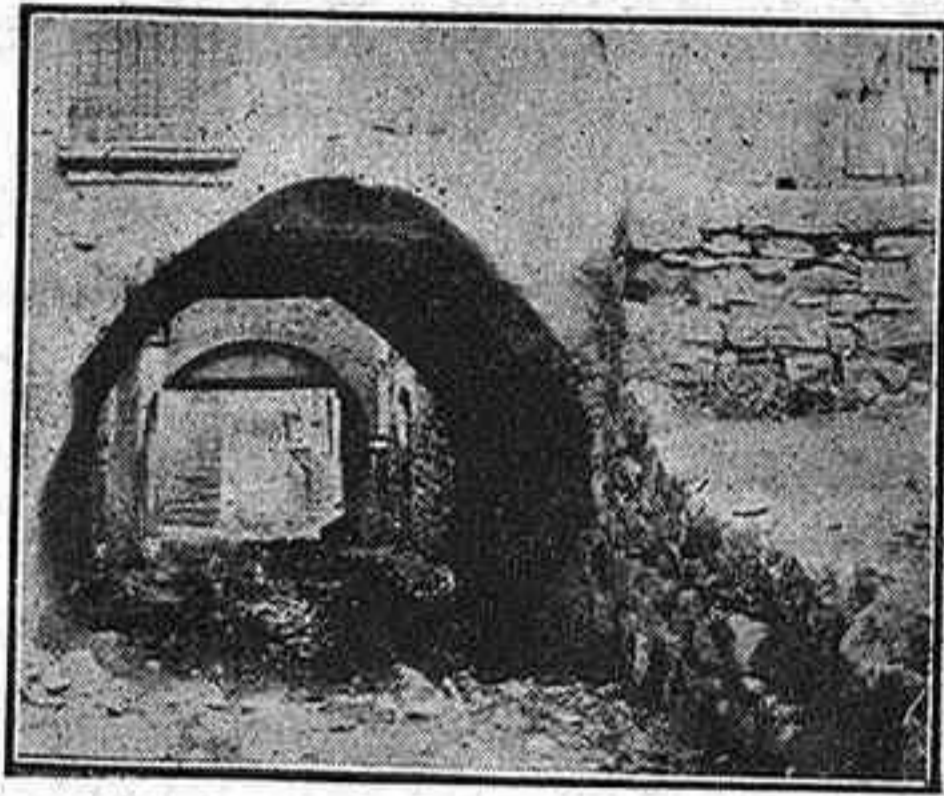
La noia humil.—Cregui que la seva sinceritat m'aclapara, però no em priva de que li pugui contestar amb tota franquesa. Pot estar persuadit de que estaria molt orgullosa devenint la companya d'un home com vostè sinó tingués de trencar lligams que'm guarden per a un altre a qui estimo.

L'acabalat.—Amb el que ajuda al seu pare?

La noia humil.—Efectivament. Em sorprèn molt veure'l tan ben documentat sobre la nostra vida i els nostres sentiments, però més em sorprèn que, coneixent com coneix el nostre viure, s'hagi atrevit a fer-me aquesta declaració.

L'acabalat.—Es que per a mi aquests sentiments són coses que no m'encaparren. (*Moviment d'ella*). Ço que jo vull, ho vull; i com que vull a vostè... des de que la vareig veure i d'ençà que he anat comprenent que era necessari que vostè fos meva, perquè darrera seu he anat enganxant-hi la meva tranquil·litat. He lluitat; he cercat en altres l'aplacament de la meva passió, però mai lograva esvair la seva imatge encisadora. Ja sé que aquestes paraules sortides dels meus llavis devenen grolleres, però em trobo a l'edat en que la passió entra en el cor per a fer patir, per a obrir-hi un esboranc que solament pot garir la possessió. Sóc covard davant dels sofriments i per a evitar-los estic disposat a tot. L'estimo! Vostè serà la meva esposa perquè és necessari i perquè ho vull.

BELLESES DE LA VELLA AYTONA
(LLEIDA), Fot. per Castell

Marc que fa triomfar la grandesa
del passat.

Les voltes d'un carreró llegendari.

La noia humil.—Però si jo per vostè no sento cap mena d'estimació...

L'acabalat.—Ja l'estimo jo! Que reflexioni? Reflexionar és no moure's.

La noia humil.—Quina esperança pot tenir d'una dona que no li seria possible oblidar el primer amant? No, no. Mai cometré aquesta mala acció. Vostè diu que m'estima i no pensa que jo estimo molt a un altre.

L'acabalat.—Senyoreta: tinc l'honor de demanar-li la seva mà.

La noia humil.—Refuso la seva petició.

L'acabalat.—No pot.

La noia humil.—Còm? Què pretén?

L'acabalat.—Vostè estima molt més al seu pare que no al seu promès i per a salvar al que li donà la vida estic segur que no dubtarà davant de res, com jo tampoc vacilaré davant de cap obstacle per a posseir-la.

La noia humil.—En una paraula: el que vostè em proposa és una venda.

L'acabalat.—Si així ho entén...

La noia humil.—No és possible. Escolti: vostè pot tenir les dones més fermoses sense necessitat d'atormentar aquesta pobra noia; vostè pot donar la celebritat a un home, semblant la joia, sense necessitat d'entaular un pacte que es pot titllar d'indigne. Per què, doncs...

L'acabalat.—Jo l'estimo... i no parlo mai a la lleugera. Ho tinc tan ben reflexionat, que tot el que em passa ja ho tenia previst. Sóc immutable davant de tota objecció i cap poderositat moral o material és abastament forta per a fer-me recular. I per a no sofrir més, per a que vostè no se'm pugui escapar, m'he armat amb tot el que podia fer-la meva. La vull!

La noia humil.—No estic disposada a deixar-me esclavitzar per ningú.

L'acabalat.—Pensi amb la desesperació del seu pare; la seva única esperança la té posada en mi. La seva obra representa la seva vida... Ho té ben entès? La seva vida.

La noia humil.—Sostinc la meva negació.

L'acabalat.—I jo sostinc la meva pretensió a pesar de tot i contra tot. Res m'aturarà.

La noia humil.—Però que no veu que amb exigències acabarà per fer-se odiar? Instintivament, em fa pensar amb aquells estanys

que es troben al fort de l'estiu al mig d'un bosc. Quan les pluges de l'amor triguen, l'aigua de l'amor comença a llençar fetor, i la capa verda de les plantes s'extén per damunt com una crosta sobre una llaga. Al seu voltant els arbres conserven la frescor, però aquest espectacle i aquesta sentor fastigosa persisteix bastant dins l'esperit, malgrat la frescor de les aigües clares i el perfum de les flors que es respiren després. Vostè no pensa en mi, ni vol veure el paisatge que desfilaria davant seu i que acabaria d'allargar la capa que plana per damunt de la meva vida.

L'acabalat.—Les seves imatges rebuscades no m'acaben de convèncer.

La noia humil.—A mi no em convencen els seus arguments, els crits de la seva carn i de la seva butxaca. Allà vostè amb el seu apoi. Si el pare pretén treure davant del món el fruit del seu treball, és per mi, per a llaurar la meva felicitat. Ell és vell i ja res espera dels homes; res més que veure'm feliça. Com que ja ho sóc i ho seré més encara, quedí's amb el seu proteccionisme i jo em quedo amb la riquesa més gran que pugui haver-hi: l'amor.

FERRÁN D'EGARA

Una llàgrima

Del cor als ulls i cara avall
has rodolat com perla viva,
dolça tristesa de cristall
que dins mon cor eres captiva.

Ets una engruna de mirall
d'aquella engúnia sensitiva
que m'ofegava coll avall
i has rodolat brillant, lasciva.

Damunt les mans esporuguida
m'has dit l'amor, joia sentida,
dolor que et fons sobre la pell.

Oh, si pogués—amiga meva—
dar-te aquest tros d'imatge teva
per perla viva d'un anell.

SALVADOR PERARNAU

Capvespre grotesc

Es va enfosquint. Ja les darreres cases del poble vaig deixant, i la vesprada, amb negres nuvolots d'aspecte frèstec sembla que ens amenaci borrascada.

L'estany d'aigües verdes no emmiralla com altres cops les primeres estrelles; tan sols un chor hi canta de granotes, que sembla un escamot de caramelles.

L'airet transporta des de l'altra banda el flaire dels femers d'una masia, i els crits d'una pastora enrogallada que tot baladrejant als bous atia.

A poc, un ase amb *tessitura* aguda escampa brams com a pluja desfeta; sembla talment que el ruc es despedeixi del jorn que ara fineix tocant retreta

BARCELONA ATRACCIÓ DE FORASTERS

Quan la brutícia se surt de mare, és perillós sortir al carrer.

Mentres es va fent nit a poc m'allunyo
seguint amb precaució la carretera,
puig amb el seu estat fora molt fàcil
quedar colgat a dintre una rodera.

De sobte un gos pelut i lleig m'assalta
com si n'hagués eixit de sota terra:
per cert que si no arribo a dû el gaiato
desventurat de mi! com se m'aferra!

Ja sóc a l'Estació. Ja la campana
anuncia que s'apropa el *dominguero*,
que atapeït com vé de carn humana
millor si li escauria el *ganadero*.

L'adéu vull donâ al poble, mes ses cases,
en mig de la foscor resten perdudes;
tan sols m'apar que sento com un eco,
els brams del ruc amb ses notes agudes.

JOSEP V. VIÑAS

(ACTUALITATS DE 1923), per Opisso

—Ara com ara, és lo millor que els podem ensenyar.

Mirant-m'ho tot passant i mirant-m'ho ben assegut

Com que quan era hora d'esbrinar-lo no el va volguer esbrinar ningú el misteri de les dues voltes del carril Metropolità, o ningú sap lo que tenia de córrer per dessota la «Reforma», tampoc tinc de fer jo d'estira-cordetes ara que diuen que en volen descobrir tants de misteris a Madrid i que, al meu pobre judici, seguiran éssent més foscos que una gola de llop. Qui no està emparentat amb En Pau, allí baix, és que està emparentat amb En Pere, i qui no amb un duc, amb un comte o bé amb un marquès. I de la parentela, ja se sap i ho retreuen tot sovint les dones si entre família se'n murmura no es consent que els altres en diguin res.

Això de les immoralitats, més que més si són un xic velles, vé a ésser com el tortovà que sovint troben els que prenen la contracta d'una carretera, que ni el mall hi pot res ni gran cosa les barrinades. Si se'n troba una jaça aquí i una altra una hora lluny, no és

DE POLITICA, per Casanellas

—Vol que li digui la veritat? A mi em sembla que aquest Mussolini és un mussol!

res si el desmont que es té d'obrir no és de gaire alçada. Però si la jaça segueix la carretera i el contractista, per ésser novençà en l'ofici, no forfollà abans tot lo traçat, adéu ganàncies somniades i fins diners esmerçats si no vol quedar com un bacó, que per la mateixa carretera que ha obert se'n podrà anar a l'Hospici en cotxe.

* * *

Feia dies que no hi havia passat per aquells indrets, perquè, per haver-la l'Ajuntament errada no pensant en demà, talment atabala el carrer nou veient-hi tant trànsit. A certes hores si tens d'atravesar-lo, no saps com rrelliscar-hi entre tants de carros i autobusos

i automòbils de carga i de lloguer i de veritables senyors que venen dels palaus del carrer de Mallorca i de les cases del Passeig de Gràcia. Un botó de roda es toca amb l'altre, i els de la tralla i els del volant tiren avant de renglera sense ni mirar-te malament. Qui es té d'estar d'estaqueta esperant una clariana, és aquell que va a peu. I sort dels dos municipals de cavall que hi ha al davant del carrer de la Princesa que proven d'amparar-te partint per la meitat el carreteig. I sort de l'urbà que sol posar-se al davant del carrer de la Bòria, i també hi fa lo que hi sap per a que no t'esclafin.

Però l'altre dia, al tornar de fora, m'hi vaig deixar caure a la Laietana. M'havien dit que entre el carrer més baix i el carrer més alt de Sant Pere hi treballaven de valent al Metropolità, i tenia ganes de saber quantes mil carretades de sorra podria l'Empresa aprofitar sense haver-la tinguda de carretejar des de la Mar Vella ni de la platja de més enllà del Gas.

I vaig quedar veient visions, i ja vaig deixar córrer els comptes de la sorra, a l'adonar-me de que l'Empresa no en fa dues de voltes per a aguantar l'empedrat i lo que hi passarà per damunt, sinó una de més ampla que, a cop de vista, em semblà que no era de bon tros tan ampla com sumades les dues que l'Ajuntament havia fet més avall i que a la ciutat li costaven un dineral. Ella sabrà perquè l'ha fet semblant canvi. L'Ajuntament no sé si ho sabrà mai. Deu ésser per a donar a les fosques més varietat a la construcció o per a que la juntura per sota terra de totes les estacions del carril ja ha passat per sempre més a la Història. Els cotxes els deu haver encarregat llargs i estrets, tenint-hi d'haver doble via; no tant per això com aquella gàbia de cunills que atravessava a mig aire la veïna serralada aprofitant la mina de Sarríà. Llargs i estrets, no com els que havien posat de moda totes les companyies carrilaires, i que,

LA VAGA DE L'ART RODAT,
per Casanellas

—Mira si va ésser trist que a les rodes ja se m'hi feien bolets!

ACTUALITATS DE 1923, per Opisso

Doneu-nos aigua!...

si et descuides i treus el cap per la finestreta, se te l'emporta en rodó el pont de ferro de Tortosa o qualsevol dels pontarrons que hi ha d'aquí a Molins de Rei. No fora el primer cas ni el que fa deu no havent posat un engrallat d'acer prim a les finestres.

I posats a parlar de Metropolità i de carrils em vé com l'anell al dit parlar de lo que rumien als tallers de Sarrià perquè tinguis de fer el viatge d'aquí a Terrassa o a Sabadell sense poder-te asseure. Eren grans els cotxes que tenien, però certs dies no donaven l'abast, i això que els diumenges surten de no em recordo quina hora a quina altra, els trens cada trenta minuts de Barcelona. Eren de bona mida els que anaven fins a Les Planes o es quedaven a Sarrià, i amb els vint minuts que hi havia de tren a tren per a anar en plena boscúria i amb els cinc que hi havia per a anar i venir de Sarrià, tampoc n'hi havia prou per a endur-se'n la gentada.

Còm ho farem, còm ho durem per a que ningú es quedi en terra? Doncs, empesquem-se un cotxe que faci més miracles que Sant Josep Oriol. Posem-hi uns quants bancs al davant i uns quants bancs al darrera i al mig deixem-hi un veritable saló per a donar-hi un ball de Patacada. I allí, igual que bitlles, hi cabran una cinquantena de passatgers, com n'hi caben crec que més de vint a les plataformes dels tramvies que s'empescà En Foronda.

I que digui el que vulgui la Llei de ferrocarrils, i que digui el que vulgui el Reglament de tramvies, d'acord l'una i l'altre amb el sentit natural, que, pagant per primera, però no prenent *butaca*, no sabent el que això volia dir, una vegada vaig tenir d'anar de Barcelona a Cerbère sense poguer-me asseure. Sort de que no havia estrenat botines i de que no tinc els peus castigats per ulls de poll, que d'altra manera hauria arribat més groc que la cera a França.

Una mala noche cualquiera la pasa.

Per a anar de la Plaça de Catalunya al carrer de Provença, i fins a Sarrià, s'ha d'ésser molt busca-raons per a anar-se a queixar a l'Empresa o per a fer una denúncia al Govern Civil. Però anar a Sabadell, ja són figues d'altre paner, encara que no es venguin en paners les figues, que hi ha, fent el camí a peu, les seves hores. I encara que el carril a estones sembla un llampec, tampoc és cosa de minuts dragar-se una vint-i-cinquena de quilòmetres. I quan un puja al carril de Sarrià, moltes vegades ja té els peus macats de trepitjar pedra i més pedra. I els que són de fora, i no hi estan fets a trepitjar dur, encara més.

I d'això en diuen que el món marxa!

* * *

Jo algunes vegades me'ls he mirat, assegut a un banc de la Gran Via, als que van drets al mig dels cotxes de nou invent. Més que persones, semblen arengades que s'aguanten dretes per la cua. Un mosquit que volés pel carrer de Balmes, que hi volgués entrar, no sé com s'ho faria per a entafurar-s'hi. I sinó que tots els purgatoris els he vist pintats i amb cada flamerada que ni les que ixen d'un volcà, fins diria que tot allò són ànimes en pena.

* * *

Cadascú li diu la seva al Directori Militar. Jo no, perquè com no podria parlar en nom de ningú, i dient-li en català tampoc m'entendria, m'esclamo des de les planes de l'ALMANAC DE L'ESQUELLA i ja se sap que les coses dites des d'un llibre o en un diari fan més efecte que un memorial. A més que el català escrit molts l'entenen, i perden la meitat del sentit de les paraules sentint-lo parlar.

I ve't aquí que ja he complert amb l'amic López i amb la meva consciència. Amb l'amic López, perquè no dongui per perduda

l'estona que gastà escrivint-me la seva carta de convit. Amb la me-
va consciència, perquè crec que a certes traces i manyes un i altre
hi té de trobar que dir.

Baldament els que manen en això dels tramvies i dels carrils
facin com aquell que no té orelles.

PERE ALDAVERT

MUSICA MODERNA, per X

El «Jazz-band» de l'amor.

Mel i abelles

Matí suau com una olor de rosa:
hi ha una blavor de romanins florits
i un núvol que reposa
sobre la cresta dels cimals ardots.

Una fadrina passa pel camí
i ha alçat un vol d'abelles la faldilla
que sondrollava els brots de romaní
i ella du al llavi una cançó senzilla,
que esquiva el llangardaix vora el camí

Jo no sé pas si les abelles són
les il·lusions que canta la fadrina
per 'quell camí que va qui sap a on.
El sol, golut, sobre la galta fina
li ha posat tots els petons del món.

I veu un rusc voltat de bronzidera
vora el camí que va seguint fidel
i la fadrina sent una dalera
d'omplenar el cor d'aquella olor de mel.

El sol i el vent piquen la galta fresca
i el matí roig és tot un afalac
i sent l'amor tan dolç com una bresca,
però, entre les dents, sent el regust del mac.

Veu un voltor volant sobre les cimes
i sent l'esperit que puja tant com ell,
però, té els peus entre les herbes primes
que li rodolen sobre el pedrusquell.

I es troba sola en la muntanya agresta,
el gust de mel ja se li ha escorregut
i a sobre un marge ha decantat la testa
plena d'engúnies de la joventut.

Un aire fi li mou la cabellera
i rost avall hi ha un magraner florit
i cada flor que riu ran de margera
li sembla que escarneix el seu neguit,
i el cor li sagna de l'amor darrera
com la magrana quan s'ha mig partit.

S'entorna avall, silenciosa, muda;
el món li sembla un joc de mil camins;
baixant només sentim fetor de ruda,
pujant copsem l'olor dels romanins.

Per què cantava aquella cançó fresca
dolça d'amor i plena d'afalac?
Ai que el matí és dolç com una bresca
i jorn enllà sentim el gust del mac.

I les abelles passen brunzidores
degotant mel i sol de l'il·lusió;
però, el Dolor s'amaga dins les hores
que ofrenen mel i enfonsen l'agulló.

SALVADOR PERARNAU

Consells

Si per cas el cor et mana
que prenguis estat, Magí,
si el consell meu vols seguï...,
fes el que et dongui la gana.

Si en qüestió de dignitat,
desafiar-te et convé un dia,
fes igual que jo faria...
fes la teva voluntat.

Si és que tens moltes trifulgues
i no saps per on tirar,
un consell et vull donar:
tira pel cantó que vulgues.

Si en qualsevol ocasió,
avorrit, vols suïcidat-te,
aquest consell vaig a dar-te:
fes el que't sembli millô.

I perquè bé t'instrueixis
amb mos consells, et diré,
que tu saps lo que et convé.
Segueix-ls... o no els segueixis!

PEPET DEL CARRIL

FRUITA DE CASA, per J. M.ª Marqués

José M.ª Marqués

Una noia com un sol.

El gos

No poden fer sortir a fora al Punxagut amb el temps que fa, i l'agre xiulet del vent que surt de sota la porta fins l'obliga a abandonar el jaç.

Cerca amb atenció i fica el cap entre les nostres cadires. Però nosaltres ens inclinem cap al foc ben apretadets i jo dono una patada al Punxagut. El pare l'aparta amb el peu i la mare li diu injúries. La meva germana li ofereix un vas buit.

El Punxagut esternuda i se'n va a la cuina per a veure si nosaltres hi som.

Després torna, forceja la nostra rodona amb el perill d'ésser estrangulat pels genolls, i aquí el tenim en un recó de la xemeneia.

Després d'haver donat dues voltes, s'asseu prop dels tres-peus i no es mou més. Mira els seus amos amb una vista tan dolça que fins li toleren. Només els tres-peus quasi roigs i les cendres escampades li sucarrimen el darrera.

Però ell no es mou.

Se li obra un pas.

—Apa, ves-te'n! Que n'ets d'animal!

Però ell s'obstina.

En el moment en que les dents dels gossos perduts xerriquen de fred, el Punxagut, a l'escalforeta, el pèl lluent i el morro cuit, s'absté de bordar i riu tot groc, amb els ulls plens de llàgrimes.

JULI RENARD

Matinada

El cel és blau.
Tot just clareja.
Avui la mar
no matineja.
Tota la nit
ha estat dormida
a una non-non
amorosida.
Sobre el rocam
ni una besada,
ni un lleu panteig
ni cap onada.
Molt dolçament
la platja besa
amb un mormoll

de vell que resa.
Passa pel cel
una cerceta,
ve tot xisclant
una oreneta.
S'ha despertat
la mar callada,
s'ha sommogut
ensomniada,
sobre el rocam
llença una onada,
i d'escumeig
s'ha engalanada!

EMILI VENDRELL

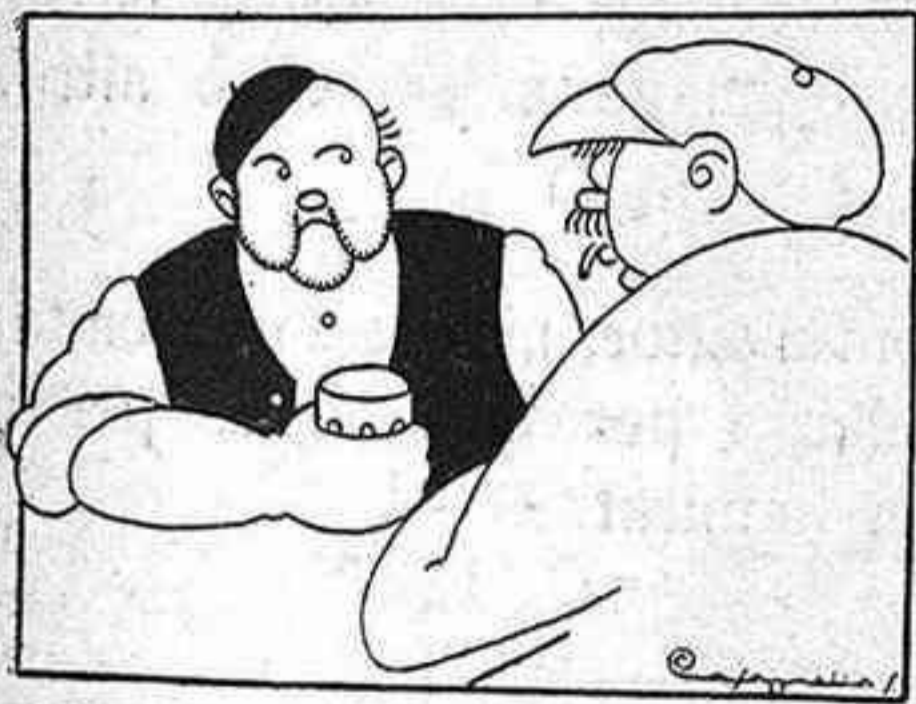
El poble en festes

A Ferràn Cañameras

Defugint la pressa
de les grans ciutats,
amb carrers simètrics
rublerts de basars,
fosques oficines
i pisos migrats
d'estrets passadissos
on l'aire no hi cap,
cerco com oassi
en jorns soleiats,
la dolça harmonia
dels pobles rurals,
amb llurs amples cases
curulles de pau,
la novella nora,
l'avi mig corvat
i la creu beneita
penjada al llindar,
que esquiva les bruixes
i les tempestats.
L'àvia que és tollida
i seu al portal,
m'explica les cures
que ha fet persignant;
i reviu, cofòia,
gestes que han passat.
I si en mes visites

un jorn, per atzar,
sorprenc entre festes
al poble rural,
llavors l'alegria
és més gran encar:
amb ells em barrejo
i amb ells vull gosar.
Concert a la sala,
ball a l'envelat
i a mig jorn sardanes
a la plaça gran
que en eixint d'ofici
tothom hi fa cap:
fadrins i donzelles,
joventut galant
que un vol d'alegria
se'ls endú dançant;
jaios i padrines,
com van contemplant
l'ardida rodona
que lliga les mans,
i promet al poble
llargs dies de pau!
El poblet en festa
fins apar més gran.

M. GRANÉ CIVIL

—Vols dir que també s'hi ficxaran
amb nosaltres?

—No, home, no! Fem molt res-
pecte els borratxos!

Per Casanella

—Digues a la dona que no m'es-
peri a sopar.

Per Benigani

Del Llibre

Es diu que el millor amic que té l'home és el llibre... Heu's aquí perquè com més llibres adquireix i li endolceixen el cor i aclareixen la pensa, més desenganys li estrenyen l'ànima.

Un bon llibre...

Quin és el bon llibre? Quin és el dolent? No hi ha més llibre bo per a l'individu que'l del text identificat amb el pensar de cada u. El de text advers sempre és el llibre malvat... i, anem a sebre quin és el millor!...

Quants homes hi han hagut que a darrera els llibres hi han perdut la vida!... I això que els assolien per a tenir-ne més, de vida!...

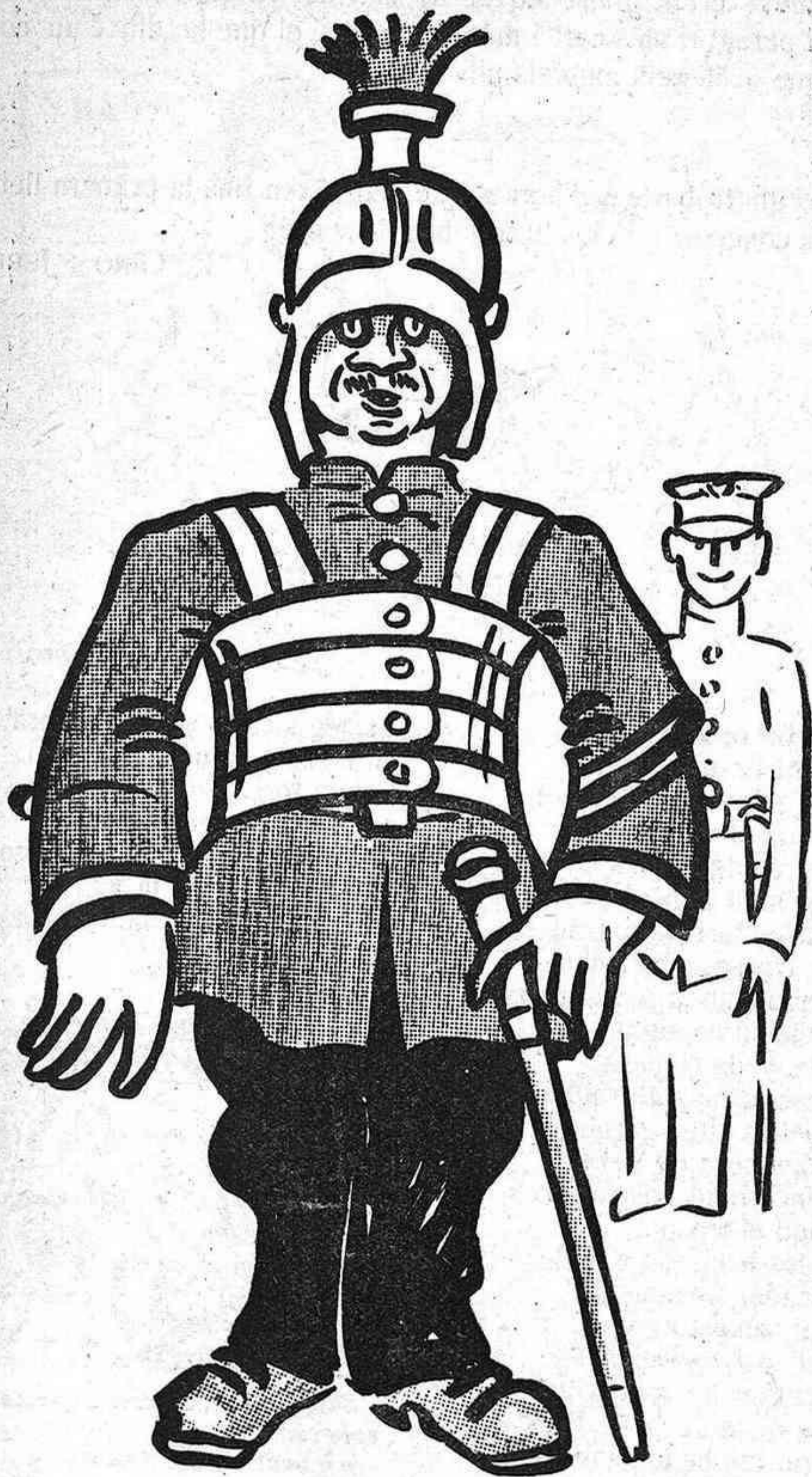
El llibre veritat deuria ésser el llibre història, i una mateixa història escrita per dos o més historiadors esdevé ben diferenta de l'un a l'altre, restant-li d'història, només que'l nom de qui l'ha escrita.

El llibre no és cap dona, i hom com a una dona li posa estima, puix li és pròdig en ofrenar-li sincerament tot ço que serva en el seu dins. La dona no és cap llibre, i hom com a un llibre li posa amor, encoratjat en la prodigalitat de l'ofrena de tot ço que serva en el seu cor, i fullejant, fullejant assoleixes el fi sense haver gaudit de la sinceritat desitjada. Sempre amaga un secret o altre.

La dona és un llibre sense títol, nom d'autor, ni peu d'impremta. Com si diguéssim un llibre fora de llei, i per tant no és per a llegir-lo, que tampoc agraeix ni l'haver-lo mirat.

L'*infeliç* analfabet és l'home més *feliç* del món. Viu en l'ignorància que és el goig de viure sense pena ni glòria.

LA MODA MUNICIPAL, per *Picardol*

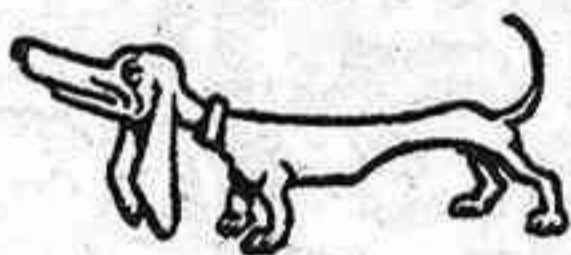

El nou figuri dels guardes ur ans

El més veridic llibre és el de la vida, en quin darrer full s'hi troba el paragraf més curt i més important, el que ho diu d'un cop, el *Fi*, que es llegeix amb els ulls clucs.

Que en trobaríem d'homes que maleeixen fins la primera lletra que van conèixer i de les lletres han de viure!

F. GIRÓ I JERRÉ

La mola vella

LEMA: *Del vell molí*

Immòbil resta la mola
obstruint l'estret camí...
ella, la qu'un jorn, ben sola,
donà vida al vell molí.

Després de moltes anyades
d'haver mòlt l'ordi i el blat
de nostres fèrtils contrades,
en dos trossos s'ha trencat.

La que amb la seva prestesa
la revelació ha sigut
de l'afanyada riquesa
d'aquests camps de solitud.

Aquelles altes garberes
daurades pel raig del sol
que, encatifant nostres eres
rublirien el trespol,

ara les hem vist batudes
i ensacades fortament
esperar, entretingudes,
arribi l'ansiat moment

de rutllar la mola nova
que vé de molt lluny d'ací,
i dongui tan bella prova
com la trencada, al molí.

L'aigua, qui serva l'albura,
tan clara com un espill,
la teva força detura;
sense mola, ets un perill
per el vell molí, i per l'horta
extesa al fons de la vall
que els camperols aconhorta,

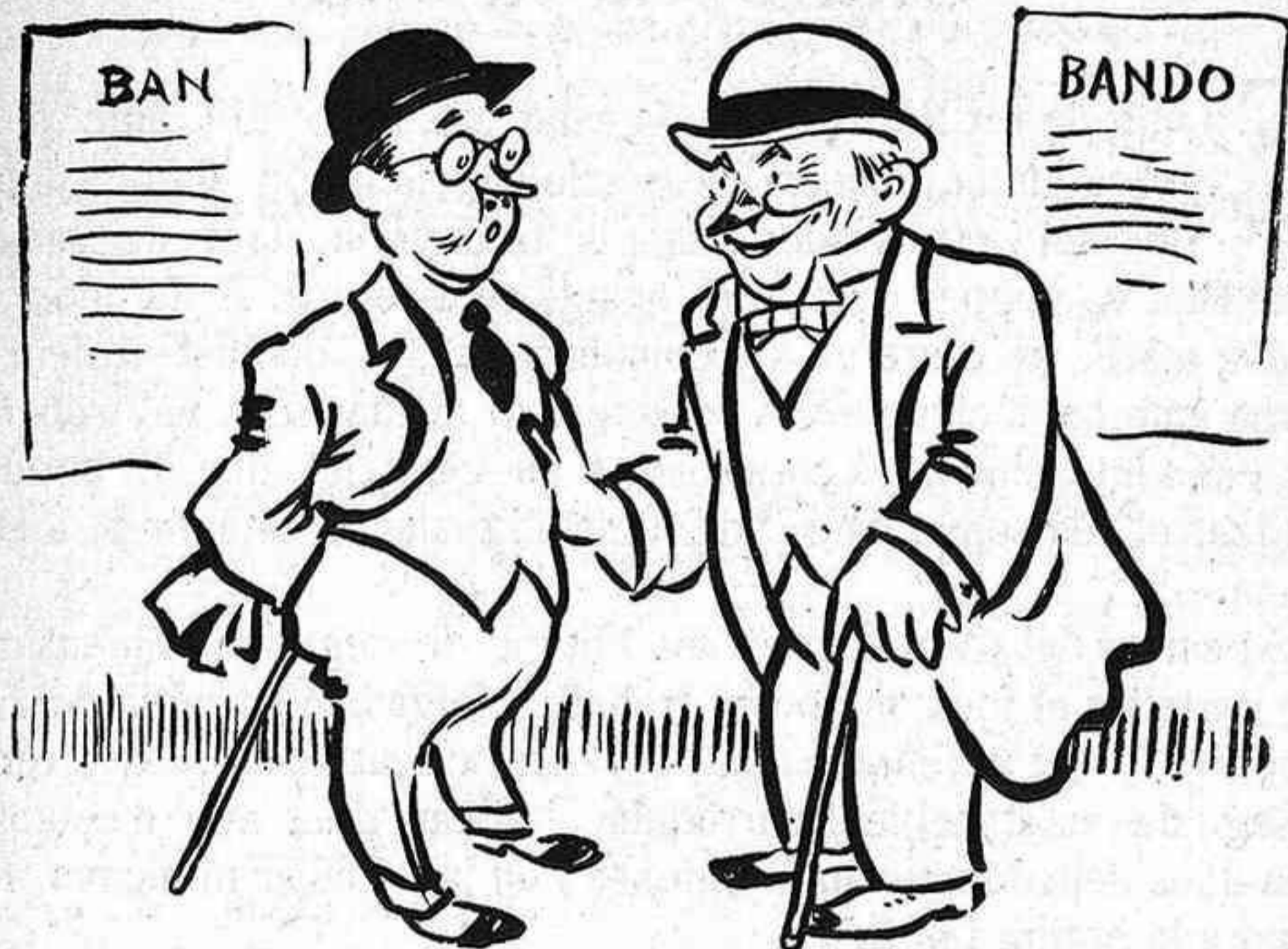

—Que vol dir, senyoret, que caçarà res?

—A tu et caçaré, si bades!

Per Ribas

POLÍTICA CASOLANA, per *Picarol*

—Crèguim, com més bàndols millor. Aquest paper, després també s'aprofita!

endolcint-los-hi el treball.

El porxo, on les nostres festes
a l'istiu hi celebrem,
com tot el nostre, modestes,
ara quan el contemplem
sense el soroll de la mola
amb son oscil·lant trepig
l'ànima se'ns desconsola
empesa d'estrany desig.

Quantes voltes fou picada,
pacientment, pel moliner,
a l'embarat subjectada,
que fa moure el cardoner!

Ella ha sigut l'alegria,
sota aquest cel pur i blau,
de la nostra pagesia,
que el treball tantíssim plau.

D'aquella blana farina
que ésser més blanca no pot,

n'és el pa, i l'Hòstia divina
sumida pel sacerdot
quan fem, devots, la visita
al cim del més alt turó,
a la centenària ermita
del nostre preclar Patró.

Amb son rodar, les vessanes,
com havia fet, no esmuny,
de les masies llunyanes
tantost n'ha arribat el juny.

Al volt d'aquella grossa eina
cercant-hi els grans incrustats,
els ocells hi han trobat feina
resseguint-la adelarats.

Avui és un cas de doldre,
veient el rostoll hirsut,
i ens empeny l'afany a moldre
amb un cant de fortitud!

SALVADOR BORRUT I SOLER

Una bona xicoteta

En mig de tot En Tòfol havia estat de sort. Fill únic d'una pobra vídua, aquesta desgràcia l'havia lliurat de la quinta. Bon noi i estalviador fins a la tacanyeria, fent de sabater a Câl Blai va poguer reunir uns quants cents duros. A la mort de la seva mare, va veure un xic compensat el seu disgust treient la grossa amb un dècim de tres pessetes. Al quedar sol, va trobar-se amb uns vint-i-cinc anys coratjosos i un capitalet que li permeté realitzar el seu somni daurat de fugir d'Igualada i establir-se a Barcelona.

Al carrer del Carme trobà una botiga de regulars dimensions, amb un taller al fons on podien treballar folgadamente mitja dotzena d'operaris. Fent parells a mida i revenent calçat de fàbrica va fer-se desseguida una excel·lent parròquia, i al cap d'un any d'establert tenia dues dependentes molt bufones i ell ja no cusia ni picava, fent d'amo a la botiga i al taller.

Un dia, mentre tancava la porta de ferro del seu establiment, va tocar-lo per l'espatlla una noia modestament habillada.

—Ola, Tòfol.

—Ai, ai, Càndia, d'on surts?

—Mira, se m'ha mort la tia Rosa i a Igualada, sola, no hauria sapigut com guanyar-me la vida. He pensat: ves a Barcelona i què dimoni que no trobis una col·locació.

—On vius?

—La tia Agneta m'ha recollit interinament. La pobra dona amb el sol jornal del seu marit la passa molt magre, però m'ha cedit el catre on dormia el seu fill, que en pau descansi, i si no puc menjar una costella m'acontentaré amb una arengada, fins que trobi la manera de guanyar-me la vida. Escolta: prén-me per dependenta.

En Tòfol s'adressà com un pal, obrí els ulls un tros astorat per aquella proposició i trigà estona a contestar. La Càndia esperava la resposta mirant-lo amb un somriure carinyós.

La Càndia era una noia que als deu anys va quedar sense pare ni mare, recollint-la la senyora Rosa, una germana del seu pare, soltera i mestressa jubilada que vivia de la seva pensió. La tia va donar a la neboda una educació esmerada, però morta ella i extingida la pensió, va quedar la Càndia als dinou anys, sense ofici

sense un ral. Tenia a Barcelona una germana de sa mare, casada amb un tramviari i aquells oncles varen acollir-la amorosament, partint amb ella l'escàs pa que tenien a taula. Amb En Tòfol es coneixien des de petits, perquè la mare d'En Tòfol i la senyora Rosa feia més de quinze anys que eren veïnes i tenien força intimitat. Per altra part, mai En Tòfol s'havia fixat en els bonics ulls de la Càndia, ni aquesta havia mirat an En Tòfol d'altra manera que com un amic d'infantesa.

Al cap d'una bella estona de restar els dos immòbils, En Tòfol mig tancà els ulls i digué amb veu feble:

—No n'haig de menester cap.

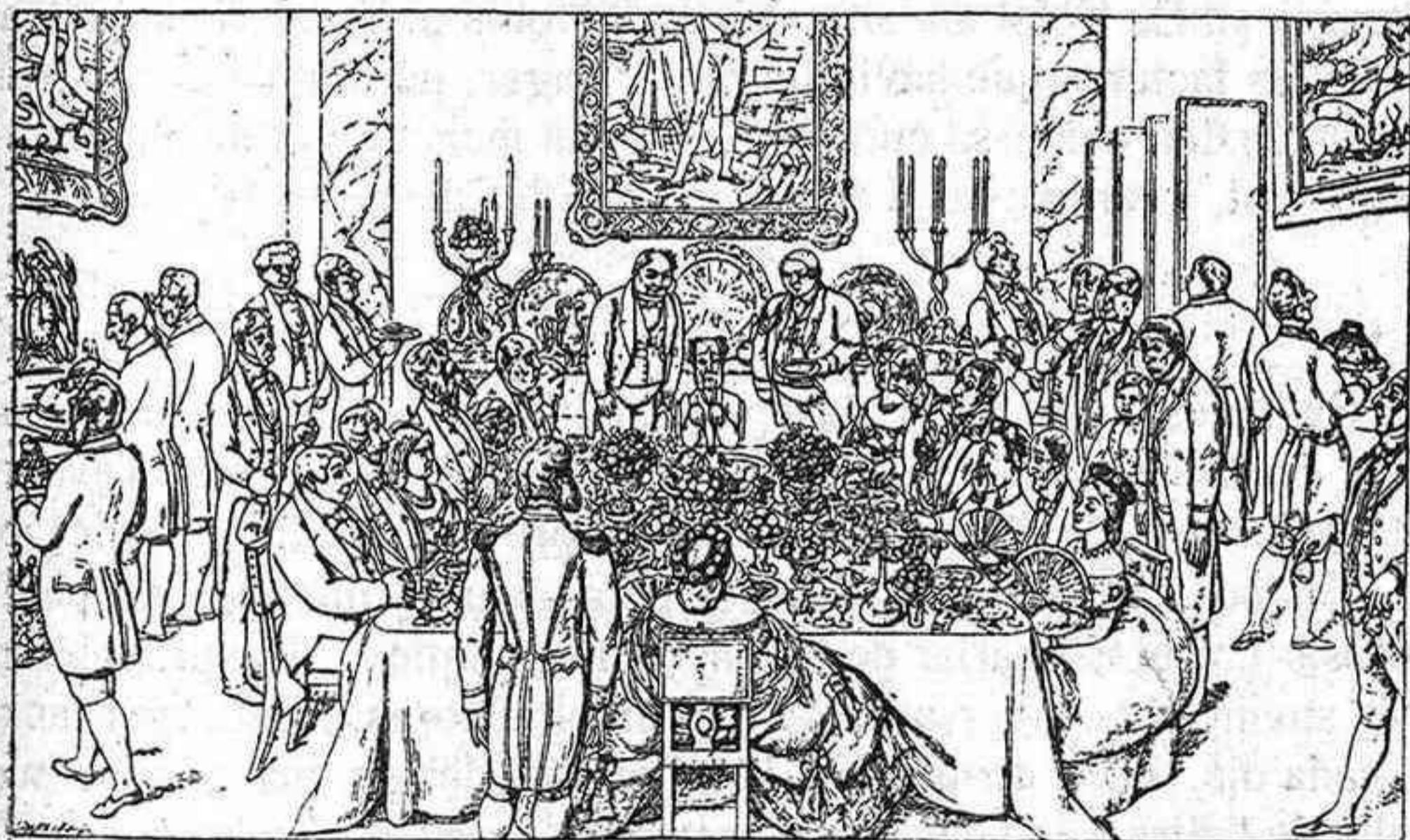
—I bé, home; prén-me com una mena de criada. Jo obriré cada dia la porta, escombraré el carrer, netejaré la botiga. Ja estàs segur de que als calçats de l'aparador no hi ha pols? Dóna'm només lo just per a no ésser perjudicial a la tia Agneta. Potser no portes comptes de res i jo t'arreglaré els llibres que ja saps que no sóc cap tonta. Empara'm, Tòfol, tu que pots.

En Tòfol medità encara uns minuts i a la fi respongué:

—Vina demà dematí a les nou i parlarem.

La Càndia li estrenyé afectuosament la mà i donant-li una dolça mirada d'agraïment se'n anà saltironant de contenta.

L'AMABLE SEGLE XIX, per Ricard Doyle

El sopar

* * *

En Tòfol estava satisfet de la Càndia. La botiga era sempre neta com un lliri. El negoci anava ben administrat i fins la parròquia pagava més a gust els comptes, perquè la lletra era clara i l'ortografia perfecta. Al cap de tres o quatre setmanes volgué En Tòfol que la Càndia s'habillés com les altres dependentes i li confià la caixa i la direcció de la botiga. Ell podria cuidar més el taller, que prou ho necessitava amb l'abundància d'encàrrecs a mida que hi plovién copiosament.

La presència de la Càndia a la botiga atragué molta més parròquia. Era viva com un esquirol, amable i adolorada amb les senyores, somrient i temptadora amb els homes. Va fer-se simpàtica a tothom i fins les dependentes li tenien bona voluntat. En Tòfol estava content.

Un dia la Càndia cridà apart an En Tòfol i li digué.

—A cà la tia Agneta hi estic molt malament. El quartet on dormo és xic i fosc. Necessitaria un lloc per a escriptori que no cap ni a la botiga ni al taller. Per què no m'instal·les a un piset decent on pugui viure amb independència? Arreglaríem un despatx i allí podríem parlar a soles de les coses del negoci i tirar plans.

En Tòfol va rascar-se un moment el clatell i va respondre:

—Com coneguis. Cuida-te'n tu mateixa.

La Càndia llogà un principal espaiós al carrer de Ponent. Comprà un mobiliari senzill i de bon gust i quan hi estigué instal·lada convidà an En Tòfol a visitar-lo. En Tòfol hi anà decidit a queixar-se de les factures que havia tingut de pagar, però a l'ésser davant de la Càndia, confessà que el pis era una monada i el mobiliari una exquisitat, guardant-se al pap l'agror de les despeses fetes.

* * *

En Tòfol vivia, des de la seva instal·lació a Barcelona, a una casa de dispeses del carrer de Xuclà. Després de sopar s'avorria i la major part de dies a les deu del vespre ja era al llit. Tenint pis la Càndia, s'acostumà alguns vespres a anar-hi una horeta per a repasar comptes i parlar de la marxa dels negocis. Després hi anà més sovint i la conversa durava un parell d'hores. Acabà per anar-hi cada dia. Val a dir que En Tòfol mai va dirigir una paraula més enllà de l'altra a la Càndia, ni aquesta buscà mai el còs an En Tòfol.

Un dia, parlant de qüestions econòmiques, la Càndia va dir:

—Tòfol, som ben tontos. Tu a la despesa menges malament i car. An a mi, el menjar pels restaurants em costa un ull de la cara. Saps què podem fer? Jo pendré una criada. Tu estaràs aquí a despesa i així anirem tots dos ben cuidats.

—La gent ens criticarà.

—La gent que digui el que vulgui. Nosaltres no farem cap mal i mentre no hi hagi taca, la pols, rai, bufant se'n va.

En Tòfol volia fer algunes objeccions, però no va atinar ni amb una de xica. No sapiguent que replicar va dir:

—Com et sembli.

En Tòfol va instal·lar-se de dispesar a casa la Càndia, i als pocs dies ja va trobar que, efectivament, anava més ben cuidat i menjava millor, tenint més sovint ocasió de parlar de la botiga amb la Càndia. Li va semblar també que tot plegat li sortia la vida més cara, però aquesta observació va guardar-se prou de fer-la a la Càndia.

La parròquia era cada dia més nombrosa i augmentaven els parells de mida especialment, els de luxe. Un vespre, després de sopar, la Càndia digué al Tòfol:

—A la botiga no hi cap la parròquia. Allò és massa petit. He parlat amb el vetes-i-fils del costat, que la balla bastant magra, i per dos mil pessetes *ens* traspasa la tenda. La *faré* arreglar que sigui una monada i allà hi vendré el calçat car i acceptaré tan sols els parells de mida del *senyoriu*. Serà una sabateria aristocràtica. El calçat de batalla el despatxaràs tu a la botiga actual i allà hi pendràs els parells de mida fins a vuit duros. El taller, engrandit, treballarà per a les dues botigues.

—Costarà molts diners això.

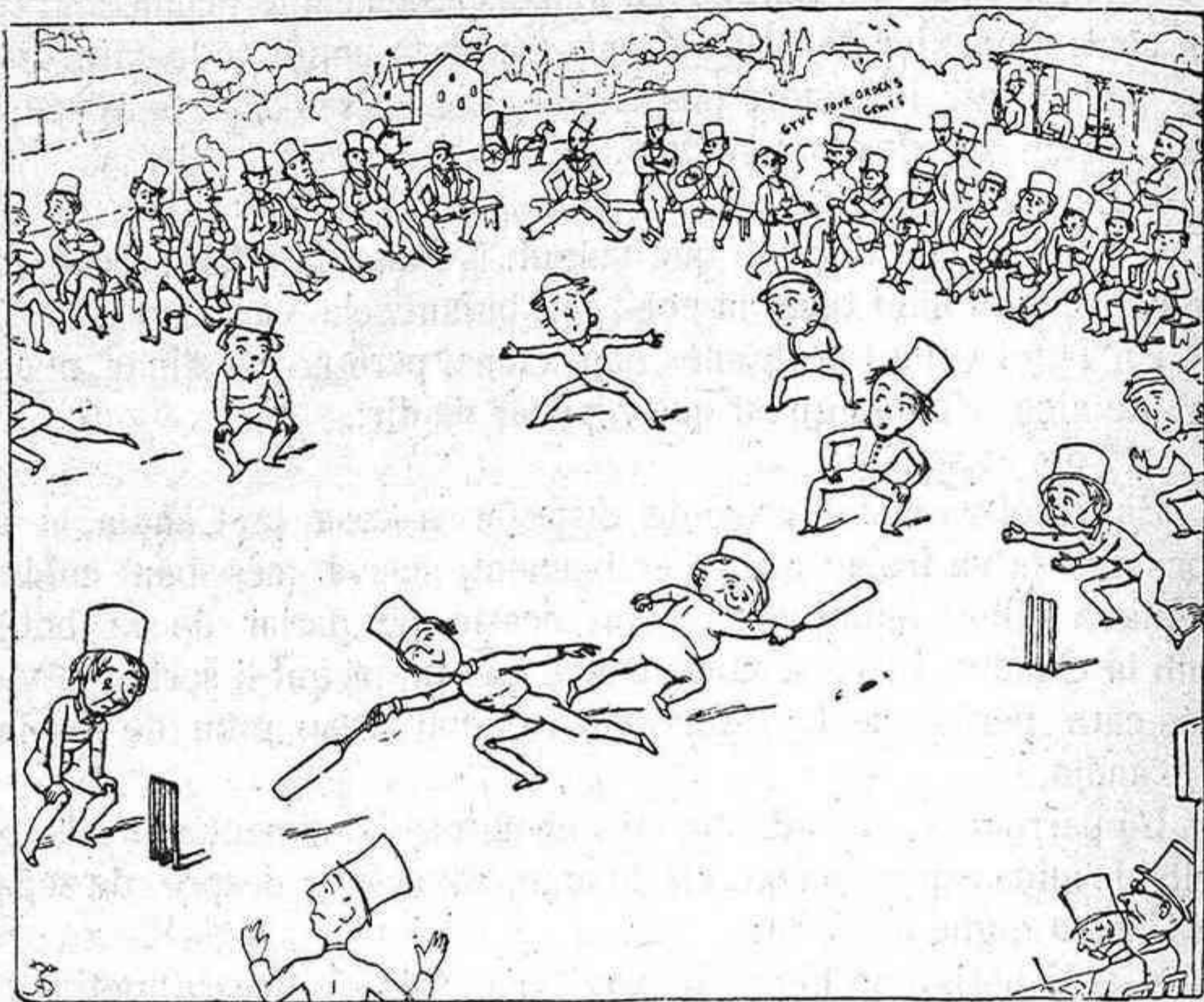
—Abans d'un any haurem guanyat de sobres lo que ens costi.

La botiga fou comprada i decorada a tot gasto. Quedà feta una preciositat. Els aparadors eren esplèndids i uns parells d'una elegància suprema, feien encantar-hi a la gent de bon gust en particular i als badocs en general. Tres dependentes ben escollides i la Càndia de mestressa donaven compliment a l'escollida parròquia que, com mosques a la mel, acudia a proveir-se en aquella sabateria de moda, pagant sense regatejar els preus escandalosos que, amb el somriure als llavis, els indicava la simpàtica Càndia.

La botiga d'En Tòfol quedà eclipsada, però el calaix no en valgué de menys. La parròquia augmentà, atreta per la baratura dels

L'AMABLE SEGLE XIX, per Ricard Doyle

Els sports.

preus que, comparats amb l'establiment del costat, resultaven baratíssims.

Quan a la nit, després de sopar, la Càndia passava comptes, En Tòfol s'esgarrifava veient la futrelada de diners que s'havien fet durant el dia i les quantitats que la Càndia apuntava al *Debe* dels seus parroquians més distingits.

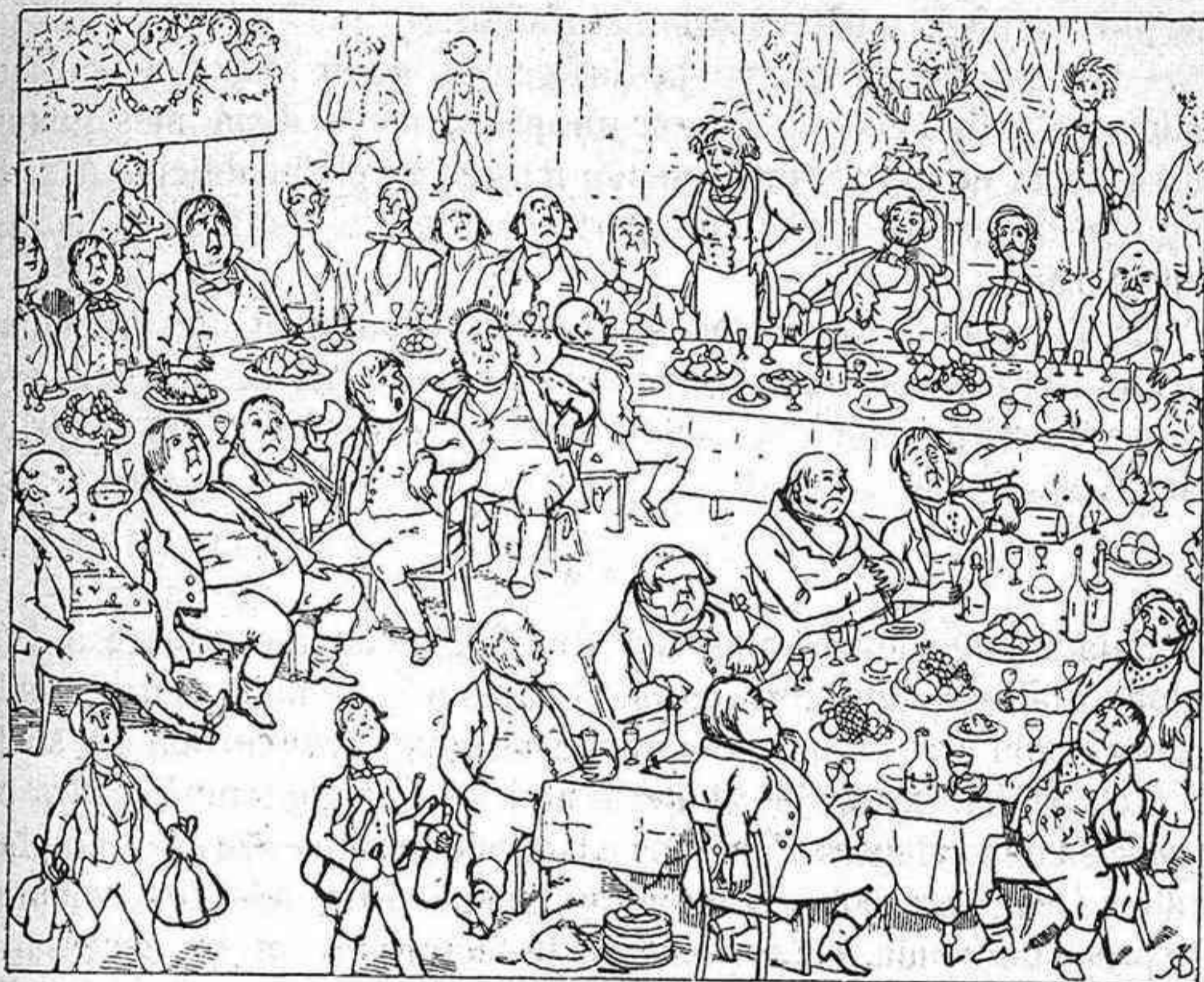
*
**

—Mira, Tòfol. Tu, com que ets *així*, no et fixes en uns detalls que encara que petits són de vegades la clau dels èxits. A la meua botiga tot és d'un luxe exquisit: el decorat, els mobles, els aparadors. La il·luminació és esplèndida. Tot està al mateix nivell d'elegància i riquesa menys la senyora, que no es diferencia en res de la més inferior de les dependentes.

—Vesteix diferent.

—No siguis cursi. La diferència no s'ha de veure en el vestir.

L'AMABLE SEGLE XIX, per Ricard Doyle

1. d'homenatge.

—Doncs, en què?

—Escolta, innocentot. La senyora d'una sabateria de luxe, a fi de semblar més senyora i tenir autoritat per a demanar vint duros d'unes sabates de xarol, ha de dur unes quantes joies que la facin lluir i que cridin l'atenció i l'enveja de les parroquianes. Uns botons de brillants, un pendentif que hi lligui i un anell que també hi faci joc. Res més.

—I, quan costarà això?

—Poca cosa, home. Vuit o deu mil pessetes que les farem aviat de sobre-preus sobre els parells d'última novetat.

En Tòfol no vegé gaire clar la cosa, però com que la Càndia sempre tenia raó, acabà per dir com de costum:

—Fes el que et sembli.

La Càndia va gastar-se disset mil pessetes en unes joies que augmentaren la fama de la botiga.

Un vespre que la Càndia donava compte an En Tòfol d'unes

compres ventatjoses de calçat que ella havia fet a uns fabricants necessitosos de diners, després de ponderar les [excel·lències de la compra, va afegir amb senzilla naturalitat:

—Oi, escolta, Tòfol; no havia pensat a dir-t'ho. Des de que tenim una botiga cada u, jo, encara que la meva dóna més guanyis que la teva, no miro prim i anem a mitges en els beneficis. Així ho faig constar en els llibres, que porto com la Llei de Déu i la dels homes mana.

En Tòfol no hi tingué res a dir. Ell sabia molt de treballar i d'estalviar, però els números no els païa gaire bé. Els negocis eren pròspers i regoneixia a la Càndia unes facultats directives superiors a les d'ell.

* * *

Feia no més de tres anys que En Tòfol s'havia establert a Barcelona i tan sols dos anys que havia pres a la Càndia com a criada, trobant-se-la ara, ell no sabia explicar-se com, convertida en sòcia.

La Càndia, des de la sabateria de luxe, dirigia també l'altra botiga i les dependents d'ambdós establiments s'avessaren a no obeir a altra mestressa que a la senyora Càndia. Ella feia les compres, els preus de venda, els pagaments de factures i tot lo necessari a la bona marxa dels negocis. En Tòfol acabà per no sortir del taller on, segons li observà la Càndia, la seva constant presència era molt necessària, per a mantenir el crèdit d'aquells calçats a mida que tanta fama havien donat a la casa per la seva elegància, solidesa i novetat. En Tòfol es sentí afalagat per aquell homenatge a la seva traça de sabater.

*Un dia, a mitjans del mes de gener, la Càndia, que havia treballat en els llibres quinze dies seguits tres o quatre hores, cada vespre per a enllestir el balanç, cridà an En Tòfol, que s'estava al menjador dibuixant un nou model de sabata baixa, i va dir-li:

—Hem de parlar seriosament.

—Què vols dir?

—Que aquí tens el resultat de l'inventari balanç i d'ell resulta que la teva situació és un bon xic apurada.

En Tòfol obrí uns ulls com unes taronges murmurant:

—No t'entenc.

—Ja m'entendràs. Jo en el compte particular, com que no gasto res, hi tinc una pila de mils pessetes al meu favor. Les mesades que no hi cobrat mai, els beneficis que han sigut quantiosos i les

gratificacions, puja entre tot una suma força important. En canvi al teu *Debe* hi han unes despeses de consideració. El mobiliari d'aquest pis, les joies que em fas portar, les obres de la nova botiga i el teu gasto diari puja tot plegat una borratxada de mils pessetes. Les botigues valen força, no devem res de les moltes existències que tenim, però si avui jo et reclamés el meu capital, tindries de plegar.

—I quedaria sense res?

—Pelat com un jonc.

En Tòfol va quedar com un ensa dirigint a la Càndia son esguard inexpressiu. La Càndia mirava a n'ell amb el somriure carinyós de sempre. Soltadament En Tòfol, després de mastegar una mica de saliva, digué:

—Casem-nos?

La Càndia no quedà gens sorpresa. Adoptà un posat seriós i preguntà:

—M'estimes?

Aquesta pregunta va deixar més confós encara al pobre Tòfol. En això de l'amor no s'hi havia fixat mai. Ell sabia que la presència de la Càndia li havia esdevingut una necessitat i res més. La Càndia llegia a l'ànima d'En Tòfol com en un llibre obert i, compadida de la seva turbació, somrigué novament i amb dolça veu va dir-li:

—Tòfol, crec que m'estimes i que, al volguer-me per muller, no et guia l'interès. Malgrat la diferència de posició, tenint en compte la teva bondat, les teves ganes de treballar, la simpatia que m'inspires i, no sóc mal agràida, l'apoi que en tu vaig trobar al venir a Barcelona, seré la teva dona i ja pots preparar les coses per a celebrar la boda com més aviat millor.

An En Tòfol li espurnejaren els ulls de joia. Agafà una munyeca de la Càndia i besant-li la mànega del vestit digué commogut:

—Ets una bona xicota!

JEPH DE JESPUS

Les campanetes del *Jazz-band*

Lluïnt ara els estels! Hi ha pelegrí
de cella i de nineta tan blaïda
pel foc del sol i el fred del serení,
que ni sent la goteta de verí
que plou de cada estel esblanqueïda.

Blancor de morts que ara qui sap on són
que com un gebre fi ens mulles la galta
i vetlles, tremolosa, el son del món,
sóc un llac massa tèrbol i pregon
per reflectir le teva llum tan alta.

Reflecteixo millô aquests cels petits
de serrells fins, confeti i llum de fira,
sento millô i més clâ el bleix de les nits
quan per damunt d'orgies i brogits
la campaneta del *Jazz-band* suspira.

L'AMABLE SEGLE XIX, per Ricard Doyle

El mercat de flors.

Ara em sento tot jo llac adormit
sota el tedi de tantes nits perdudes,
per sobre, clar com un mirall pulit,
per dins, al fons, negrós i enterbolit
amb verdors i llaquims d'herbes temudes.

Llaquims de vicis i pecats viscuts
que ara ja no em donen pena ni glòria,
solatge mort de dues joventuts
amb plaers i turments i anhels perduts,
com tornen a reviure a la memòria!

Que cada so llunyà i enyoradís
d'aquesta campaneta que sanglota.
és com un raig d'estels en degotís
que plou al fons del llac tranquil i llís
i el va desencantant de gota en gota.

Ara torno a sentí, a la seva veu,
les veus de mil campanes submergides:

L'AMABLE SEGLE XIX, per Ricard Doyle

El concert.

On ets cloquer daurat d'aquella Sèu
que, un temps, a l'ombra de la seva creu
vetllà els somnis d'infant de mes dormides?

On ets oh claustre tan quiet i ombriu,
presó d'or de la meva adolescència,
i tu, xiprer silenciós i altiu,
ombra vivent d'aquell amor furtiu,
que em recordaves sempre amb ta presència?

D'aquell Amor primer, bolva de neu
que el foc impur d'un altre amor fonia,
deixant fets cendres al darrera seu
claustres, xiprers i el mur més alt de Déu,
darrer cinyell que encara m'oprimia.

Bolva de neu, bé t'he enyorada prou!
Eres tan blanca i pura i tan gemada,
que encar, quan l'airet fi d'un record nou
com una fulla d'alba avui et mou,
me'n sento l'animeta asserenada.

Ai, si no hagués de tindre altre record,
còm ma vida seria més tranquil·la!
Ara em sento amb el ventre mig somort,
els pecats vells m'hi pesen com un mort
que duc pel món i sento que em vigila.

Oh campaneta trista del *Jazz-band*,
no despertis mes aigües adormides,
deixa que l'oblit les vagi destilant
i que arribi a pouar llum rutilant
fins del fang que les hagi enterbolides.

Que quan la meva Amor es guaiti en mi,
sigui als seus ulls un llac d'aigua tan clara,
que pugui veure-hi sempre reflectî
aquella estrella clara del matí
que du pintada a mig a mig de cara.

VENTURA GASSCL

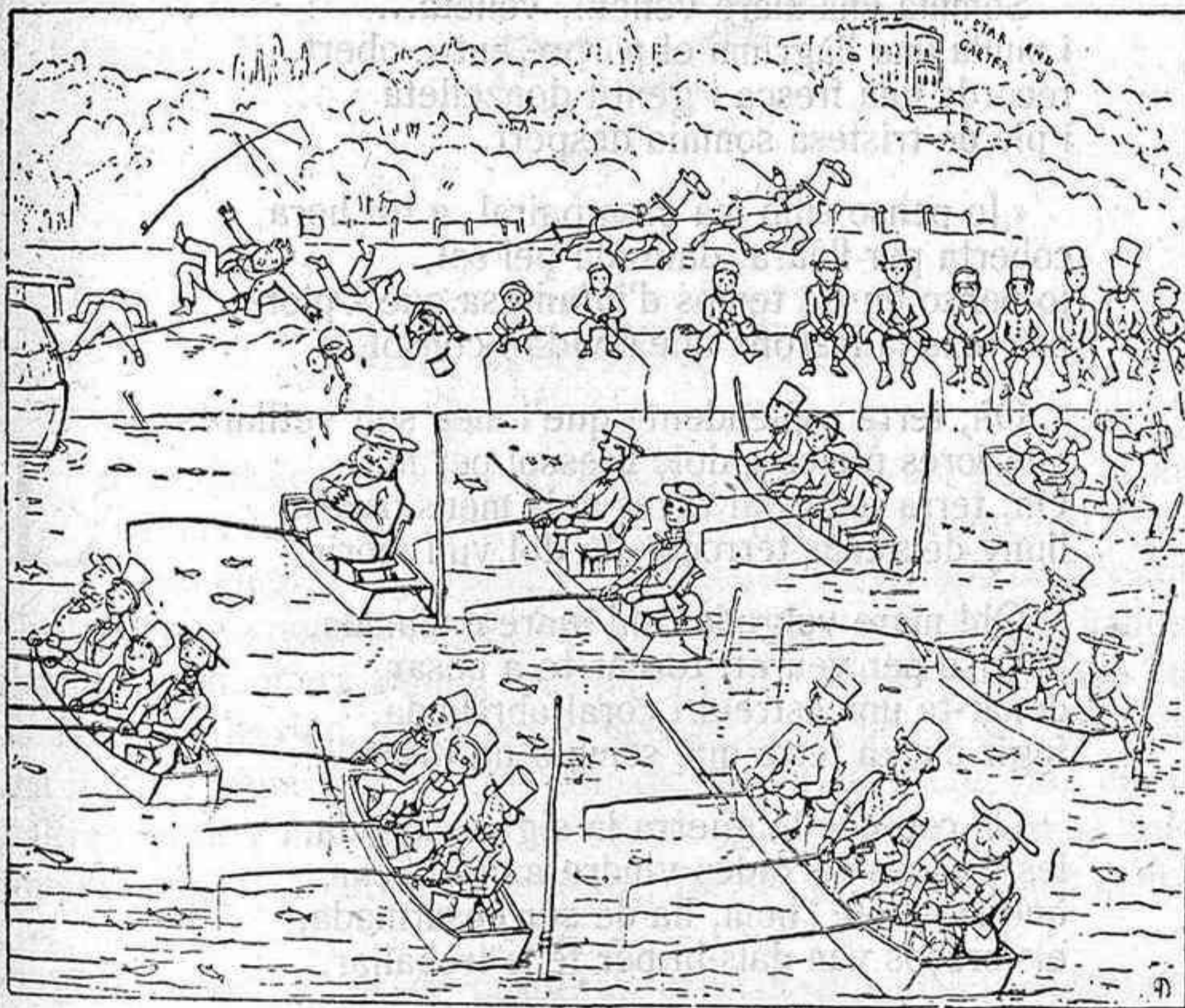
Plany del soldat

Al peu d'una fosca muntanya espadada
sens dar fe de vida s'està el campament,
i al cel ple d'esteles la lluna, parada,
contempla aquell somni tan quiet, dolçament.

A dins d'una tenda de lona molt blanca
tapat amb la manta reposa un soldat,
somnia la terra més dolça i més franca,
somnia aquell poble per ell estimat.

Recorda una casa petita i bonica,
més blanca i més neta que símbol de pau,
recorda l'ermita, tan bella i tant xica,
de la Verge pia minúscol palau.

L'AMABLE SEGLE XIX, per Ricard Doyle

Els pescadors de canya.

L'AMABLE SEGLE XIX, per Ricard Doyle

El dinar al Club.

Somnia una mare velleta, velleta...
i mulla una llàgrima el parpre entre-obert,
recorda una fresca i gentil donzelleta
i ple de tristesa somnia despert.

« Jo penso amb ma casa pairal, a tot hora,
coberta per l'eura, daurada pel sol,
jo penso en els temps d'infantesa que's plora,
prò tens la marona que's vida i consol.

Oh, terra esplendent que'l meu son vetllares
que fores pietosa, dolç bressol per mi.
Oh, terra feconda! races dels meus pares,
lluny dels teus terroços de dol vull morir.

Oh! mare vulguda, oh! mare estimada,
ja friso per veuret, tornar-te a besar,
donar-te una estreta i coral abraçada,
fugir d'eixa terra que sembla un fosar.

Un cop que la guerra ja sigui acabada,
les tasques deixades vindre a començar,
que la mà de l'hom, ha de ser desarmada,
els braços van dâls-hi per fê'ls treballar.

Que si'ls engrillona l'alè de la força,
i el fort els domina, ferreny i crudel,

l'esprít que'ls anima ningú'l podrà tòrcer
que és alt com les cimes i és clar com el cel.

El clam de la lluita mon cor desconsola,
tinc set d'un altre aire més pur i més franc,
i l'ànima meva, febrosa, s'envola
a un lloc on la terra no és xopa de sang.

L'humana injustícia amb sa xorca alenada
els homes fa batre, germans amb germans,
nosaltres i sols som la mansa remada
que'ns manen que mati i s'ensagna les mans.

Jo vull altre volta la vida enyorada,
la dolça mareta vull tindre prop meu,
que mai, la justícia pels homes creada,
ha estat la Justícia creada per Déu!

ANTONI OLLÉ BERTRÁN

El darrer bes

La profusió de llum artificial, deixava veure de ple la magnificència d'un edifici, destinat a que s'exerceixi en els seus amples departaments, la missió santíssima de la caritat. El silenci que's notava en l'exterior, feia creure que els seus habitants disfrutaven d'entera calma; mes no era així. En les primeres hores de la tarda havien portat an el benèfic establiment, en una llitera, una infeliça vella i quasi moribunda forastera. Aquesta, en unió d'altres vàries malaltes, a les quals feien patir els seus dolors, donava origen a un sord murmuri format per llastimoses queixes.

.....

L'enfermer, al ésser despertat bruscament, maleïa el seu destí; el practicant renegava del cel i de la terra, prometent-se abandonar les venes i bisturins, metges i hospitals, a causa de la pèrdua del seu

millor somni, en el que hi veia realitzades les seves més grans aspiracions. La germana de la caritat era l'única que tenia el rostre serè, disposada a endolcir l'agonia. Quina diferència de nits! En la present, treball excessiu, sobressalt continuat; en la passada, tranquil·litat complerta.

Un xic atontats, ocupà cadascú el lloc que li corresponia, disposant-se a desempenyar el seu càrrec de la millor manera possible.

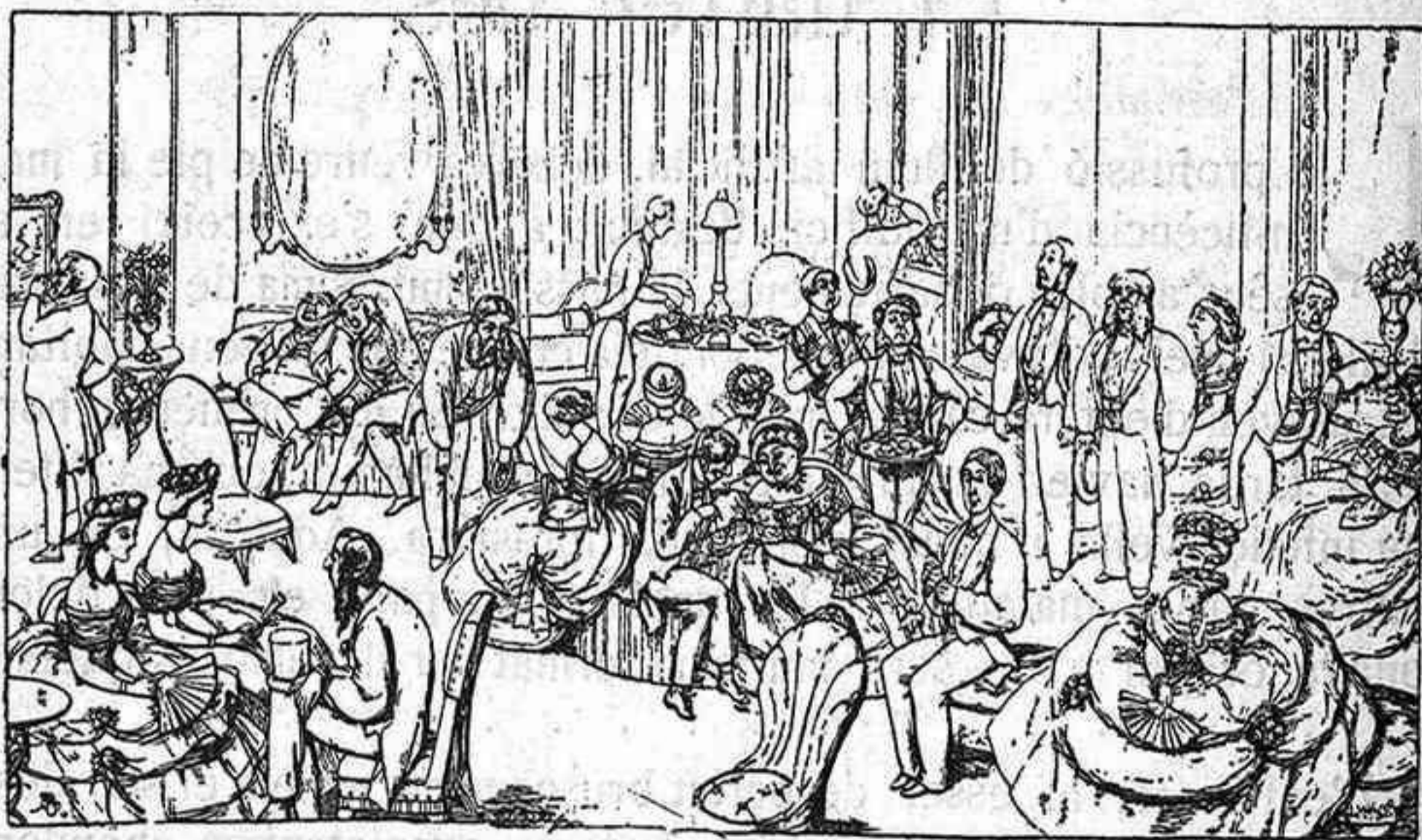
Apareixien les primeres clarors del nou dia quan es dongué per acabada la feina, al veure de que en alguns malalts s'allunyava el perill, de que altres ja eren cadàvers i els més aconseguiren alivi en els seus dolors.

Molt molestats, es dirigí cadascú a son respectiu dormitori, quedant només els que feien guàrdia en les sales, i aquests, transcorreguts breus instants, dormien fortament.

Reinà el repòs. Un imperceptible remor se sentia tan sols.

Les grans columnes projectaven ombres; la llum en les habitacions es veia aquí confusa, allà dèbil, més lluny agonitzanta; la germana enfermera, que s'acosta caminant amb precaució i prop ja del llit del dolor el recorre amb la seva vista d'àliga descantant-la en el rostre del quasi moribund ser que allà es troba, a la vegada que amb el moviment dels seus llavis sembla que digui: — Encara no és hora. — El tic-tac del rellotge, la papellona de negres

L'AMABLE SEGLE XIX, per Ricard Doyle

Una reunió elegant.

EL PLAT DEL DIA, per *Picardol*

Jo el que ja no és per guina més aviat!

ales posada a la blanca paret, tot, tot revesteix d'un profund misteri, sales i corredors.

En una d'aquestes sales se sentí un cop com de un cos que cau a terra.

— Aigua! Aigua! — Se sentí demanar amb defallida veu.
Alguns segons de silenci.

A la insegura llum s'albirava una dona jove malalta, una calavera humana que lentament camina, dirigint els seus passos allà on hi havia la pobra forastera que, pròxima a morir, ingressà an aquell hospital la passada tarda, i es trobava llavors sobre el dur paviment.

Es reuneixen les dues. La jove preté aconseguir apagar la set que devora a la vella; mes en el instant aquell, rodola la copa per terra, se senten dos crits de dolorosa sorpresa i amor indescriptible.

— ¡Mare!

— ¡Filla estimada!

I a la fressa de dos petons s'escaparen dues ànimes.

PERE AUBER

EL POBLE ABANDONAT, per *Picarol*

—Jo si que ja no sé per quins mars navego!

Sonets

UN RAIG DE LLUM EN LES TENEBRES

Quan la fosca envolcalla el caminant
i la nit es recull dins la boirina,
quan el misteri de l'esglai domina
i un lleu brogit sembla un flagell gegant,
quin goig més plàcid per al vianant
si al luny, entre l'arbreda, hi endevina
un petit llum, com inflamada nina,
que amb son brill reconforta'l a l'instant:
Ja no se sent tan sol, ja té una guia
una llar que va fent-li companyia
com un oasi en mig de son desert,
i amb l'eficàcia d'uns efluvis màgics,
allunya de sa pensa ensomnis tràgics
l'esguard magnètic d'aquell ull despert...

PERDÓ

Damunt ton front hi posaré un petó
per a allunyar del cor crudels agravis,
serà una flor que ha d'esborrar els glavis
amb que't ferí l'engoixa del dolô,
serà un bes pur, serà un present i un do
que en 'esperit vull que amb fermesa el gravis,
per xò no esclatarà en els nostres llavis
ja que és un bes humil i de perdó.
Deixa que al teu amor en recompensa
t'ofreni de mon ànima la inmensa
bondat que avui en ella hi resplandeix,
i reb plena de fe l'anhel que't crida
com un jardí que ha commogut la vida
i esponerós amb nou dalit floreix!...

FRANCESC OLIVES

L'ESPOLSADA DELS AJUNTAMENTS, per *Picarol*

L'escombra vencedora de la vara.

Picarol (1913)

La cançó del Paral·lel

De tots els nostres amors, el més fidel i antic ha sigut sempre el del Paral·lel. Quan ell i nosaltres erem encara unes criatures, ja ens estimàvem. Allavors no existien encara al Paral·lel ni bars macànics, ni *music-halls*, ni tan sols electricitat. Unicament l'antic «Circo Español», conegut per «cacauets», i el «Circo Canetty» constituïen els llocs d'esbargo, diguemne artístic; emperò les veritables diversions consistien, per la quitxalla, en fer bales de quitrà a les «carolines», i pels homes, jugar a botxes al camp de «les xufles». Actualment les «carolines» són convertides en un *music-hall* que'n diuen «L'As», i al camp de «les xufles» s'hi han edificat els populars teatres «Nuevo» i «Victoria». Durant els mesos d'istiu an aquest darrer camp, s'hi aixecava una mena d'envelat sots el pompós nom de «Círculo Hipódromo de Verano» per on passaren les primeres atraccions de l'època.

Emperò la veritable acera dels divertiments, sigué la que va des del carrer de Sant Pau al Compte de l'Assalt. Allí, un teatre de titelles, un petit Cafè, que ara és «l'Español», i uns *columpios* constituïren la veritable nota típica i pintoresca de les diversions del Paral·lel. Més tard, en aquesta acera, s'hi enclavà el primer cinematògraf, qui s'anomenà «Gran Exito», i ben prompte un competidor edificà al seu aprop el «Farrusini». Des de llavors, quedà entronitzat l'imperi dels orgues mecànics que tanta sensació i admiració produïren. Per a alternar, i com a manifestació moderníssima, fou construït el *cerdo maravilloso*; armatost que, mitjantçant una peça de deu cèntims, oferia als viants tota classe de objectes de

—Saps que ja m'he fet meva aquella noleta?

—Vols dir? Em sembla que te l'hauràs de pintar!

Per M. Balasch

CLOWNS, per Robert

—A que no sabs perquè ja no fem riure?

—Sí, home! Perquè avui fa riure tothom.

EL FILL DEL PORTER, per *Picarol*

—Es veu que això és un mal que va de pares a fills!

saldo, quiebra, liquidación y avería!, segons cridava l'amo del *cerdo*, i un quiosc de begudes nomenat «La Teula», i ja tenim el Paral·lel adolescent movent xivarri i convidant a tothom a passar-hi el rato.

Amb l'inauguració de l'electricitat i de l'empedrament del passeig, el Paral·lel quedà en disposició d'ésser visitat per les gents de Barcelona que, fins an aquella època, encara no havien fet esment de l'existència d'aquest lloc típic. Llavors vingué l'inauguració del «Teatro Arnau», edificat on fins llavors hi havia el «Café de París»; ara, dit local, és el conegut amb el nom de «Folies Bergère». La construcció del «Music-Hall Olympia», donà caràcter d'arrabal cosmopolita a lo que abans no era altra cosa que una part de les «hortes de Sant Beltràn» i que més tard fou batejat amb el nom de Marquès del Duero.

I vingué la joventut amb l'edificació del «Trianón», «Nuevo», «Salón Gayarre», «Salón Venus» i «Teatro de las Delicias». Ja el Paral·lel tingué caràcter propi i ja començà a ésser el bressol artístic de tants noms populars dintre el terreny de l'art teatral. Els germans Onofri, grans pantomimistes, la tiple Angelina Pere-

GENT DE CARRERA, per Ribas

—Noi, ni tu ni jo, ens podem
queixar de la carrera que hem fet!

jamo, el «Sucre», el «Gitanet», la «Chelito» i altres, i altres, i altres, foren objecte de l'admiració d'un públic de bona fe, que no's cansava d'omplir de calderilla les taquilles dels diversos barracons on aquells mostraven les seves habilitats, cada u en son gènere.

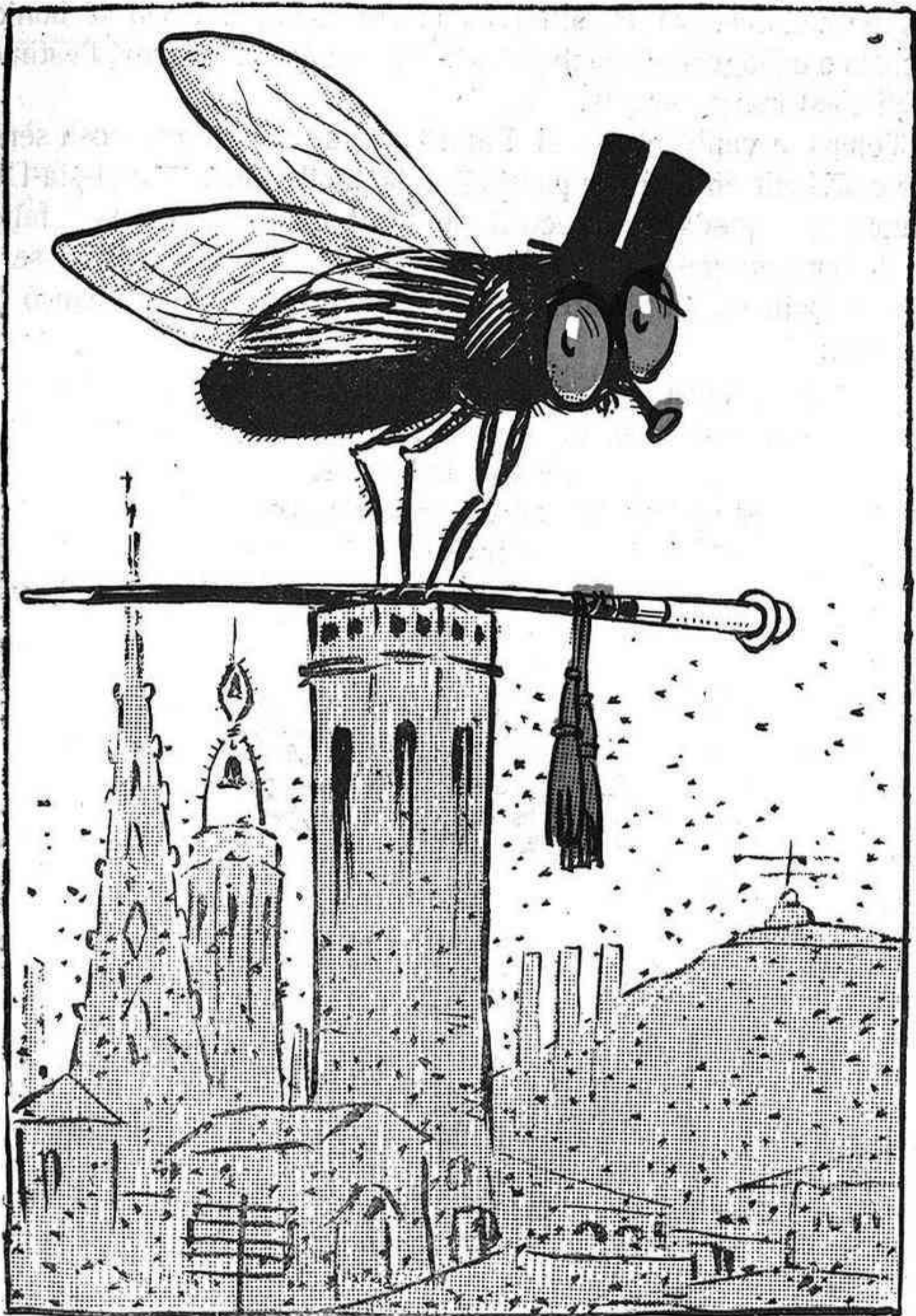
La febra dels negocis i el afany de presentar novetats, feu possible l'inauguració de nous locals; tals com «El Prado Catalán», «El Lucero del Alba», «La Pajarera», els cafès de la «Marina» i de «Cádiz», el «Pabellón Soriano» i els teatres «Condal», abans Onofri,

«Cómico» i «Apolo». Deixant apart les típiques subastes i altres establiments de vida efímera.

Al Paral·lel hi han sigut objecte de l'admiració popular la Vitaliani i En Rodolfi, grans artistes italians; l'Enric Borrás, la Xirgu, En Frederic García Parreño, la Llorente, la Júlia Gómez, que estrenà el teatre «Nuevo» primitiu; En Pinedo, En Riquelme, l'Ontiveros, la «Bella Belén», l'«Argentina», Candelària Medina i Raquel Meller, artistes frívols; l'Adams, l'Ibáñez i la Lluïsa Vila; En Pep Alfonso, la Egea, Elena Jordi, Gabina de la Muela, En Canela i el «Mochuelo», les germanes Taberner, En Rojas i la Caparó i En Santpere i la Montoro i En Montero. Al Paral·lel començaren molts i moltes que avui són autors, empresaris, actors, actrius i «estrelles» de *varietés*. Em guardo de dir els noms, en atenció de que la majoria d'ells i elles han oblidat que uns no eren altra cosa que venedors de diaris i caramels, cirabotes, revedors i altres coses per l'istil, i elles unes pobres noies que anaven a ballar a «La Serpentina» i que més tard la situació les empenyé a acceptar el sou de quatre pessetes diàries en algun *music-hall*, amb l'obligació del «alterne».

Ara el Paral·lel ha canviat. N'ha sortit l'ingenuïtat i s'hi ha entronitzat la poca-solta. Els *music-halls* ho estant acaparant tot. Queda un petit baluard teatral, emperò lo fort són els *cabarets*.

POLÍTICA DE LA CIUTAT, per *Picardol*

L'alcalde d'aquest istiu passat.

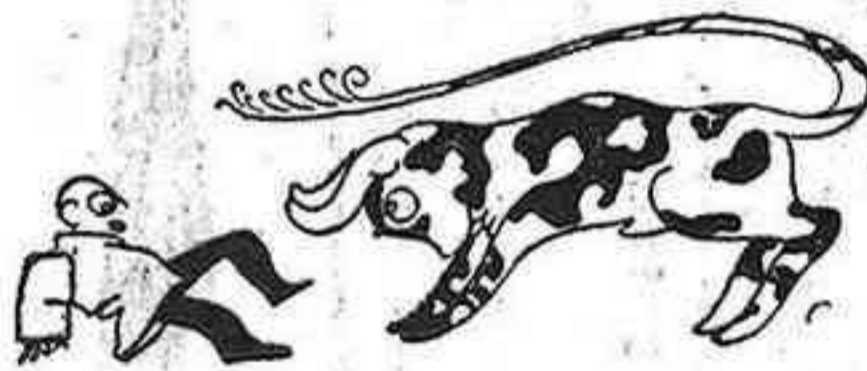
Així i tot, el Paral·lel és la rialla boja de la ciutat nostra i Barcelona, tret de les Rambles, no conserva res tant típic, pintoresc i alegrador com el nostre *boulevard*. Si la Rambla és l' enamorada dels barcelonins, el Paral·lel és la *querida*, i, lletja o bonica, discreta o esbogerrada, amb color de cel o color de «lloro», l'estimem i hem d'estimar-lo sempre.

Temps a venir potser el Paral·lel esdevingui una cosa sèria i serà convertit en un gran passeig a la moderna... alabat-sia-Déu! Sempre ens quedarà el record de les hores engunioses i felices que hi haurem passat i, a la vora del foc, perquè també serem vells nosaltres, taralejarem la tornada de la nostra cançó del Paral·lel:

Aquest suburbi té un encant tan deliciós,
tan parisienc, tan divertit, tan ciutadà
com no n'hi ha dos.

Si així no fos, precis seria fins haver-lo
d'inventâ!

ROSSEND LLURBA

La copa de Falern

A l'amic En Lluís Capdevila

Tens tot el nèctar i el verí dels déus en regalera escabellada
i la sang viva del plaer esbogerrat, però etern,
i jo vull engolir-te amb immortal glopada,
copa de goig que escumeixes vigorosa,
copa dolça i verinosa
de Falern.

Qui no sigui prou fort que no hi acosti els llavis
que el plaer només és pels forts,
pels que saben alçar el pit a tots els glavis
i no temen la mort ni les dissorts.
Jo no ho vull dir que tu siguis la vida;

DESENGANY per *Picardol*

—Ai, ai, ai! que se m'ha trencat la joguina!

perquè ets la vida i la mort i ho ets tot,
i esquitxes flors a cada brot
i ets roenta i condormida
i igual llences un bes com un mal mot.

Tens tot el mal i totes les bondats
i els caires roents
de tots els pecats
i les virtuts més excel·lents.

Amb el raïm madur hi van espremer el raïm verd
i en tots els cors has deixat caure-hi una gota immortal que hi dansa
i tens una dona amb el pit ben descobert
a cada nansa.

Ets la mentida i la gran veritat
que també és mentidera;
ets el cel i l'infern tot d'un plegat,
oh copa de Falern dolça i austera,
cor i esperit de l'humanitat sencera!

El déu Bacus hi escorregué la bota
i el déu Pa va apuntar-hi els corns punxents,
i ara el teu vi degota
i ubriaga i punx i remou els pensaments.
Apolo voltat de cupidells
hi feu desaparar els dards i les sagetes,
i els cors de tan ensangrentats ja són masells
i les passions amb les crineres dretes
fan dringar l'or, els besos i els coltells,
com eugues que trotegen fent dringar els cascavells.

El Pare Jupitre et ferí
amb un llamp com una esgarrinxada
i té gust de llamp el vi
i gust de llamp la besada
que quan comença ja té fi.

Totes les Gràcies van fer-hi un somriure
i hi degotaren llet del seu pit blanc;
Eol baté les ales perquè fossis ben lliure;
Apis occí dos bous i t'oferí llur sang
i tots els déus et feren libació.

Tens, al fons, una dona dormint nua,
somnia que s'ofega, es remou amb passió,
té el pit traspasat per una pua
i riu per ocultar el dolor,

car és l'humanitat esbogerrada i nua
que canta i riu amb glops d'amargantor.

Els déus et van alçar en l'Eternitat
i et van tombà en l'espai ple de cançons
i les bombolles bellugen claretat

UN TIPU, per E. Clarasó

i dansen fetes mil constel·lacions.
Però se'ls escapà sobre els mortals
un gotellim que té un xiquet de tot,
que cura llagues, dóna mals,
fa brotar els arbres i els esqueixa el brot.
Encén els ulls amb foc de roses
i les esfulla de seguit;
ubriaga de plaer totes les coses
i després les fereix amb el neguit.

Oh copa de Falern que ets tota llavis
tempestejats per totes les passions,
morirà el temps abans que tu t'acabis,
passaran totes les generacions,
i Venus Afrodita encar farà petons
i Neptú aguantarà el trident forçut,
i la mar romperà les naus lleugeres
i saltarà brunzent la joventut
de cara al bes i entorn les cabelleres,
i el plaer serà sempre igual,
sempre pels forts car, l'esperit fort gosa
igual en la dolor i en el mal,
com esfullant la rosa
de llavi fresc i passional.

Mal que em rebenti el teu vi
vull escórrer la copa de la vida,
car trobo gust en el verí
i en les cicutes de la mentida
i en les asprors del meu camí,
que el meu goig és més fort que el meu destí.
Bull en mes mans, copa divina!
a dintre teu hi he perdut l'anell
i la rosa i l'espina
i hi tinc el cor en desgavell
i pateixo en el món i el trobo bell.
Se m'escorren pels ulls les boires llises
i ric i ploro cantant
i en les penombres grises
hi he deixat la sang i el cant,
i he pregat sense que ma veu fos oïda
i com Friné he enganyat l'Areòpag,
l'Areòpag que jutja la vida
i s'empassa la mentida
si la saps disfressar d'un afalag.

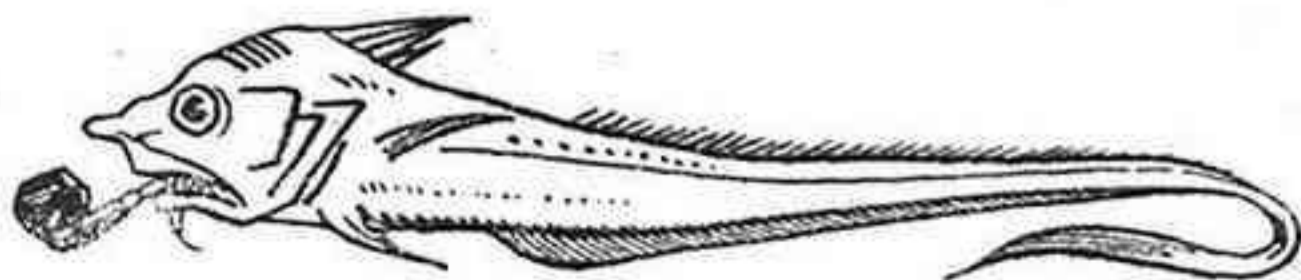
Bull en mes mans, copa santa i maleïda
perquè en tu hi ha els esperits

dels bons i dels dolents
i la coissor enrogida
dels colpits
i les mans roges dels crims sangonents
Fes-me l'ànima esbogerrada
plena del teu nèctar verinós i dolç;
ompléna'm de plaer la mirada
i que el plaer em faci batre el pols
i em deixi la testa esbullada,
Dóna'm totes les sensacions del viure adelerat i etern.
Vull engolir-te amb immortal glopada,
oh copa de Falern!

Que em diguin boig o estrofolari,
sóc bo i de res em val;
vinc del pecat i puc tornar-hi,
car en el món tot és igual:
Tan bella és la veritat com la mentida
i a voltes la mentida ho és molt més...
Que no us caigui la copa de la vida,
car de copa de Falern n'hi ha una només
que té totes les forces de les passions sens mida...
Sosteniu-me que tinc el cor malmès!
Doneu-me roses de plaer i un bes!

Copa divina, fes-me les carns roges,
cansades de sufrir i de gosar,
dóna'm totes les energies boges
que els déus en tu hi van abocar.
Çà com llà tinc les il·lusions perdudes
i he perdut l'esma pel camí
i duc totes les asprors espremudes
i no sé pas ço que serà de mi.
Esgarranxa'm l'ànima berrugosa;
dóna'm foc de cel o foc d'infern,
però, jo vull fruir-te ben plena i bulliciosa
oh copa de Falern.

SALVADOR PERARNAU

EL SANT MATRIMONI, per Robert

—Ara amb això de que t'obliguen a anar a dormir aviat, et faràs *fuma* i compliràs amb la muller com Déu mana.

L'obligació i la devoció

Si el talent fes bullir l'olla, alguns homes menjarien amb altra puntualitat de la que mengen.

Molts artistes que viuen desendrecats, anirien per tot dia amb robeta de bugada; la bohèmia forçosa vindria molt a menys, i no podria contar-vos l'episodi d'un pintor que vaig conèixer, sense inventar-me el model.

Es un fet de l'història d'un artista com n'hi ha molts; d'un artista ric de cap, i pobre, molt pobre, de moneda.

Un dia, per una d'aquelles marrades que fa el diner quan va sense esma, rodolant, rodolant, una colla de cinquenes, formant una imponent companyia de cent duros, li van anar a passar un ratet a la butxaca per a saber de quin modo es veurien allotjades en aquella casa pobra, i com i de quina manera se les sortiria a rebre.

El pintor, al veure aquella lluentor de peces de cinc duros que se li venien a sobre, va sobtar-se, i, per més que feia estona que no havia pres aliments, el menjar me'l va rependre.

Va creure de moment que s'erraven de local, que'l prenien per altre; però, més ben informat i convençut que era an ell a qui buscaven, se va posar sobre sí, i, sense adulació ni despreci, i amb aire complimentós, després d'haver-se cusit el folro de la butxaca, va pregar-los amb molt prudentes maneres que hi entressin.

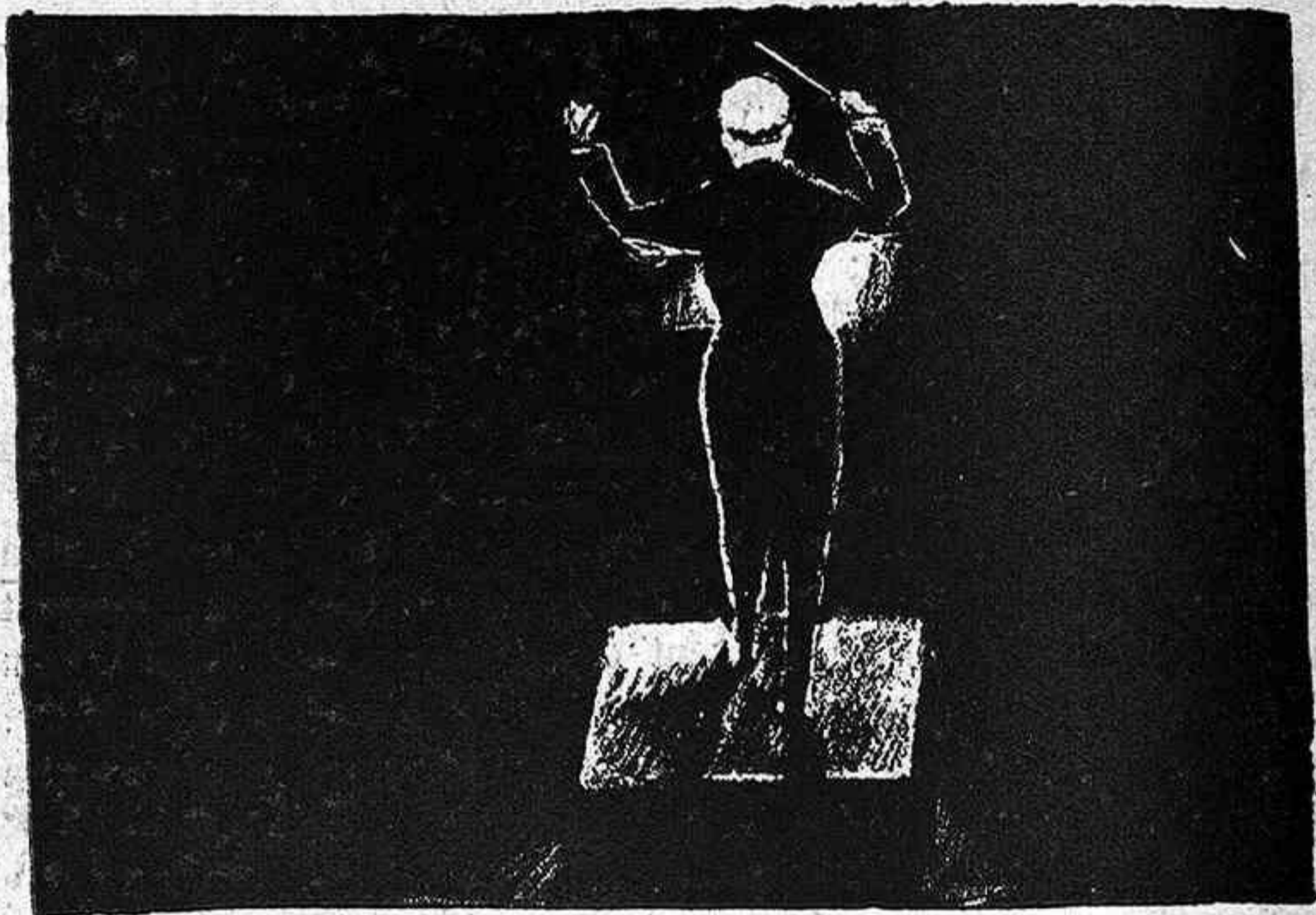
— Què en faré d'aquest rui-xat monetari? — va preguntar-se. — On l'acomodo, ric de mi, aquest immens dineral? Calma i reflexionem. Si me'n compro un vestit, el que duc des de tants anys se'n pot ofendre, i el pobre tindrà raó. Ell me feu lluir quan era nou (que

DRAMA CONJUGAL, per *J. López*

— I al trobar la el marit amb el seu cosí,
que va dir?
— Res! Li va fer pena despertar me!

MUSICS IL·LUSTRES, per *Llissas*

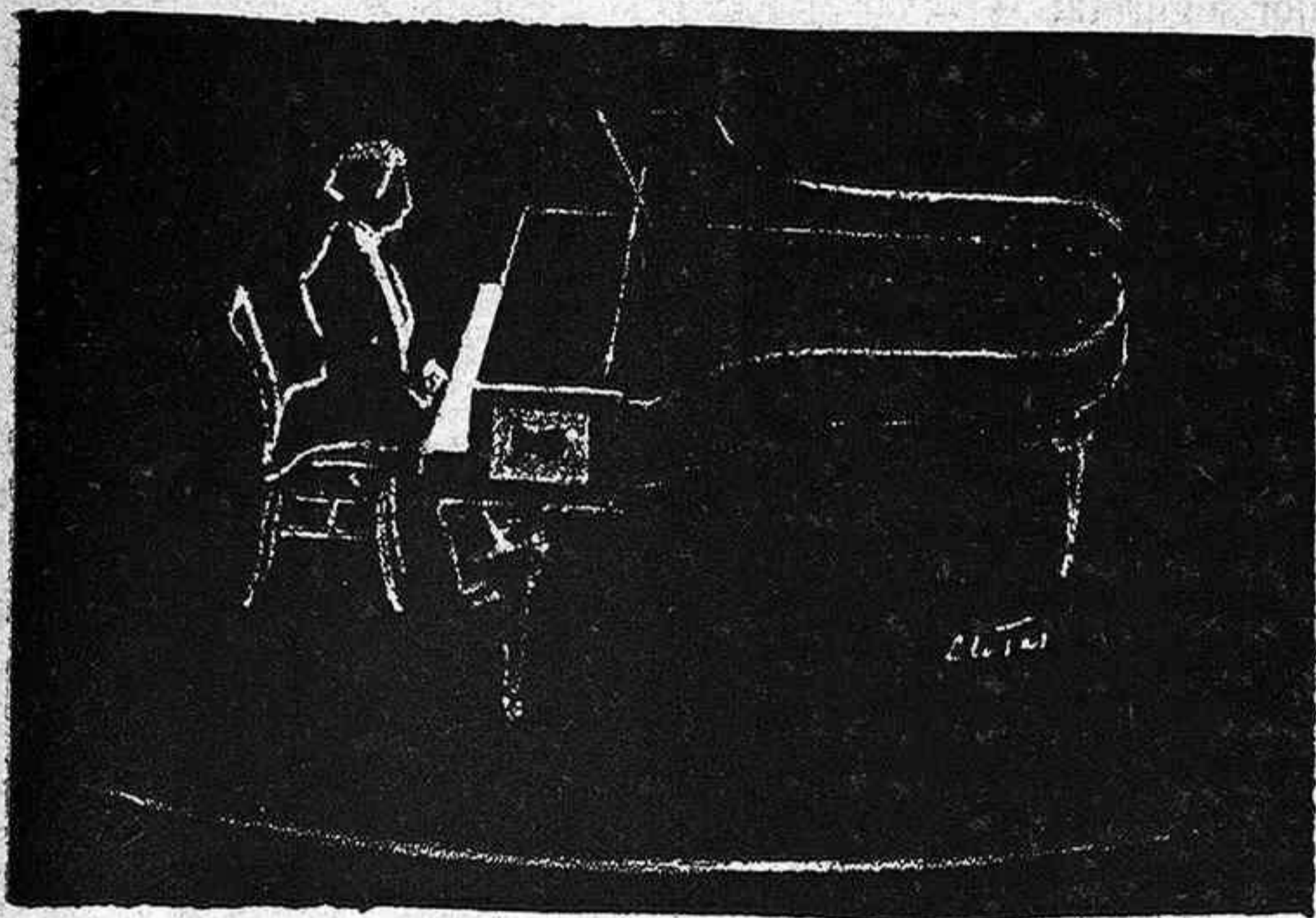

El nostre admirable Pau Casals

també ho ha sigut), va abrigar-me quan feia fred, va estripar-se quan feu calor, i ara que és vell no tinc cor per a portar-lo a l'hospital.

Si me'n comprés un gosset? Estic tan sol i em deixa tan ensopit la soletat! Un gosset d'aquells sense parents coneguts, que els donen per cap diner; un gosset d'aquells callats, que, si no fos per la parla i expressió que tenen a la cua, semblarien muts de naixença i faltats d'enteniment. Jo mateix li ensenyaria els primers passos de la vida; quan seria més gran, me romperia el lladruc, posaria el dentat, i algun dia que hi hagués un os per etzar, apendria de rosegat. No el deixaria anar sol (hi ha tants gossos pel carrer sense prudència!) i li donaria bona educació. Res de menjar a davant de l'altra gent ni de deixar-lo gratar: això és mal vist. Exercicis corporals, gimnàstica amb les potes de davant, salt del cercol i ball pla. Qui sap si quan fos vell (si a vell Déu me té destinat), o molt abans pot ser, me serviria d'ofici i als demés de distracció i ens guanyariem la vida jo an ell i ell a mi. Però no pot ésser: per un *interino*

MUSICS IL·LUSTRES, per *Llissas*

El gran pianista Miecio Horzowski

hauria de mantenir-lo, i an això no m'hi puc comprometre formalment tenint ganes de complir.

I si me'n comprés marcs? Es tan fred pels compradors vendre els pobres quadros despullats! Déu-me'n-guard! Tot lo dia els tindria a la paret badant una boca d'or i hauria de pintar per servei obligatori. Foren com un sermó etern: no em convé. Pintant com ara, així a ratos perduts, quan la pipa m'ho permet, fins puc passar per pintor aficionat, i això em vesteix molt més que'l trajo i em dóna to i lluïment.

Ja ho tinc: me fincaré.

He sentit a dir moltes vegades que a Almansa vénen certes obligacions que per menys de cent duros ne donen una, i fins dues, segons com córren els temps. Les que jo he tingut fins ara sempre m'han costat moneda i mals-de-cap; però sembla que aquestes són d'una mena que, retallant-ne un trosset cada sis mesos, vos donen un passament i un bon aire de persona acomodada. Ja estic resolt: escriuré a Almansa que, sense regatejar, me n'enviïn [una o dues,

les que càpiguen en cent duros, perquè, costi lo que costi, vull tenir una prenda d'aquestes, encara que sàpiga enviar-hi un propi per a major seguretat. —

No va haver d'anar tant lluny: sortint de la classe de *desnú* de Llotja va trobar en el corredor dels baixos de la casa a un altre corredor, que a 74'35 li va donar l'obligació desitjada, doblegada en quatre plects.

Feia olor de casa bona. Va obrir-la, va mirar-la de cap per avall, va semblar-li d'un dibuix amanerat, i va llegir unes casilles que totes deien lo mateix i parlaven de milions.

Aquelles cues de zeros el van aturdir de tal modo que, creient que li donaven diners de sobres, va dir que assobre no duia canvi i que tardaria a portar-ne si no girava l'història.

— Sossegeu-vos i preneu aquest paperet, — va dirli el corredor de canvis.

— Cada quan? Cada tres hores?

— Massa sovint, — va respondre-li. — No estant-hi acostumat, com no hi esteu, tindrieu un empaig de moneda que tota la naturalesa us podria donar un tom. Talleu un butlletí d'aquests cada sis mesos i aneu a cobrar allà on pogueu.

— Anem, *bueno*, va dir el pintor. — Mentretant, amb els diners que'm sobren, compraré una pipa quilotable i tabac patriòtic. Fumaré, estaré a veure venir i faré la joventut, perquè ja veig que en aquest *tinglado* d'això de fer fortuna lo més enrevessat i que dóna més mal temps és començar. Es ben al revés dels quadros. Començar-los rai! Donarlos-hi aquells últims tocs és lo que la mandra em té prohibit. Ara sóc home, i home de posició social. Això potser me trencarà el riure; però des d'avui en avant miraré amb qui em faig, posaré bogadera, aniré planxat de coll i fins de punys els dies de compromís, formaré en tots els enterros de compliment, no portaré cap calçat que no hi hagi totes les gomes, i em compraré un renta-mans. Aquest cuidado que posaré en les afores, tamb el posaré en els dintres, això és, procurant, en lo que pugui, que aquest canvi de fortuna no m'alci la vanitat, tractant als inferiors amb to de companyerisme, deixant-los explicar totes les penes que tinguen sense fer veure que dormo, i fins me permetré el luxe de donar algun que altre consell al primer que'm caigui a mà.

Trencant-se ell mateix aqueixes raons, i puja que pujaràs, va arribar a dalt de tot del taller, va desar l'obligació a dintre de la cartera, i, com si no tingués més que aquella, va ajeure's de llarg

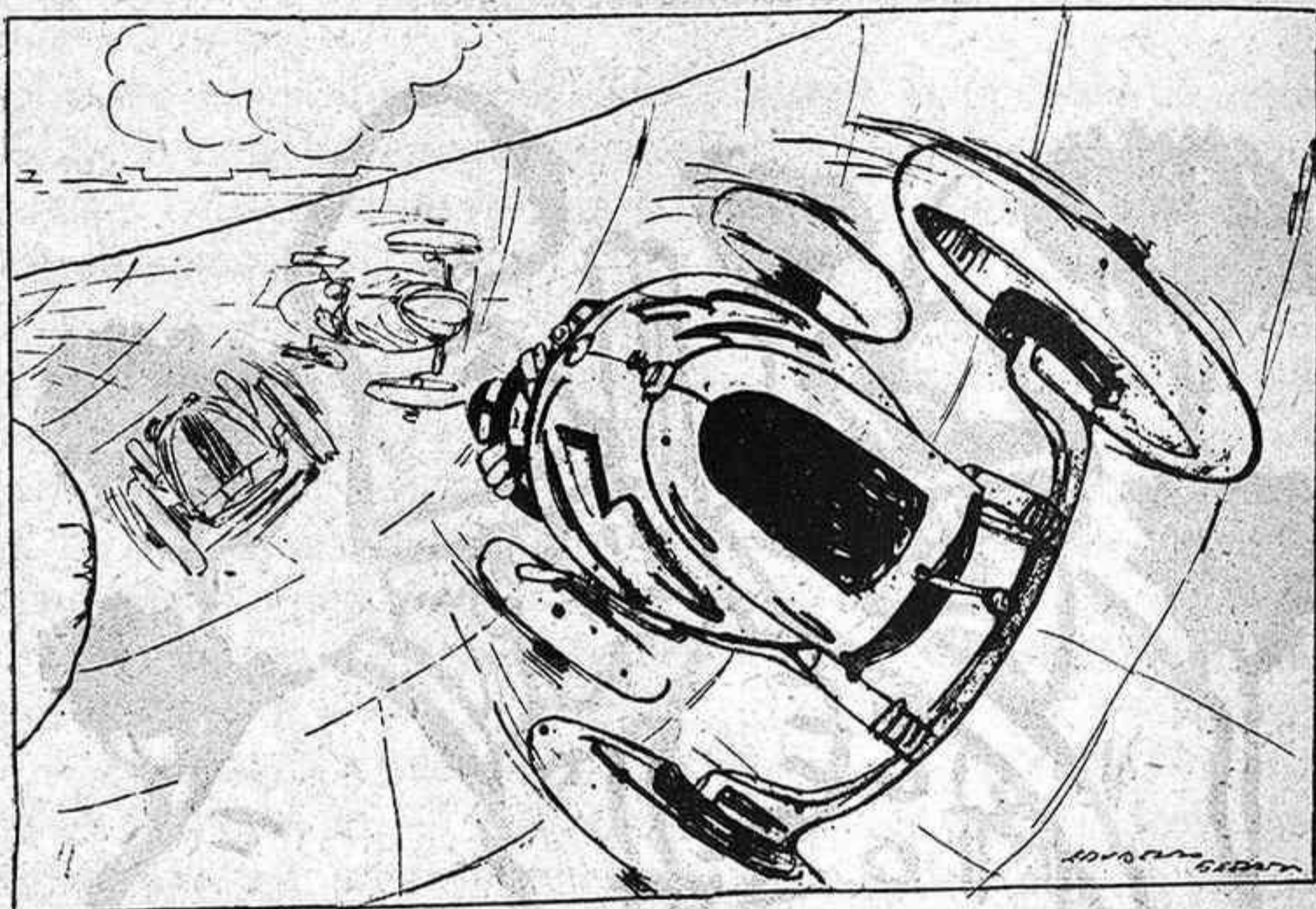
EL MAL CASSADOR, per *Picarol*

—Però si no n'hi ha de cassa per aquests voltants!
—Me és igual a mi això! La qüestió és anar disfressat de cassador!

A L'AUTODROM DE SITGES, per Serra

— Em sembla que'm marejaré amb tanta carrera!

a llarg de l'otomana, va omplir la pipa, va pegar-hi foc per un cap i va xuclar per l'altre, va fer sortir fum pel nas i dos esternuts a sobre, i sota una fumarola que anava fent llaços i giravoltes i enfilant-se i aclarint-se cap amunt, i va entregar el cos a la mandra i l'ànima a la contemplació.

Així, jaient i fumant i tornant a jeure, van anar passant molts dies, molts, fins que en un d'ells, en un d'aquells blaus i llisos, sense una taca de núvol, d'aquells serens com un aiguader, ja siga per entre la boira del fum, per una escletxa de claror o per una reïra de bet que no sabreu per què, és el cas que, «ai què tinc, ai què tinc», va sentir-se que l'inspiració, sense dir-li Déu-vos-guard, li entrava per les portes del cervell, se li passejava a dintre, amb les ales li feia a l'ànima pessigolles, i li enrogia les orelles amb la sang que li bombava del cor. Aquella nosa, que li pesava en els ulls i li escalfava els polsos, li va fer llençar la pipa; i febrós, histèric i commogut, va agafar el llapis estret, i va córrer a treure's l'obra inspirada, com aquell qui va de cap.

Però, ai! que en moments d'aquells l'home no sap lo que's pesca. El paper que va pendre era aquella obligació, aquella!, l'única que

tenia a la cartera; i allí, a sobre dels milions apuntats, va començar a tirar ratlles i a fer ombres i taques de clar-obscur, a buidar l'obra del cap sense passar-li pels dits; i d'aquell trasbalç de nervis va sortir-ne una figura valenta, forta, nascuda sense llevadora, que tenia encara l'escalfor del pensament. Va mirar-la amb els ulls mig closos i es va quedar somrient, torçant una mica el cap.

Però aquell pobre somris sols va durar dos minuts: va ésser l'instant de firmar-se l'obra per dintre; i aquelles línies dels llavis se li van anar esborrant, se li va allargar la cara, se li van refrescar els ulls, i fent anar el cap poc a poc, va dir-se:

— Desenganye't, noi: això no és quadro de venda. Els compradors no volen que'ls amoinis ensenyant-los les penes ni lo que't passa per dins quan és trist i de mal pair. El comprador no vol ésser inquietat ni permet que les teves cabòries li aturin una bona digestió. Si tens mals-de-cap, cuida-te'ls. fes-te'ls senyar, prova l'homeopatia, si vols, o l'aigua de maria-lluïsa, però no esveris a la gent de pau. Per lo tant, desem l'obligació, esperem temps de bon regent i la tallada del cupó, que ha de treure'm de mal any.

Però, Mare de Déu!, aquells temps no venien, i la feina tampoc, i quan venia la feina es trobava amb les ganes de treballar que acabaven de sortir en aquell precís moment; i els dies s'empaitaven perseguits per les nits, i les setmanes passaven i els mesos també fugien, fins que l'últim que va venir (i va venir ben depressa) sigué l'injusta misèria, la misèria d'artista, una misèria que ofega somrient, que mata de somnis i fa venir fred als peus i foc al cap, i que obligà al pobre naufrag a vendre's l'obligació, i amb ella l'esperança de fortuna i benestar.

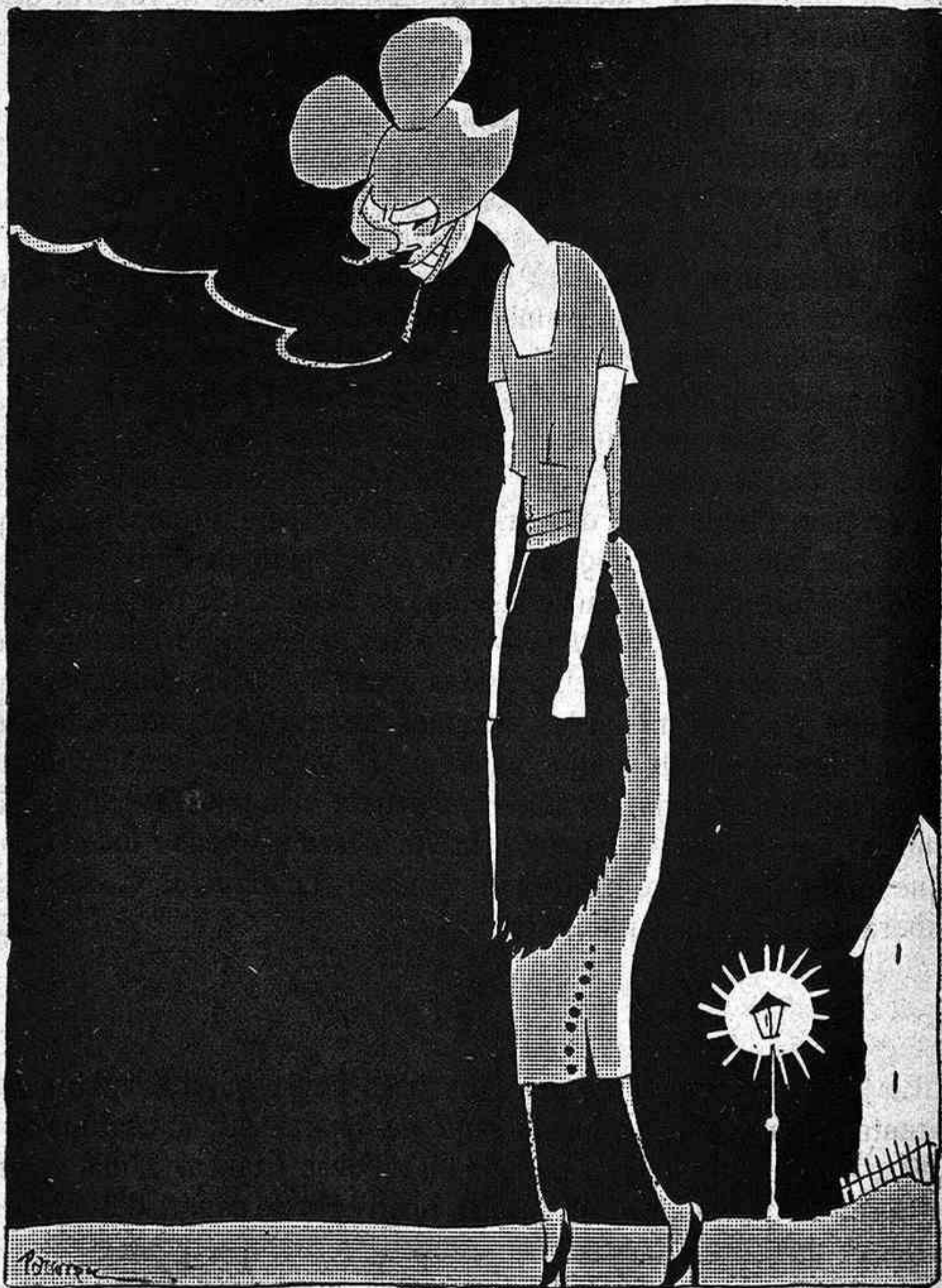
*
*
*

En canvi, el canvi de les Almanses havia pujat a setanta sis vuitanta, i, a pesar d'aquesta puja de quaranta cinc cèntims dos enters, l'obligació va ésser venuda en un obrir i tancar d'ulls a un pobre ric molt perjudicat d'hisendes i carregat de papers dels que es porten el cupó.

Va venir el dia de tallar-lo, aquest cupó tant esperat!; van córrer les estisores de valent; i retallant obligacions vistes d'esquena, va sortir la del dibuix ratllada de dalt a baix.

— Què és aquesta emmascarada? — va dir l'amo, — Això va ésser una minyona que s'adorm a sobre l'obligació. En devia tenir

FILOSOFIA BARATA, per Passarell

— d'això en diuenlla vida alegre!

moltes el que va fer aquest dibuix, per embrutar-les així. Si es descuida ni menys és passadora. Bé, tallem-li aquest peu, que és el cupó que ha vençut.

Va tallar-li, va anar la figura coixa per mig any, fins que li va tallar l'altre i va quedar sense peus.

Dels peus van venir els genolls, dels genolls les caderes, de les caderes el ventre, i després el pit, i talla que tallaràs obra d'art, fins que'ls cupons, que ja arribaven al coll, van ofegar la figura, i aquesta va morir guillotínada, com si hagués fet algun crim, adormida en aquell llit de milions, i amb ella morí el somni d'un artista, castigat d'haver fet obres barates a sobre de paper car.

Per últim, no va quedar més que una cara i un cupó. El cupó semblava dir:

— Talle'm, si vols ésser ric: no tinguis contemplacions.

— No'm tallis, — deia la cara amb un somris de tristesa i amb ulls mig eternits.

— Jo et donaré lo que vulguis, — deia el cupó. — Amb la substància dels meus números podràs recrear-te el cos. Vèn-me i no siguis tonto: el diner és l'amo del món.

— Mira lo que fas, — deia la cara, — i escolta't abans el cor. Jo et faré sentir emocions que mai, mai en ta vida has provat. Jo sóc l'art i et gronxaré el pensament; jo et faré veure i sentir les suavitats del color que no coneixes, el goig de comprendre lo que diu la polcina de la llum; t'abraçaré sense estrenye't i t'estimaré sense gèlosia, i et portaré de bracet a viure i a respirar la vida de l'esperit. No em tallis, i em tindràs sempre somrient a totes hores del dia, i en somnis me veuràs en les llargues hores de la nit.

— Què haig de fer? — va pensar l'home un moment. — L'art no venç mai i té espera, i el cupó ja ha vençut. Tallem lo que porta pressa, que de l'art no se'n viu.

I, decidit, d'una sola estisorada va destroçar aquella cara, que si li omplí la butxaca, li va buidar un tros de cor.

SANTIAGO RUSIÑO

MONDANES, per *Roqueta*

—I tens sort amb els homes!

—Molta, perquè em prenen per parisenca. Si saben que soc de Sant Feliu!

L'ànima i el cos de Carles Moncada

I

Gener, sobre les araucàries, les fúcsies i els rosers del jardí, plovia dolçament una fina pluja inicial de Tardor. Les gotes de pluja queien i corrien com llàgrimes sobre els cristalls de la recullida camareta.

En aquesta camareta, i replegat traïdorament en el seu fons, hi ha un llit de bronze, sedes i holandes. Al costat d'aquest llit immoral i atraient com ell sol, una llàntia de peu amb una enorme pantalla de seda malva. A l'altre costat un petit moble carregat de llibres, de llibres preciosos i obscens. Una tauleta de laca amb unes copes, una daurada empolla de *kyrsch*. Una *dormeuse*, unes cadires molt baixes, un *etagère* plé de diminuts frasquets de perfumeria. Una meravellosa reproducció de la *Maja Nua* de Goya.

En aquest interior recullit i abrigat, es sent olor a fustes precioses i a flors exòtiques fetes perfum, a carn neta i jova de dona, a tabac ros de països llunyans. En l'interior recullit i abrigat d'aquesta camareta, hi ha una dona. Aquesta dona és Caterina, una actriu famosa. Té uns pensatius ulls color d'avellana, humits, plens de tendresa, de tristesa animal. Té uns cabells del color dels blats molt madurs, partits en ratlla sobre el crani i abullonats sobre els glòbuls avellutats de les orelles. Té una boca, per a mentir, i per a besar, amb la que han somniat nits senceres públics de milionaris i de prínceps. Té un cos, envolt en un pijama de crespó de Xina, que és una meravella.

Aquesta dona espera a Carles Moncada, mentre al de fora, sobre les araucàries, les fúcsies i els rosers del jardí, plou dolçament una pluja fina inicial de Tardor.

II

Carles Moncada, l'artista magnífic, ha entrat, acompanyat de la seva ànima—que li donà íntim calor durant el camí, pels carrers freds, inhospitalaris, des del club a la casa de Caterina,—en la perfumada camareta que és l'estoig de la dona preciosa.

Caterina, que, impacient, nirviosa, carregada, com la nit,

d'electricitat, es decidí a beure una copa de *kyrsch* i ha consultat infinites voltes el rellotget enrotllat a la seva munyeca, mòrbida i pà'lida, per una cadena de platí, s'ha aixecat de la *dormeuse* i amb el front ombriu, sense adelantar un pas, ha dit:

—Per fi!

L'artista ha avençat fins a ella, l'ha pres en els seus braços, sentint-la nua, trémola i rabiosa sota les seves fines mans, i l'ha besat, àvidament, a la boca.

ESTOICISME, per *Shaklesson*

—I el teu promès?

—Fa tres hores que s'ha ficat a l'alguia i encara no ha sortit.

En aquest moment Carles Moncada ha sentit un esqueixament interior. S'ha tornat més pàlid que de costum. Ella, l'amorosa, ha cregut que per la força del seu bes. I no: és que la seva ànima l'acabava d'abandonar.

Fora, sobre les araucàries, les fúcsies i els rosers del jardí, plovia dolçament una fina pluja inicial de Tardor.

III

La dona dorm, cansada, rendida. Així, tan sols així, cansada, rendida, el seu rostre malèfic, pervers ordinàriament, adquireix una infantilitat, una ingenuïtat adorables. Els ulls tancats, amb una opaca claror entre les llargues pestanyes, i la boca, un xic seca, són els ulls i la boca d'una dolça criatura que res coneix de la misèria de la vida i que encar somnia amb gnoms i fades. El seu bust, fresc i jove com una braçada de roses, emergeix nu, de la colxa.

El seu cabell, d'un ros obscur, s'ha vessat per la blancor del coixí. Un braç seu rodeja el coll de Carles Moncada que, inquiet, nerviós, però ple de pietat i de tendresa per l'amorosa, procura encendre un cigar sense despertar-la.

De sobte Carles Moncada s'estremeix violentament. Caterina suspira unes poques paraules incoherents, amb el rostre viu altre cop, és a dir: altre cop terrible. Després s'adorm novament, sense alenar gairebé, amb aquest son tranquil i amable dels infants.

Als peus del llit, envolta en un mantell blanc que té reminiscències de pèplus, hi ha l'ànima de Carles Moncada.

El cos de Carles Moncada.—Còm! Tu aquí? Això és espantós! A què vens?

La seva ànima.—A contemplar-te. Sempre és divertit l'espectacle de l'estupidesa agena.

El cos.—No diguis tonteries. L'estupidesa agena! Bé saps que jo et perteneixo!

L'ànima.—No, ja no. Avui pertany al cos flonjo i rosat d'aquesta dona que et té boig.

Un moment Carles se gira a mirar a la bella que dorm.

Un home que, com tu, es creia sobre el nivell comú dels homes!
Un home tan alt, tan magnífic com tu! Un artista excels!

AL PASSAR, per Nonell

El cos.—Ella m'estima!

L'ànima.—Sí, de la mateixa manera que va estimar al príncep imbècil, a l'odiós gran polític, al tenor d'opereta.

El cos, (estremint-se dolorit).—No! Ella m'estima amb tota l'ànima!

L'ànima.—Desgraciat! Creus que en té? Tu estàs obligat, per la teva condició, a tenir ànima com a tenir dignitat, orgull, etcètera, etc. Ella, per la seva condició, no necessita res d'això. Ella va perdre l'ànima com va perdre una nit un bitllet de mil pessetes.

El cos.—Però jo l'estimo!

L'ànima.—I aquest és el teu càstic. Essent qui ets, un artista excels, l'estimes—no a ella: a la seva carn, a la seva misèria—com un paleta qualsevol, com un fuster, com un oficinista.

El cos.—No! No! Jo la vull també per la seva ànima!

L'ànima.—No en té. Si en tingués m'acompanyaria a mi, m'estimaria. I ja veus si n'estic de sola i de trista!

IV

Al dematí, amb el primer raig de sol, l'ànima i el cos de Carles Moncada, abandonaren per a sempre a l'hermosa dormenta.

Així va perdre un amant Caterina.

LLUÍS CAPDEVILA

CONSELL, per Robert

—A vostè lo que li convé, és casar-se, cregui'm. Miri que li passarà la joventut

El teatre a París durant la Revolució

Veient aquesta trista i miserable existència del teatre del nostre temps—una existència tan trista i miserable com la de les velles cortisanes—recordem altres temps en que el teatre era un cos viu, bategant, que interessava al poble perquè s'hi sentia reviure. El teatre era una força, fins en aquells moments de greu perill moral per a la nació.

Pensem que el teatre, avui, època de relativa tranquil·litat, podria tenir una importància màxima que no té, ja que és una cosa nyonya, burgesa, avorrida, de patró, d'una moral estúpida de remat.

I recordem, per exemple, el teatre en una època d'efervescència i de passions polítiques exacerbades, a París, quan els Estats Generals. Són deu els teatres favorescuts pel públic: l'«Acadèmia Reial de Musica», el «Teatre Francès», el «Teatre de Monsieur», recentment inaugurat a les Tulleries, el de les «Varietés Amusantes et Beaujolais», l'«Ambigú Còmic» o Teatre del senyor Audinot, els «Associats» o espectacle còmic del senyor Sallé, els «Grans Ballarins del Rei» o Teatre del senyor Nicolet.

L'«Acadèmia Reial de Musica» aixeca prop la Porta Saint-Martin la seva façana neo-greca, severíssima amb sols, com a únic motiu decoratiu, un fris esculturat, i és obra de Lenoir que l'acabà en 1781. El teló s'hi

Talma en Cinna
(Gravat anònim de l'època)

aixeca tres vegades a la setmana,—els diumenges dimarts i divendres.

El «Teatre Francès» ocupava una gran sala construïda en 1782 pels arquitectes del rei, Peyre i Wailly, al barri Saint-Germain en el mateix lloc on hi ha avui l'«Odeon».

«Les Varietés Amusantes», que dirigeixen Gaillard i Dorfeuille, tenen, per a atreure al públic, a Beaulieu, a Dumaniant i, sobre tots, a Bordier, l'inimitable, l'espirtual, el de les admirables variacions. Aquest espectacle costa la petita quantitat de vint sous.

Al costat hi ha el «Beaujolais»; ofereixen un espectacle de titelles i d'òperes còmiques, interpretades per infants. Es menys car que al «Varietés», ja que amb dotze sous es pot tenir una llotja de segon ordre.

Tenim també les «Ombres Xinesques de Serafi», espècie de saló de companyia, on, per deu i dotze sous, es juguen alegories, arlequinades, fantasies de inconstàncies...

Brazier (1) ens descriu així el bulevard del Temple: «Al mig dia, escriu un contemporani, les parades comencen; així que un pallasso acaba, que un altre comença les seves habilitats, dues passes més enllà; vibren en l'aire el so agre d'un clarinet, el sord brogit d'un timbal, les veus dels venedors ambulants: »A la bonica taronja! Una fina taronja!... Això crema!... Això crema!... Quina frescor la d'aquesta taronja!... Qui vol beure?» Es terrible i marejador; però és boig, original, aquest espectacle, variat, bategant...»

L'«Ambigú Còmic»,

(1) Histoire des petits théâtres de Paris, Paris, 1838.

EL DAURAT SEGLE XVIII

Beaumarchais
(Dibuix de Cochin,
gravat per Saint-Aubin, 1773)

La lliçó de música (*Moreau el jove*)

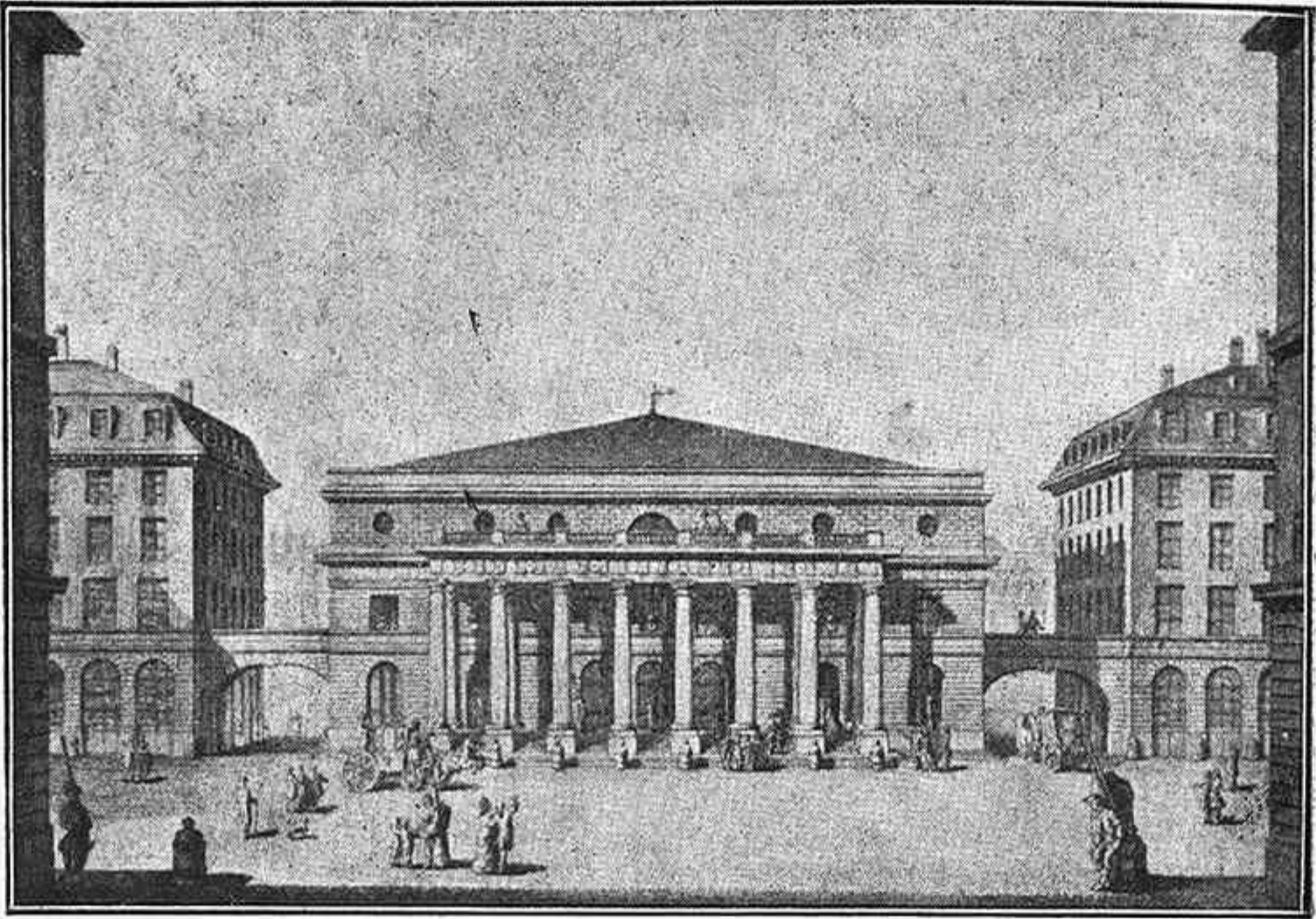
creat per Audinot, té una façana amb columnes, a la manera d'un temple grec—aquesta arquitectura donarà el to pedant a la revolució i convertirà al cerveser Santerre, o a qualsevol altre animal inferior, en un Catilina—i un interior d'un gòtic de guardarropia. Com a «Beaujolais», una companyia d'infants ha substituït els vells titelles, i s'hi representen pantomimes.

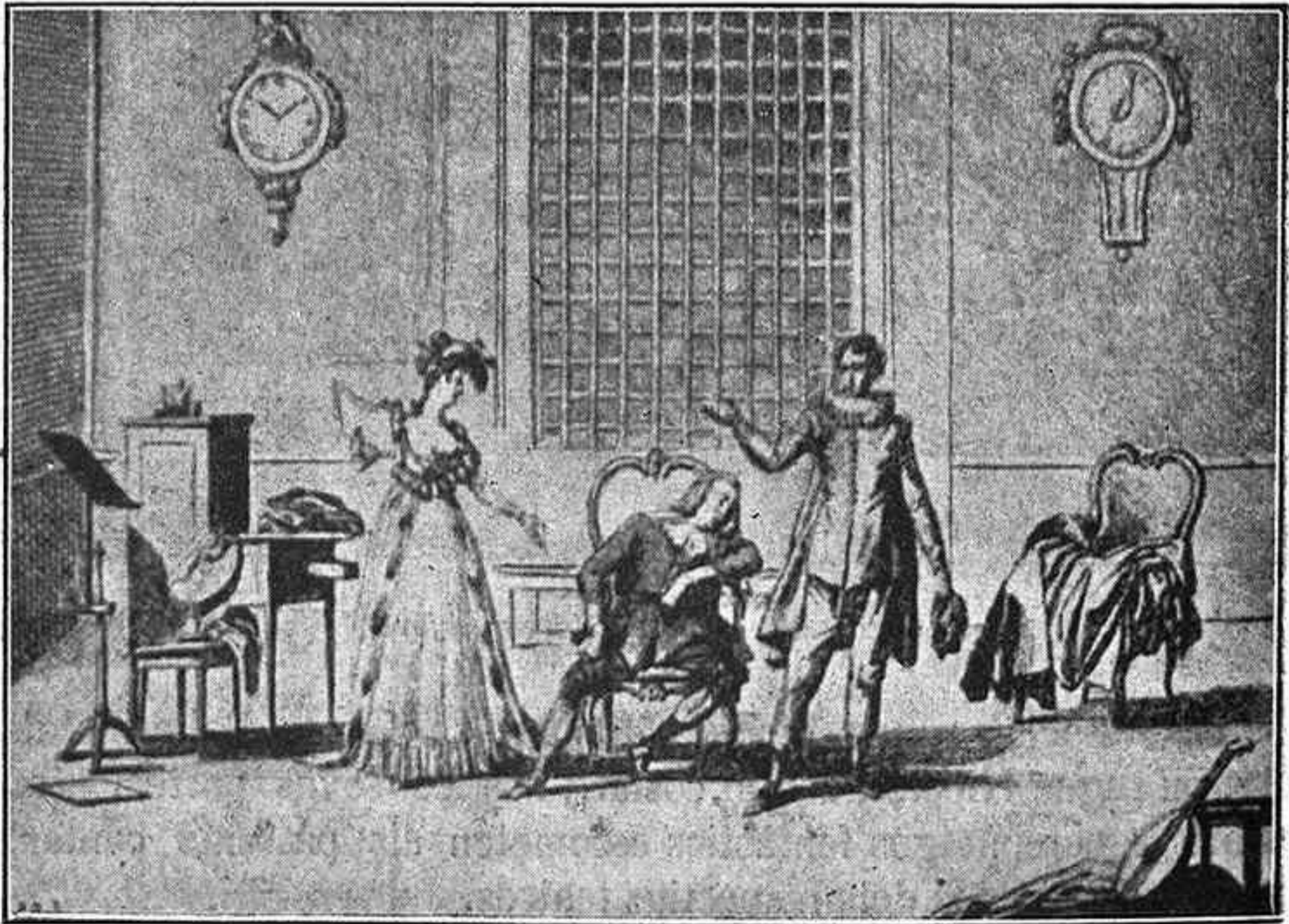
La llotj dda l'Opera (*Moreau el jove*)

Els «Associats», que dirigeix Sallé, els «Grans Ballarins del Rei», on regna Nicolet, són al costat, i a les seves portes, gran nombre de personatges fantàstics escometen als passants cantant-los les excel·lències dels respectius teatres.

També en el mateix barri hi han altres barraques d'inferior categoria. Tres col·leccions zoològiques són veïnes dels teatres, en

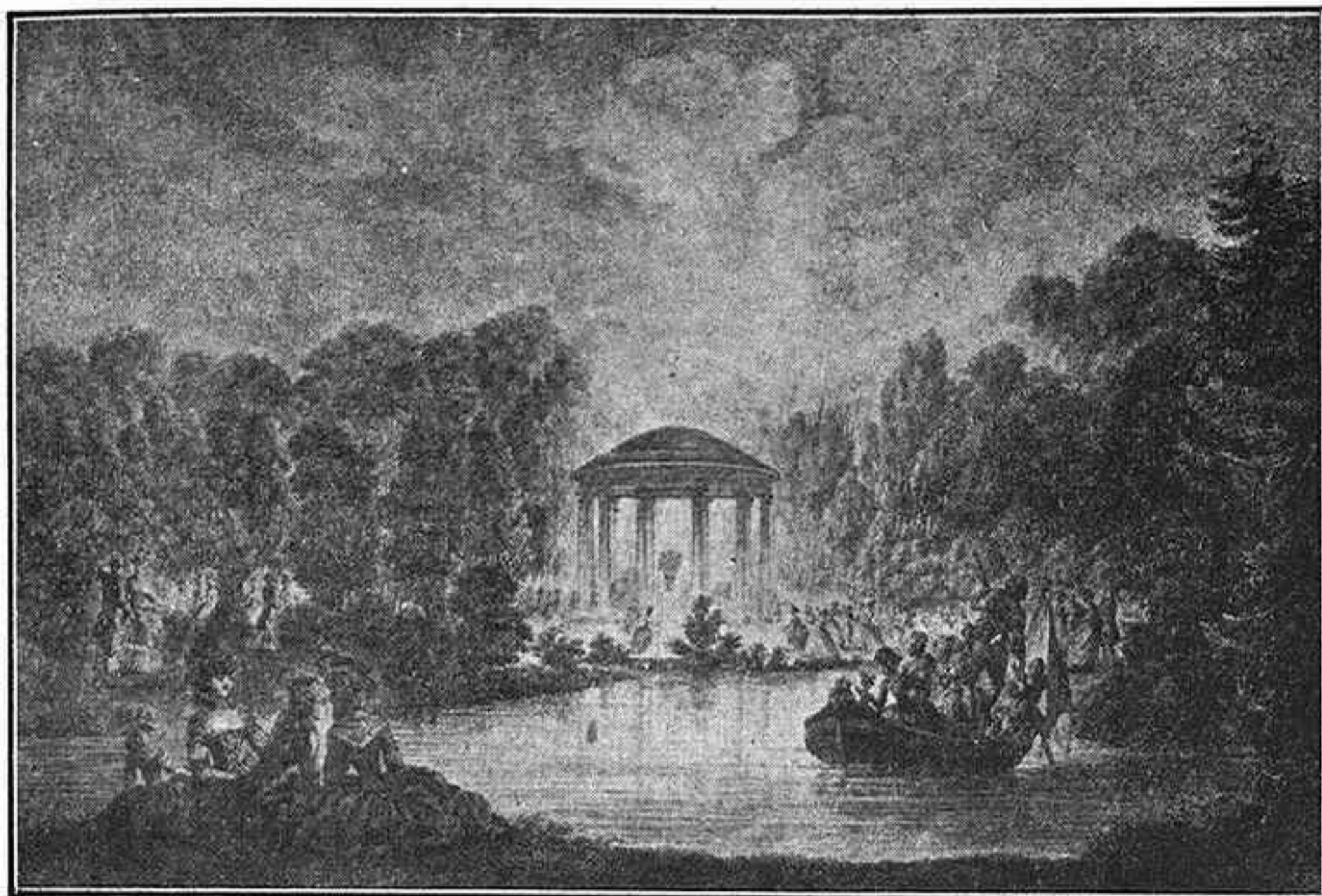

El Teatre Francès en el segle XVIII (Gravat de *Raussonnette*)

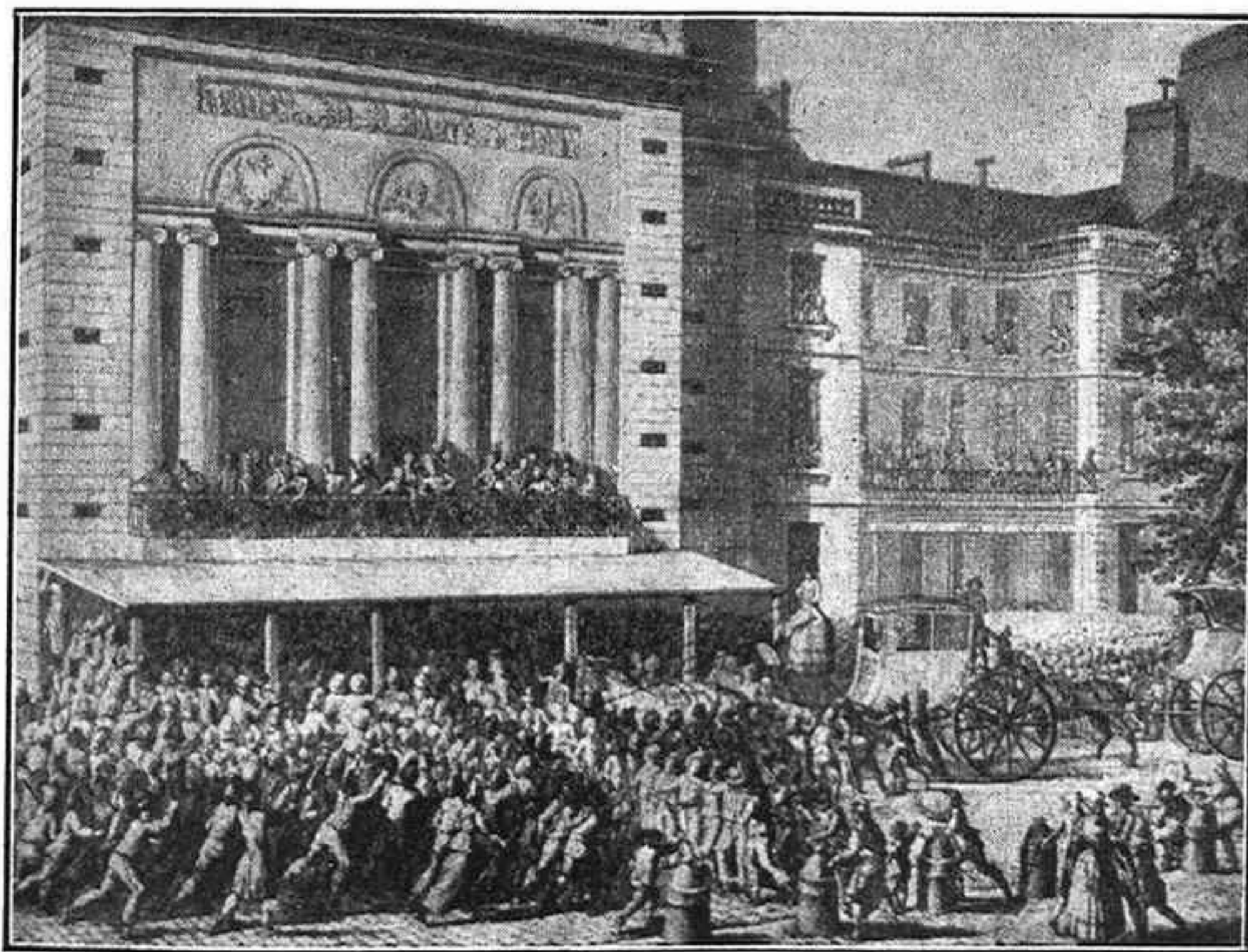

La senyoreta Mezeray en «El Barber de Sevilla»

(Gravat anònim de l'època)

Una festa de nit al temple de l'amor, al Petit Trianon
(Dibuix de *Lespinasse*, gravat per *Née*)

El poble fent tancar el Teatre de l'Opera el 12 de juliol de 1789
(Gravat de *Prieur* i *Berthault*)

EL DAURAT SEGLE XVIII

La lliçó de música (per *Lancret*)

una de les quals poden admirar-se «vàries mones, un lleó i un tigre reial». Cafès, balls públics, en un dels que triomfa amb la seva joventut i la seva gentilesa «la Bella Fanchon»...

Beaumarchais, que acaba d'estrenar *Les noces de Figaro*—obra que motivà un escàndol formidable per les seves reticències i al·lusions a l'aristocràcia—es converteix en el defensor dels autors que proveeixen els teatres de París. Ja ho necessiten, els pobres autors. L'assemblea té altres feines d'importància més immediata que atendre al seu teatre. S'escatimen els drets d'autor, que tan sols escriuen comèdies patriòtiques—comèdies patriòtiques d'un va-

EL DAURAT SEGLE XVIII

L'innocencia, (per *Lancret*)

lor nul, retòriques i absurdes, en les que es glorifica la brutalitat del poble triomfant i se la considera com la millor de les virtuts cíviques—s'obliga als còmics, si volen estar bé amb el nou règim, a contribuir a les despeses de guerra, es persegueix als títllats d'aristòcrates, com la Montansier.

Aquesta mena de teatre revolucionari l'inaugurà Josep Maria de Chenier—escriptor mediocre, molt amic dels triomfants amics del poble—amb el seu drama *Carles IX*, rebut amb aclamacions delirants per les seves enfàtiques tirades de versos,—aquest terrible alexandrí francès!—contra els reis, la noblesa i la clerguesia.

La senyora Dugazon
(Gravat anònim de l'època)

Josep Maria de Chenier (1764 1811)
(Gravat de *Lefebre i Bontelon*)

Desmoulins diu: «Aquesta obra fa molt més per la revolució que les jornades d'octubre!»

No obstant es tracta d'un drama que, passat el Terror, no resuscitarà cap companyia, d'un drama efectista, declamatori. L'autor adquireix una efímera celebritat que li servirà després per a que el poble l'acusi de la mort del seu germà, el gran poeta Andreu Chenier.

Una nit de febrer de 1792, la reina apareix en la seva llotja dels «Italians». La presència de Maria Antonieta dóna lloc a desagradables incidents. Als crits de *Visca la reina!* responen, per primera vegada, els de *Visca la Nació!*

Es representava *Les événements imprévus*, i quan la Dugazon canta amb la seva veu exquisida i amb els ulls fixos en Maria Antonieta:

*J'aime mon maître tendrement,
Ah! comme j'aime ma maîtresse!*

les veus irades, furioses, l'interrompeixen cridant: «No! No! Prou reines! Prou amos!»

Aquella fou l'última nit que *l'austriaca* es presentà al teatre. El poble l'odiava, i no volia altre amo que ell.

Arribava el Terror i el teatre francès, que fins llavors s'havia vestit amb els amables colors de Wateau, es posava la màscara tràgica.

ABEL FERRANT

El triple desencant

A Esther Olivares

En la meva daurada joventut, m'era plaent el fer viatges. Llavors, sense els lligams de la família, me'n anava de rodamón, il·lusionat, car per tot m'era pàtria. L'enyor l'havia sofert poques vegades, i, no obstant això, em sentia pregonament català. L'hora del retorn bé m'era agradable, i quan veia la terra nostra, el cor em batejava joiós.

Dels països visitats, deixeu-me posar al cim, la daurada Mallorca, fent-li parió la bella Galícia.

Avui parlarem un xic de l'episodi del triple desencant.

* * *

M'havien ponderat extraordinàriament la població d'El Ferrol, i era per a mi una vergonya que, després de molt de temps de visitar La Corunya, no hi hagués efectuat ni un viatge. El motiu no podia ésser la temor a la mar, amant com he sigut sempre de passar-la, sinó perquè m'hi mancava objecte per a anar-hi.

Més, passant uns dies a Galícia, vareig decidir visitar-lo.

Sóc un xic prim-mirat, principalment fora de la meva terra, i us vull confessar una debilitat que tinc, que respòn a aquella dita de que «a l'home se'l reb segons la indumentària, i se'l despedeix

APUNT, per *Nonell*

N.

segons el seu comportament». Per a anar a El Ferrol trobava que em faltaven unes sabates; les que portava s'havien fet un xic velles, semblant que volguessin començar a clivellar-se; de l'altre parell de l'equipatge s'havia despres el taló de goma d'una d'elles i no volia canviar-los fins a Catalunya.

Fent el badoc per la ciutat corunyesa, vareig topar-me amb un d'aquests lletrers amb els quals els comerciants anuncien liquidacions, i que quasi sempre són un parany per a caçar a la gent poc cauta. Però, acostant-me a l'aparador ple de parells de sabates, vareig veure en una barreja informe, calçat de tota mena i de tota època: ço que se'n diu vulgarment, *un saldo*. Tafanejar per allà dins devia constituir un plaer com el de remenar per les parades de llibres, on, algunes vegades, s'hi troben exemplars notables. I d'exemplar notable allà n'hi havia un.

Hi entro; faig preu, me les emproven... em cauen que ni pintades... i total cinc pessetes. (Advertiré que erem abans de la guerra!)

Surto al carrer amb les sabates noves, lluentes com un xarol, espurnejantes a la llum, i em sento arreglat per anar a l'aventura per terres ferrolanes. M'assabento en el moll dels vapors que marxen, i em diuen dos noms: *Mosquito* i *Marqués de Amboage*. Faig indagacions de quin és el millor, i, amb una barca, m'hi condueixen. No donen passatge, sinó que, al entrar, et fan pagar dos rals i t'entreguen un rentamans com anunciant-te de que el mareig és obligatori. I ja em teniu amunt i avall amb la palangana als dits, esperant l'hora de partença.

Al barco no hi veig senyals de res, tot i dient-me que manca un quart per a la sortida. Pregunto per les cambres i no n'hi han; ressegueixo el curt espai, i me adono del vaixell miserable. La tripulació no existeix, a no ésser que ho siguin tota aquella colla de gent amb un posat resignat que sembla que vagin a un enterro. Per fi arriba un minyó escardalenc que quasi juraria que l'havia vist fent de cira-botes a La Corunya, i, calant-se una gorra plena de galons, dóna la senyal de marxa.

De primer m'ho prenia a la broma tot allò, però a mida que avançàvem, fins trobant-nos dins del port, hi veia un caire de tragèdia en l'embarcació, i pensava que si no naufragàvem seria per un voler de Déu.

L'entrega del rentamans no la feien debades, i ara un, després un altre, i més tard tots, ens anàvem esgrogueïnt, sentint una suor

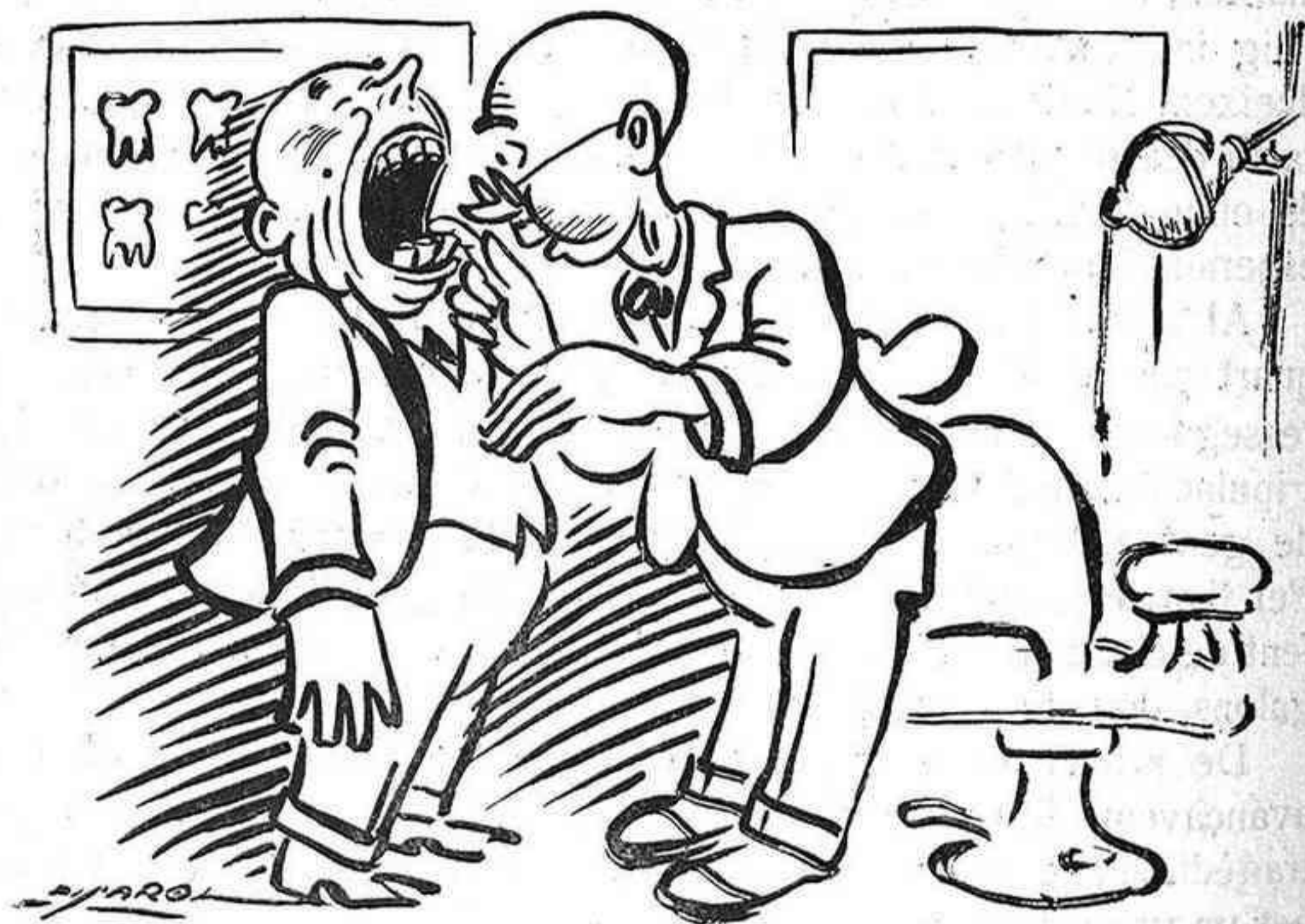
freda,... i,... tal dia farà un any. Passàrem la via d'aigua que fan el Cantàbric i l'Atlàntic, cerciorant-me que era veritat que *el que pasa la marola, ya ha pasado la mar toda*.

Arribàrem més morts que vius, i, fent un gran esforç, no vareig enllitar-me. El primer desencant s'havia aplanat sobre meu!

A l'ésser a terra, recordava amb horror el viatge i em posava malament pensar en el retorn.

En un passeig magnífic, hi havia un esbart de donzelles boniques. Pretenint l'oblid de ço passat, m'hi atançava, i, entre elles, hi vareig veure una cara de Verge, que no recordo formosor semblant. No volgueu saber com, però, al cap de deu minuts, ja departíem la conversa, ella allunyada un xic de les seves amigues. De primer, les paraules eren lentes i sospesades; després, les rialles de comprensió matitzaven els nostres parlaments; més tard, les mirades incendiàries d'ella abrandaven la pira amorosa, i no feia mitja hora que li jurava no sé què per no sé quin temps, i li feia formal promesa de portar-la a Catalunya.

A CA'L DENTISTA, per *Picanyol*

— Es que li surt el queixai del seny?

— No, és que la meva dona me l'ha trencat d'una bofetada!

INGENUITAT, per Robert

— No t havien de dur un germanet de Paris?

— Sí, però, noi, com que les subsistències segueixen altes, ho han deixat córrer.

— Si li dono tanta conversa, és perquè em faig càrrec que està lluny de la família, i així ajudo a aminorar-li l'enyor. Sé que els forasters no s'arrelen, i no em faig cap il·lusió.

Insistent molt va donar-me l'adreça del seu domicili, promentent que, al vespre, m'esperaria al balcó. Vàrem despedir-nos, i ella, saludant amb les mans, es va confondre entre les seves amigues.

Després d'haver sopat, amb un temps d'infern, plovent a bots i a barrals, vareig recordar-me de les paraules dites. Ella estaria, segurament, darrera dels vidres de casa seva, en espera del passejant, i no era pas cosa de mancar a la paraula.

Preguntant, i fent més d'un quart de camí, arribava al carrer d'Ella. La fosca era densa; els fanals semblaven llàgrimes de llum dins de la tenebra.

No veia cap casa, però calia seguir el carrer per quan m'havia donat un número que devia caure un bon xic enllà. Avançava, seguint una muralla que tenia els casals ja numerats, però que

encara era tot per a edificar. Entre aquests s'hi trobava el número indicat per la damisel·la.

El segon desencant ja era un xic més terrible! Aquelles paraules de què *els forasters no s'arrelen*, havien sigut dites amb tota consciència, però en aital moment no hauria sapigut perdonar la burla.

Retornant ciutat endins, vareig encastellar-me en filosofies, i, meitat per la filosofia, que em feia anar massa abstret, meitat per la fosca, anava sovint a parar dins dels bassiols amb greu perjudici a les meves sabates. Sentia una mullena terrible als peus, que se'm feien pesats com plom. Vareig accelerar el pas per arribar a l'hotel a fi de canviar-me el calçat.

Voleu saber el fi de l'aventura? Doncs que aquelles sabates de la Corunya també eren un engany; la sola tenia una plantilla de cartró i tot lo demás paper de diari.

Fou el tercer desencant de la jornada!

Avui, tan lluny de llavors, amb tant de temps que ha omplert la meua vida, remembro aitals coses, i cregueu que si bé no voldria recordar-me del barco ni del calçat, quan plaent em fóra retrobar l'amiga d'un moment per a donar-li gràcies d'aquell passeig romàntic, i riure una mica de la broma que va fer-me!

PERE SALOM I MORERA

Cant d'amor

Si no'm beses, amor, em moriré,
em moriré d'amor, si tu no'm beses,
que estic malalt i necessita el cor
beure dels llavis teus dolls de dolceses...

Vas ferir-me'l un dia amb un abraç,
i la ferida encara no puc tancar-li...
I ara glateix i va sofrint, i vol
l'únic remei que pot son bleix curar-li.

Sigues humana, que'l meu cor malalt
sofreix tot bategant, ales exteses...
Ai, amor, si no'l beses morirà...
que's morirà d'amor, si tu no'l beses!

RAMÓN TORRES ROSELL

ATRACADORS, per Robert

—Nois, em sembla que aquest ofici té moltes *quiebras*.
—I si ens fessim *revenedors*?

INGENUITAT, per *Picarol*

—Jo no sabia que per a ésser cupletista abans m'havia de deixar enganyar pel senyoret!

REDOLINS

Viu bé qui viu en la fe,
que el cor net fa el cap serè.

Plany al gandul desgraciat
que ha vingut al món cansat.

No facis la caritat
perquè ho sàpiga el veïnat.

Si no existís la mentida,
fora molt trista la vida!

Veus les coses tal com són?
doncs, ja hi sobres en el món.

Procura si ets abnegat
de no morir ofegat.

Qui de sabiesa fa gala,
és més bé un tocat de l'ala.

A l'home molt il·lustrat
li va bé l'ingenuïtat.

L'ingenu poc comedit
passa a sê un desvergonyat.

Presentint que no va a l'hora,
al venî al món l'infant plora.

Per no tenî el cor oprès,
no desitjaràs mai res.

Per no sofrir decepcions
no et forgis mai il·lusions.

No jutgis mai a ningú
que ans no t'hagis jutjat tu.

V. TARRIDA

PREVISIO, per *Picarol*

—Garbellem-los, que potser aixís fa-
rem més bona fornada.

Tragèdia vulgar

Tots els que passàvem les diades caluroses de l'estiu de l'any passat, en el petit caseriu de Valltendral hi vàrem tenir ocasió de seguir d'aprop tot el tràngol del casament de la Felícia amb l'hereu Misses de les masies d'enllà a Rocafosca, amb el seu seguici de festes i alegries; doncs, per ésser un matrimoni, el que es feia, de dues cases que tenien bon graner, bons corrals de vaques, porcs i ovelles, i segons es corria, bons escamots d'unces en peu de guerra, dintre certs cairons... es va celebrar la festa amb pompa i tota l'escenografia que era del cas: no obstant i això, tots els que ho presenciàrem, comptant-hi algú del poble que també hi veia clar, vàrem trasllucar quiscuna cosa d'anormal en el tarannà i posats del jove Misses; aquelles mirades vagues un moment i tot seguit inquisidores, recercadores, com si volguessin esfondrar-se per dintre els ulls de la Felícia, ens avisaren de quelcom d'extrany, com un signe terrible de futures malvestats, com un pòsit dintre l'ànima d'aquell home taciturn i amb posat d'analític, que tard o d'hora a l'envit d'una grossa emotivitat, havia d'esberlar-se en llampecs de guerra.

A l'eixir de les festes, amb que va acabar la diada de les nocés, quan ja ens havíem despedit dels nuvis, dient-los-hi lo que fa el cas, l'enhorabona i totes les nicieses de costum; tinguérem per company de camí fins a la casa on ens hostatjàvem, al vell Tuta, un pagès astut, sortós en llur feina i a l'hora enraonador, qui, amb prosa fàcil i pintoresca, ens posà al corrent del procés del casament que veníem de celebrar.

—Pobra Felícia—deia en Tuta—l'han enganyada, rellampus! sos pares només havien flairat les unsotes de câ'n Misses, i el tram d'aquella masiassa fonda i ampla, que havia sigut un castell de moros, com deia l'home, que tenia marlets i espitlleres en totes les cornises i voltes; i la mossassa, pobra Felicieta, ni l'havien deixat festejar un sol dia amb aquell xarnego ganapiàs! que a Rocafosca tothom el tenia per tocat del magí i llunàtic i vaja! fins deien si era boig; però aquelles unsotes i aquells corrals de vaques, que fins hi havien quatre mossos per les establades, amb tot això l'havien casat la mossa; però ja ho durà el diari, rellampus! que en Misses si no l'inquieten és tou com el pa de vila, però si li venen

EL PERFUM DEL PECAT, per W. Albert

amb plats fins de fonda, treurà les urpes i pobra Felicieta, i no diré més, i adéusiau!

Aquí ens deixà en Tuta, doncs ja erem a casa, i ell seguí, amb el seu pas de llebra cansada, camí avall fins que'l perdérem entre les ombres que pujaven de sota les cinglerades.

* * *

Aquest passat estiu, de tornada altra volta a Valltendral, fugint de les calimes de la ciutat, va desenrotllarse a câ'n Misses la tragèdia, tal i com n'havia fet el pronòstic el vell Tuta.

Corrien ja pel poble veus de que si l'hereu, l'endemà de la nit de nuvis, no havia posat més les espatlles en el llit enyorós de la seva dona, una mena de vent de glas batejava els rostres de tots els que sojornaven a aquella masia, l'amo, sempre taciturn i arreconat, s'havia parat un jaç a un recó de dalt el pis i allí dormia sol, remorejant com un ós flairós de carn tendra.

Si algú li venia amb brocs, dient-li que la seva dona estava ja de sis mesos; s'alterava com un mal sangro, fent uns cridassos: — Mira la lladre de gotlles totxes, com s'ha lluí, guaita les seves jugaines, veus?, la gata masquera, quines bromes de gastar? i em venia amb mimos i estarrufades aquella nit; dieu-li que ja cantarà l'esparveràs de nius tendres!

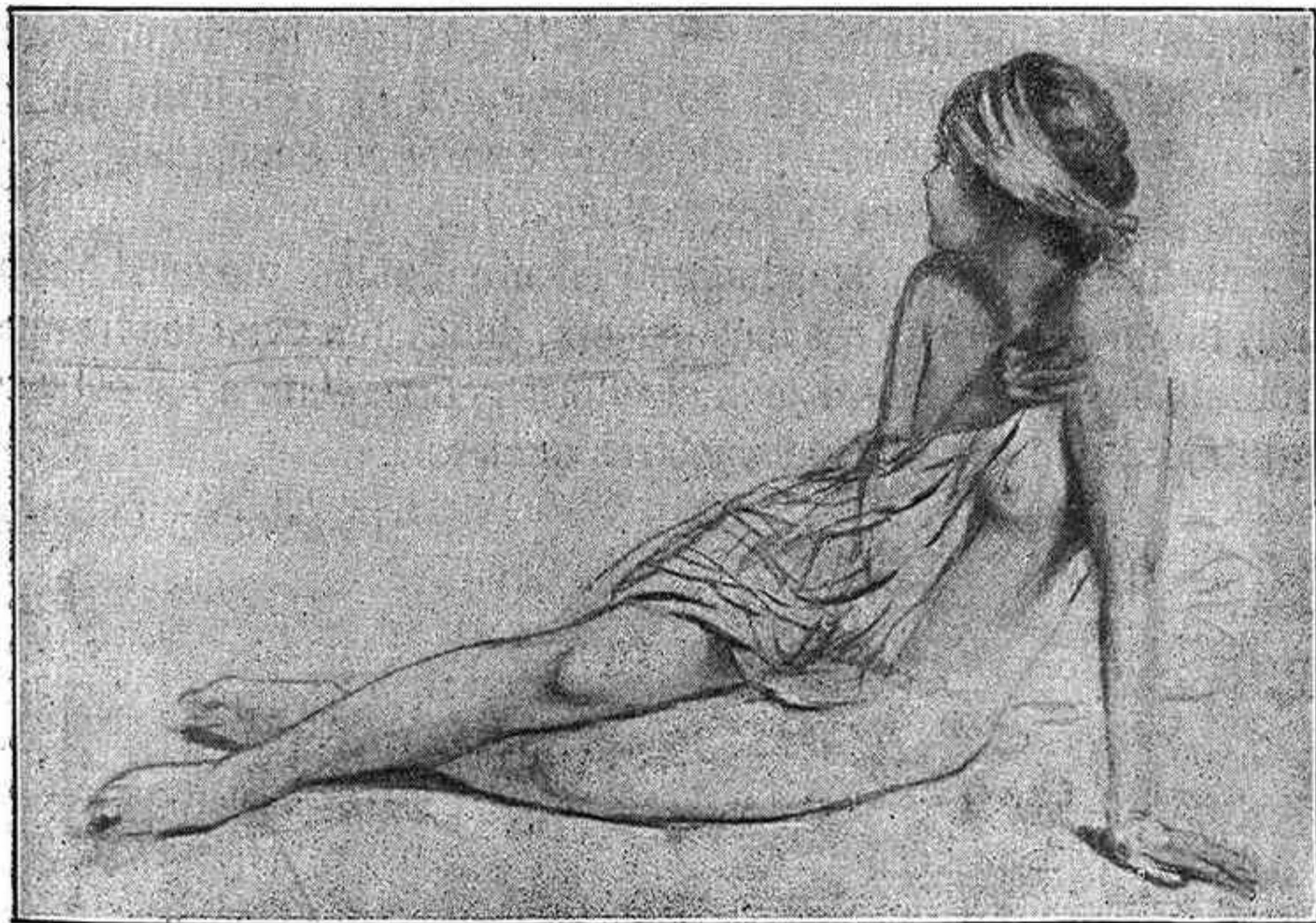
I així, pobra Felícia va anar passant els dolors de l'embaràs, sola

amb la seva ànima, amb íntim i seràfic col·loqui amb l'animeta del seu fill que se'l sentia batre per dins de les entranyes.

Vingué a la fi el dia que hi ha matrimonis, on tot es trasbalsa amb boja alegria, el dia que havia de deslliurar un fill, aquella Felicieta enganyada per la fam d'unsotes dels seus pares, i es decandia la pobra d'enyor, al trobarse tan sola damunt el llit del dolor, que, malgrat ésser rodejada de dones amigues i de les que en semblants cassos acostumen vetllar el llit de partera, els dolors eren bo-i més punxants, sense la mirada suau i espantada d'un marit amant.

Era a la nit, nit de setembre clara i frescota quan l'infant obria els ulls a la vida. I En Misses, on era? l'hereu Misses era a baix a la llar, amb una febre de llençar tions al foc que feia feresa, espetegaven les branques de faig i el foc de la llar llençava un espurneig ferèstec, i ell brincava de goig amb cara de cretí degenerat, enriolant-se. Cada cop que sentia un gemec dalt l'alcova, més llenya al foc, el qui ja vessava, amb aire menaçador, fora els cairons de la llar; era tanta la roentor de la foguerada, que les dones, esverades, baixaven per a veure d'apaivegar la fúria incendiària de l'hereu; més ell, com foll amb un bufarut, com un dimoni

LA JOGUINA MES BONICA, per W. Albert

entre les brases, les repel·lia, bo-i dient: —Arri a dalt! i baixeu-me'l aviat, verdolagues, que li farem un bon bateig aquí prop de la fornal!

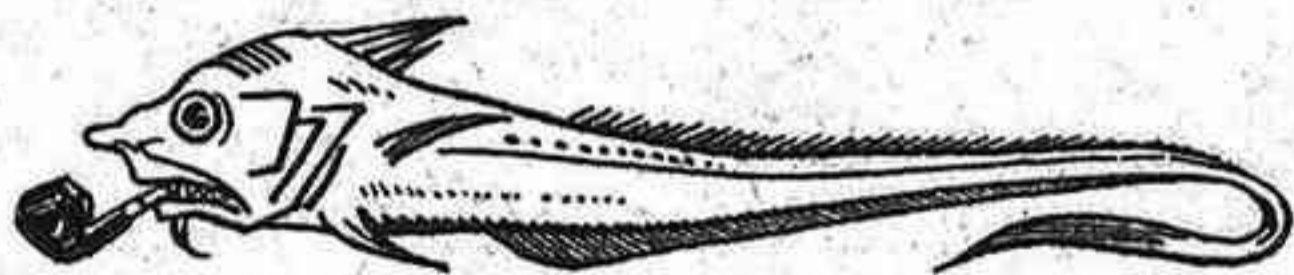
Entre el pujar i baixar de les bones dones, entre mig del crepitjar dels tions, ben aviat va sentir-se un plor de nin que obre els pulmons amb força; la malalta, pobra Felicieta, va respirar abatuda i quan el tingueren ja faixat, van baixar-lo a son pare, com és de llei en aquests cassos.

Mig temeroses avançaren dret la llar on el foc d'En Misses atenyia proporcions devastadores; hom no hi podia amb la roentor i el fum que espessia la cambra; ell, l'hereu, en veure les dones com polls que han perdut la lloca, es va posar a renegar com una mala garsa i, agafant l'infant d'una revolada dels braços de la llevadora, es posà a dansar una exòtica dansa a l'entorn del foc dient: — Mireu les bromes de la mala filla dels vents, la farta de sorra, ja li deïa jo que no estava per gallerins de lloca febrosa, aquella nit... —i tan exaltada seguia la seva dèria de boig llunàtic, que si no s'improvitza una lluita de les dones volent pendre el noi dels seus braços, enardides pels crits de la mare, que es volia alçar del llit i baixar a cercar-lo, fins que a la fi li arrancaren victorioses. Hom diu que'l noi hauria trobat la mort ben tràgica, dins del foc, doncs els ulls del seu pare infeliç, feien pensar en desvaris insòlits propis d'una bogeria furiosa.

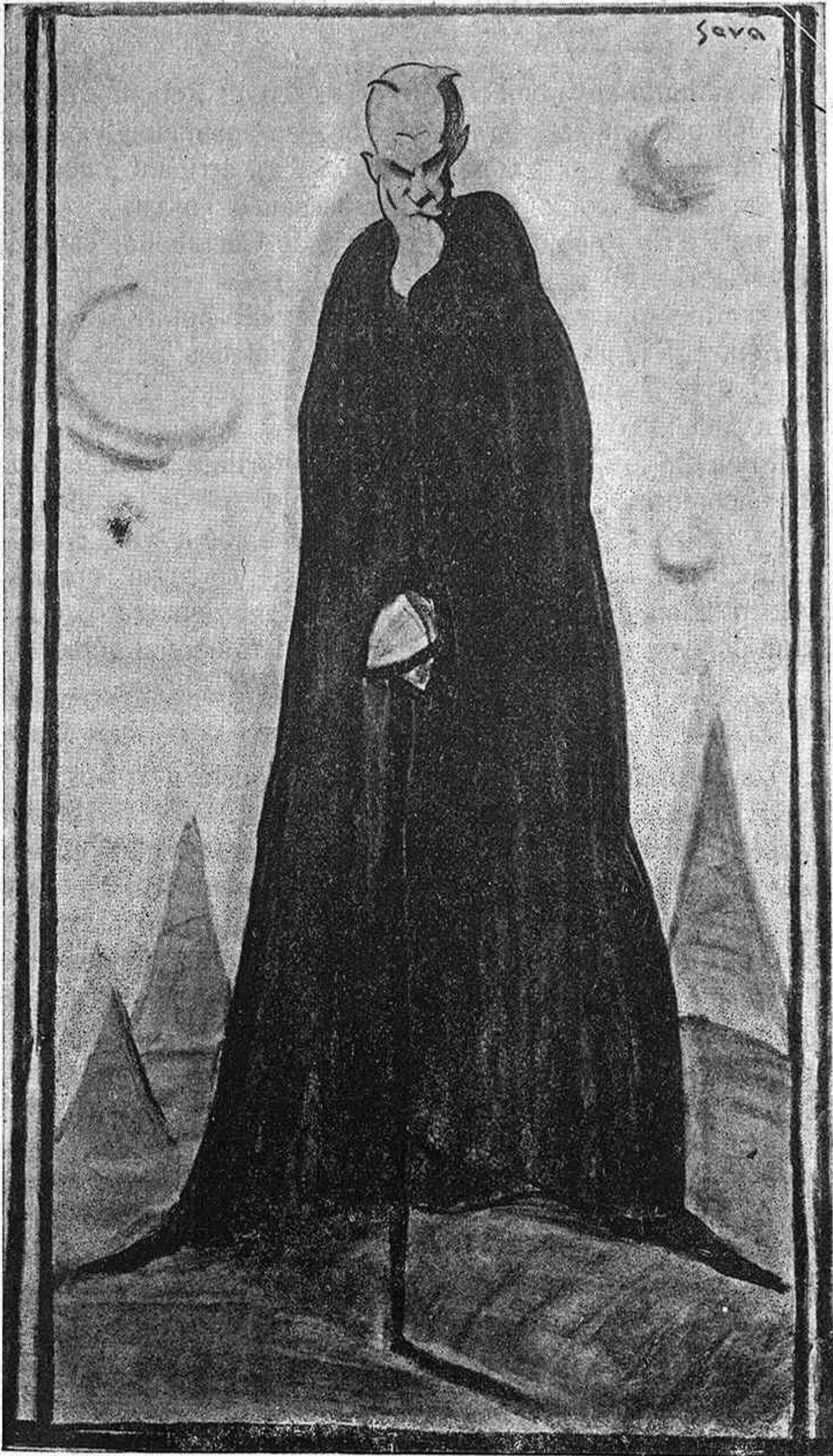
Heu's aquí la pobra Felícia, com no conegué la felicitat en la primerenca joia de llur matrimoni, fet i tractat per llur família, com un negoci de vedells. Com ho endevinava el vell Tuta un any enrera el dia del casori: — Ah, aqueix xarnego ganapiàs! poc sap la xica, quin bell negoci ha fet, rellampus!...

Nosaltres, senzills espectadors i encara d'oïdes, d'aquest drama rural, no en sabem pas res més per ara, doncs ben aviat les fresques tardorals ens feren pensar amb el retorn a còrre-cuita a les estances neguitejoses de la ciutat dels nostres quefers...

FRANCESC GIMÉNEZ

ELS GRANS ESCRIPTORS

BERNARD SHAW, per *Sava*

Les ganyotes del mort

Als vuitanta anys ben complerts, el senyor Renom caigué malalt per primera vegada. Una bronco-pneumonia va ajocar-lo al llit: el cor flaquejà, i la Seca, arribant calladament fins el capsal, li escorcollà el cos arrabassant-li l'ànima.

La mort d'En Renom, l'home més ric de Costabella, causà pregonna sensació a tot el veïnat.

Els marmessors acudiren an En Masdevall, notari de la Vila, i els hi entregà la nota de les ordinacions dictades pel senyor Renom, relatives a son enterrament, que sigué, per cert, una cosa mai vista en aquella comarca.

Pot ben dir-se que no hi faltà ningú: autoritats, clero de Costabella i encontorns, industrials de la vila, pagesos de la rodalia, rics i pobres, homes i dones, car allí les dones també hi van en el seguici fúnebre. I com no havia d'ésser així si corregué prompte la brama, tot d'una confirmada, de que el difunt deixava un duro a cada un dels assistents al dol, i un grapat de diners al poble?

* * *

El senyor Renom tenia fama d'home bo, auster i seriós, que li conquerí el respecte i l'amistat dels seus veïns. De noi havia eixit de llur casa pairal anant-se'n a Barcelona a cursar la segona ensenyança. Als primers anys de la carrera es morí el seu pare, i penjant la toga al presseguer, finí la tasca d'estudiant, fent-se càrrec, molt jove encara, de l'administració i vigilància de les moltes finques que heredà, prosperant d'una manera evident fins a convertir-se en el primer contribuent de Costabella.

Cap als quaranta anys els negocis el duren novament a la Capital, i després de vint mesos d'eclipsis, retornà a la vila acompanyat d'una bona moxa, amb la qual, segons deia, havia contret matrimoni. A son canvi d'estat no seguí cap canvi de conducta. Altra vegada foren les terres i son conreu les úniques ocupacions de la seva vida.

La murmuració, que poques voltes arribava fins al Sr. Renom, havia rosegat, encara que per poc temps, la bona fama de la seva esposa. Primer: que si el metge nou li feia l'aleta; després, que si el secretari de l'Ajuntament li anava molt al darrera. Les sospites

DE CAMI, per Robert

—Que valg bé per anar a Sant Pere?

—Ai, fill meu, si sembla, de tan bonic, que vagi a Festa Major.

s'esvaïren i era de suposar que res hi havia de cert, car el senyor Renom se'n hauria prou adonat i amb la seva enteresa no era capaç de consentir ni tol·lerar aquelles moixigangues. Fantasies, pures fantasies; calúmnies, només que calúmnies, mereixedores de menyspreu.

Tal com dic, seguí el senyor Renom pacífic i tranquil fins al darrer badall: sempre ecuànim, posat, respectuós amb tothom, afable amb la dona, afectuós amb els nebots i demés parentela, ple de bondat amb els masovers i parcers; jamai havia tingut una paraula agre per a ningú, ni cap ensabonada ni adulació pels grossos, ni cap crit, regany o desconsideració pels petits. Fou tot primmirat en les converses; discret, mansoi i allò que es diu de *pasta d'Agnes*.

*
*

Disposat pel senyor Renom que el seu testament fos llegit en públic, els marmessors, la parentela, l'Alcalde i el Secretari de

Costabella es reuniren després de la inhumació del cadàver, per tal d'acordar el lloc de la lectura. La majoria es decantà pel *Centre Agrícola*, qual sala de concerts, utilitzada en altre temps per a teatre, era la més ampla i espaiosa de la vila.

Tres jorns després, ja tot arranjat, anunciat l'acte pel pregoner a so de trompeta, bona part del poble es reuní al punt designat i a l'hora assenyalada, les nou del vespre, al objecte de que els concurrents estiguessin ja llestos de les seves tasques habituals i fins que haguessin sopat, sense presses ni angúnies.

* * *

El *Centre* dels pagesos estava ple de gom a gom. Al fons, on corresponia l'entarimat de la musica, s'hi veia una taula coberta amb un domàs color de grana bastant rebregat. Damunt d'ella dos canalobres de cinc brocs amb les espelmes enceses i, de cara al públic, el notari senyor Masdevall, posades les ulleres i a punt de començar la funció. Dalt de l'empostissat, a la part dreta del Dipositari de la Fe pública, les autoritats i gent distingida de la població; a l'esquerra, la vídua, nebots, família i propers parents, llogaters, parcers i demés subjectes a pactes, amb el difunt.

El notari extengué la mà dreta com imposant silenci, La quietut fou feta: quietut de sepulcre, fúnebre, absoluta.

El senyor Masdevall, després de l'elogi del mort, després de glosar les seves virtuts, donà compte de que anava a obrir i llegir la darrera voluntat del senyor Renom, car era son testament dels anomenats *ológrafos*, això és, escrit per la pròpia mà del testador, clos i sellat, sens que el notari sapigués son contingut. Tan sols fora del plec hi havia deixat un full de paper consignant lo referent al seu sepeli i a la disposició de la lectura pública que anava a fer-se tot seguit.

Emmudí un moment el notari, s'escurà el coll com si volgués reumejar, trencà el lacre dels segells, desplegà davant seu unes fulles manuscrites i amb veu clara i bona entonació començà a llegir:

«En nom de Déu. *Amen.*—Jo, Valentí Renom i Casal, fill de
»Costabella, trobant-me als setanta dos anys de la meva vida, en
»plena salut i en mon cabal judici extenc del meu propi puny i lle-
»tra aquest testament on faig constar la meva última voluntat, vol-
»guent que sigui complerta en totes les llurs parts, i desitjo i mano

MALICIA FEMENINA, per X

Collint flors, perquè no es pot collir res més.

»que aquest document siga llegit o escoltat per totes aquelles per-
»sones que puguin reunir-se a tal objecte després de la meua
»mort, quantes més millor.»

«Demano perdó als qui puga haver ofès o agraviat durant la
»meua existència, com faig constar també que per la meua banda
»perdono a quants m'han causat enuig, penes, tribulacions o dis-
»gustos, als quins puguin haver intentat deshonrar-me, ridiculitzar-

»me o befar-me; als quins han procurat o lograt robar-me, estafar-me o tan sols enganyar-me; i als quins damunt de la meva persona, dels meus actes o de les meves coses, han abocat la brutícia de la murmuració, de la crítica o de la xafarderia.»

«I ara, ja descarregat i net de consciència, començo donant les gràcies, als parents, amics i coneguts que per espai de més de trenta anys han distingit i considerat a donya Mariagna Pons i Riera com a llegítima esposa meva, no essent-hi casat ni per l'Església ni pel Civil, però a la qual deixo 50.000 pessetes per a recompensar-li els serveis que m'ha fet mentre hem estat junts. I més gran hauria estat el meu agraïment, de no haver tingut certes debilitats amb don Joan Camps i don Anton Fuster, metge i secretari respectivament d'aquesta vila en època passada.»

«A la meva neboda Teresa Iglesias i Renom, li llegeixo 10.000 pessetes, i res més en càstic d'haver-me furtat de la calaixera, (una de les moltes vegades que passà temporades a casa) un anell de pedreria, unes arrecades de diamants i uns rosaris d'or, que guardava de la meva mare, originant sospites contra certes persones ben innocentes.»

«Al meu nebot, Anfós Oliver i Renom, 5.000 pessetes, que penso han d'anar de mal borràs, com tingueren mal fi les 7.520 pessetes que en diferents partides i ocasions ha vingut a manllevar-me, sense que mai més me'n hagi donat compte ni raó.»

«A la meva minyona, Rosa Sarreal, li dono els quatre llençols de la caixa gran de la cambra dita *de l'oncle*, per a que pugui completar la dotzena, afegint-los als vuit que m'ha furtat de mica en mica mentre l'he tinguda a mon servei; i així mateix li faig ofrena dels tres coberts de plata que fa tres anys va endur-se'n a casa de sa germana, sens haver-me demanat permís.»

«Faig donació de la meva finca coneguda per «Les Oliveres», del terme municipal d'aquesta vila a Pere Tutusans i Ribera, masover de la mateixa, car és l'únic pagès amb qui he tractat al qui no he vist mai cometre cap furt, cap engany, ni cap trapasseria amb el propietari, cas veritablement original, estrany i meravellós, per qual cosa s'ha fet acreedor a la meva estimació i recompensa.»

«A tots els parents meus en tercer o quart grau, els deixo 50 pessetes a cada u, i igual quantitat als demés masovers de les meves hisendes, considerant que amb les malvestats i els embolics que m'han fet cada any, al passar comptes de la collita, ja es poden donar per satisfets.»

AIXÒ ÉS POR I LO DEMÉS SÓN «CUENTOS», per *Pleatol*

— Quiera dasirt que hay tranquilitat?
— No se lo digo? Pau, pau i repau!

«De totes les meves finques rústiques i urbanes, (apart de l'esmentada «Les Oliveres), així com del dipòsit en valors i el compte corrent que tinc a la sucursal del Banc d'Espanya a Barcelona, com dels demás crèdits i propietats que puguin d'aquí endavant sobrevenir-me, en faig ofrena a la vila de Costabella, per tal que s'esmerci en la construcció i sosteniment d'unes noves escoles, i per a que l'Ajuntament, com administrador del poble, institueixi dots a les donzelles pobres, filles de la vila que prenguin estat de matrimoni en la mateixa.»

«Això és lo que vull pregant i si convé manant als meus marmessors don Miquel Canyellas i don Ignaci Colomer que compleixin puntualment lo que deixo escrit, abonant-se'ls-hi pels treballs del seu càrrec, 5.000 pessetes a cada un d'ells.—Vilaseca, 12 d'agost de 1913.»

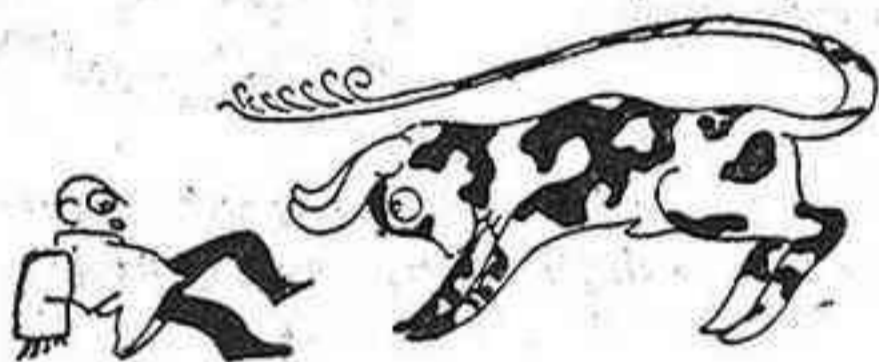
* * *

Damunt l'auditori planava l'atuïment d'una sinistra sorpresa. Finita la lectura, els pulmons s'aixemplaren: plors, gemecs, mormols, anaren en *crescendo*; després quelques protestes en veu baixa; tot seguit crits, udols, renecs i... riallades, que si molts quedaven despitats eren encara més els quins n'eixien divertits, contents i satisfets d'aquella pòstuma venjança, xafarderia d'ultra tomba, mai vista, mai pensada, mai sospitada, i menys d'una persona com el senyor Renom.

A glops anava buidant-se la sala. Els comentaris eren generals, però ben contradictoris. Per a Costabella sigué una jornada memorable; una data històrica.

Quan les primeres clarors de la matinada devallaren a la vila, encara grups i rodones de gent embussaven els carrers. Tot era parlar d'aquella befa i d'aquell mort que encara tenia esma per a llançar grapats de llot als vius des de la tomba.

XAVIER ALEMANY

A una nena

Oh, hermosa nena de mirar puríssim
que tens en el somriure la llum blanca
que dóna al esperit la pau serena,
somriu-me sempre!

Que quan tu rius s'esquinça la boirina
que envolta l'avenir tot cobert d'ombres,
deixant veure un esclat de benaurança
a l'entorn nostre!

Tu allunyes bo-i rient del front del pare
el solc profund que hi marquen les angoixes
d'un viure neguitós i ple de lluites
de totes menes!

I ets l'espill on se mira aquella dona
que fa de la caseta on vius i creixes
un niu ple de cançons i d'alegria,
la teva mare!

I fas que jo, que ja sóc una dona,
al costat teu em senti encara nena
i jugui bo-i rient, les teves gràcies
i el teu somriure!

Avui la pobra humanitat, cansada,
desfets els ulls per amargantes llàgrimes
que fan brollar seguit les mesquineses
d'ànimes xiques,

espera dels petits que saben riure,
que creixen bo-i rient sense estridències
així com ho fas tu, nena bonica,
la sava nova

que empelti an el seu rictus d'amargura
el polsimet daurat de l'alegria
que porta la bondat al cor dels homes
i els fa pietosos!

Bondat i pietat, hermosa nena,
faran lo que jamai lograr pogueren
homes de tots els temps, plens de saviesa,
d'honor i glòria!

Faran amb els somriures intantívols
que prest l'humanitat alleugerida
del pes de la tristesa que l'enfonsa,
somrigui alegre!

ESTRELLA CORTICHS

La visita al Papa

L'espèndida galeria del palau Doria-Pamphili m'ha deixat un record massa lleuger, perquè la vaig recórrer amb l'ansietat de la forta impressió final que en aquelles sales pressentia. L'escola romana ha deixat en els seus murs imponderables riqueses. Florentins i venecians tenen allà magnífica representació. Les escoles estrangeres—alemanys, flamencs, holandesos, francesos,—deixaren també memòria gloriosa en aquell palau, veritable ambaixada de l'antiga i senyorial Gènova en l'oligarquia romana; solar del que podria anomenar-se Gran Elector Genovés en la cort del Papa.—Senyalaré, tot passant, uns Poussin i uns Claudi de Lorena, singularment reveladors allà, tributs de deixeble al magisteri clàssic; ofrenes de l'emulació bàrbara sobre l'altar romà, de brases inextingibles.

Finalment entràrem al veritable santuari de la gran casa. Al fons d'una sala immensa, una cambra reduïda guarda el retrat d'Innocenci X, Joan Baptista Pamphili, membre de la família Doria.

DE VIATGE, per *Picarol*

—Me'n vaig a Rússia que'm sembla que em divertiré més.

Qui no recorda que aqueixa és, per a molts, l'obra capdal de Velázquez? Tècnicament, jamai la Pintura és arribada a més alta ciència, en el cromatisme gradual dels tons, en la vigor dels reflectes, en la sàvia ordenació dels contrastes. Les vestidures roges del Papa es destrien sobre fons vermell, i la cara té una vermellor alcohòlica, una encesa carnació que recorda *Los Borrachos*. Però el valor espiritual de aqueixa pintura és encara major. No ha existit mai persona qui s'hagi sobreviscut més intensament, per obra de l'art. Allà queda, vivent, parlant, en l'intimitat familiar de casa

BUSCANT PIS, per *Picanyol*

—Aquest quint pis? Setanta duros al mes, es paga per semestres i ha de deixar cinquanta mil pessetes de dipòsit.

pecte del seu art personal. Per una estranya comunitat de destins, Goya va trobar per al seu geni models consemblants als de Velázquez però va saber infondre'ls una valoració amarga de contrast, un *humour*, qui els incorpora en ço que podríem anomenar tragèdia bufa grotesca o paròdica. Velázquez, retratant a Innocenci X, no feia altra cosa que afegir un exemplar a la seva col·lecció de degenerats, histrions i bufons, que comprèn des de Felip IV a don Sebastià de Morra, i des de *Esopo* i *Menipo* al don Alexandre del Borro qui es troba en el Museu de Berlín.

*
**

Llarg temps vaig contemplar, en silenci, el pobre personatge sobre el qual pesa el nom sonor i protocolari d'Innocenci X. El guardià del palau, amb gran confiança i discreció, m'havia deixat sol amb el meu acompanyant, en la petita cambra; estàvem sols amb el Papa. Però dialogàrem, calladament, amb el gloriós pintor, a través del seu model. I aquella fou la nostra visita pontifical, a Roma. Innocenci X, o més exactament, Joan Baptista Doria, ens

seva, el Papa Doria. Recordem les paraules definitives de Taine davant aqueixa tela; seria difícil traduir l'exacte valor dels qualificatius: *la figure d'un pauvre mais, d'un cuis-tre usé...* Aqueixa fisonomia revela, veritablement, un pobre esperit. Rastres de tosquedat o rudesia camperola, que accentua encara la tonalitat colrada de la pell. Els ulls se perden en la revelació de la buidor interna; el nas s'allarga sense gràcia, amb aires de *clown*. Singular grandesa la de Velázquez, obligat a la paradoxa d'immortalitzar figures de degeneració i cretinisme! Velázquez, com a valor estètic és un gran autor de comèdies. Caldria estudiar aqueix aspecte

parlava; semblava excusar-se de la seva pobre immortalitat, deguda a l'immortalitat del seu pintor. Quan Velázquez va retratar-lo, podia mai pensar aquell pontifex que la veritable glòria era la del artista qui li concedia l'immortalitat, com un regal diví, com un sagrat contagi? Innocenci X, sense el geni del seu pintor, seria un nom numèric, perdut en el catàlec pontifici. Però no era ja Innocenci X el que teníem davant nosaltres, parlant, gesticulant, volguent alçar la mà dreta per a una benedicció... Era Doria, l'home

ROMANTICISME, per Benigni

—Jo no comprenc com les dones ens desprècien.
—Si sapiguessin lo poètics que som!

que ha conseguit perpetuar una vida banal amb una eternitat superior a la vana gloria de la seva investidura. Què valien, devora ell, els papes obscurs qui desfilaven sobre la Càtedra vaticana incorporant-se al corteig d'ombres històriques? El veritable Papa vivent era el qui animava el retir pompós d'aquell palau familiar. Nosaltres no havíem visitat el Papa del Vaticà, però teníem al davant nostre el Papa vencedor de la mort. Innocenci X... Joan Baptista Doria... El Palau Pamphili... Totes aqueixes idees i visions s'ajuntaven per a que Roma se'ns manifestés en una altra de les seves infinites formes protèiques: la Roma del nepotisme, dels papes figurons, instruments de dissimulades oligarquies. Darrera el Pontífic, vèiem sorgir aquella Donna Olimpia Maldalchina qui governà l'Església per ell, suplint la seva voluntat inexistente... Era la Roma de les darreres centúries, continuació llunyana de la medieval. Una Roma de cort minúscula, principat local italià, ple d'intrigues, murmuracions, anecdotismes i mesquineses. I recordarem qualche saborós passatge de les Memòries del President de Brosses, com la narració del cónclave on fou elegit Benedicte XIV, el Papa Lambertini.

Amb recança, abandonarem, finalment, la nostra contemplació. Però al moment d'arribar a l'escala exterior, un impuls irresistible va portar-nos altra volta a la cambra del Papa, com qui desitja donar a un vell amic el darrer adéu. I no sabia dir-vos, certament, si era an el Papa Doria o a Velázquez a qui enviàrem la nostra salutació...

GABRIEL ALOMAR

Sabater gallut

Acabaven de sonar tres quarts de dotze del mig dia en l'ancestral rellotge de paret que omplia un recó de la rònega sala on era instal·lada la classe.

El mestre havia justament donat sobre el pupitre el cop de palmeta de consuetut i encara no havia proferit el característic i cobejat «basta», que ja tots els marrecs de l'escola havien sigut gitats per aquella obertura miserable i destenyida, anant a parar a

CATXEIGS I CATXE!ATS

A l'un li fa pessigolles

An aquest tant li fa

An aquest l'espanta

la plaça d'enfront del col·legi, on divagaren incerts com un ample vol d'orenetes, sense determinar quin vent seguir.

Finalment feren rodona al bell mig de la plaça i després d'una indicació d'un d'ells, es decidiren a pendre el camí de la dreta.

Essent així, el pobre sabater del carrer Nou, ja podia tocar a sometent o estendre el paraigües que per a ell feia llevat i la tempesta era tan segura com tenia entre mans un parell més dur que fet de pell del dimoni.

Arraulit com un mussol, en la seva escaleta, sentí en el cor com un sobressalt, quan una remor intensa que venia del cap del carrer es feu sentir com la remor d'un cap de riu que se li tirés a sobre.

—Ja tornen, mal llamp!—es digué el sabater.—Això són feres! Sapigués passar-los-hi un canó de trabuc pel coll de tots plegats... mal...

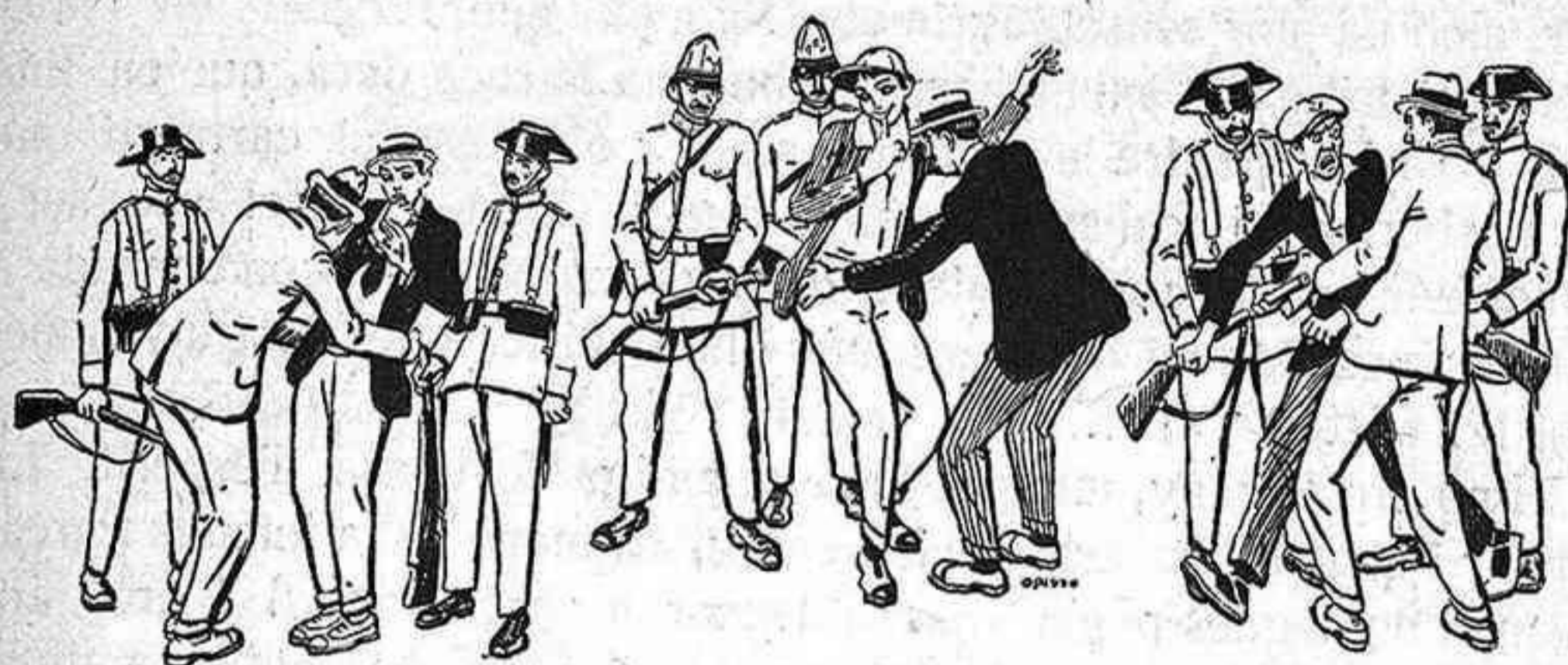
I, vaja, ni pogué acabar el soliloqui imprecatori.

Més de seixanta veus a l'unissó, eixordaren les orelles del pobre vell amb l'enfadosa i maleïda cançó de cada dia:

Sabater gallut,
panxa de granot,
quan te moriràs
te farem un clot!...

que es repetia centenars de vegades, mentre quedava quitxalla en el carrer, puix tenien la costum d'anar desapareixent un a un en l'espai de dotze a una.

(ACTUALITATS DE 1923), per *Opisso*

An aquest li fa vergonya

An aquest li agrada

An aquest l'indigna

Però el fort de la fressa, no durava mai menys de mitja hora.

Era, aquest, el mínim de torment consignat al pobre sabater, i ja podien sortir veïns, veïnes, i fins municipals i tot, que aquells maleïts marrecs eren capaços de llevar les calces a un escamot de carrabiners.

El malhaurat vell, atacat d'una forta nerviositat, no parava de flectomar i maleir.

—Atanceu-vos pècores maleïdes, que sabreu com em dic! Criatures del diable! On és l'autoritat d'aquest poble? Què en fan dels municipals que només són bons per a acompanyar als gegants, quan surt la processó... Males bèsties!

Quan ja el ressó s'anava esvaïnt i la cançó enfadosa s'extingia per moments, era quan més feia sentir la seva influència en el miserable sabater, un de tants fills predilectes que la desgràcia manté en aquesta vall de llàgrimes. Allavors l'assaltava el burinot de la filosofia atormentadora de cervells humils i avivadora d'odis i renúncies en qui té de fer us d'ella per pura força.

Per què havien de retreure-li la mort?...

...quan te moriràs
te farem un clot!

Quina nosa els hi feia a aquells galifardeus mal educats? I, sobre tot, que no la havia vista prou ell l'imatge de la mort, passejant-se triomfal per la seva casa, i tocant el rònec violí com en aquell quadre al·legòric que va tirar al foc quan deixà el món dels vius la seva dona? Què no la veia ara altra volta sotjar-li la estança miserable i l'últim amor que li quedava?

I el pobre sabater no podia contenir-se. Plorava. Plorava de cor, amb un plor sensé llàgrimes. D'aquells que furguen en l'interior, que trituren l'ànima com una barrina la roca dura, que en fina pols li va fent perdre les entranyes per a obrir pas al cartutxo que ha d'esberlar-li i acabar amb ella; que la buiden en el seu ser i l'anorreen com el corc afebleix la biga corpulenta condemnada a caure consumida i a fer caure amb ella l'edifici que l'enginy superior li ha fet sostenir...

I no era estrany, malgrat la seva antiga fortalesa d'esperit. La muller i quatre fills seus havien caigut en mans de la temuda Parca. Com si no hagués pogut anar a trucar a altres portes! I ara, ara se li emportaria l'altra, la darrera de ses filles. El fantasma de la tisis la tenia agafada pel ganyot i, com hi ha Déu que tampoc se'n escaparia... —Tan bé que anirien les penes grosses ben recompartides! Sembla que només els miserables tinguem de carregar amb elles!—exclamava el desgraciat, punyit per una pena recòndita.

* * *

El sabater no havia comparegut a l'escaleta com de costum. Ja era el tercer dia que no hi feia cap i la canalla cridaires, amb el cap moix, degueren desfilar a la quieta, camí de sengles

LES BONES AMISTATS, per Robert

—La seva dona l'enganya.
—Millor! així em deixarà tran

UNA DONA EN EMBRIÓ, per *Opisso*

cases, sense haver pogut esbravar els seus instints crudels pels quals es gaudien, més i més fent enrabiar al pròxim. Sembla que la incipència infantiva trobi goig en les penes dels més miserables, i és perquè l'infància, que no hi veu més enllà del nas, es fixa solament en l'aspecte grotesc de la misèria, que és el que les seves víctimes ofereixen a la vista dels homes com un sarcasme de l'existència. Si en vegessin l'ànima dels qui sofreixen a bon segur que se'n compadirien pregonament i sabrien respectar-la millor que els grans no la respecten.

A l'absència del pobre sabater, tots els veïns endevinaven, en el quint pis de l'escaleta on habitava, l'existència i desenrotllament d'un drama tristíssim i punyidor, tenint per decorat quatre parets obscures i la llum macàbrica d'un gresol fent constants pampellugues. I un llit miserable. I una malalta que fina... I la mort... la mort tocant el violí al capsal del llit, més farèstega que mai, i el pobre sabater vell i impotent a menaçant-la amb els punys closos i les llàgrimes als ulls mentre li petaven les dents de ràbia...

Després, la tenebra hospitalària de la nit que tot ho confon i embolcalla I, a l'endemà al matí, el final, el drama extern; un enterrament. El cotxe dels morts, una caixa de fusta pintada de negre, un capellà i un escolà, una

absolta incomprendible, resada precipitadament perquè la paga és curta i no dóna per a cantúries, quatre gotes d'asperges i el pobre sabater, sol, vestit de les festes, com per crudel i suprema ironia de la Parca, amb els braços penjant, tintinejant tot ell, seguint d'esma la comitiva fúnebre fins a l'església i de l'església fins al cementiri...

* * *

Els infants del col·legi vell i rònc de la plaça veïna, tornaven al carrer Nou a veure al *sabater gallut*. Mes, no pas baladrejant i cridant la cançó mortificadora que tanta rabieta feia al vell malhaurat, sinó que passaven silenciosos i depressa per davant de l'escaleta, esguardant de cua d'ull el sabater i s'allunyaven depressa també, sens gosar girar de nou la vista...

Aquest, de l'endemà de l'enterrament que se'l veia cada dia, de sol a sol, pica que pica, sense parar ni alçar la vista de la feina, un parell de sabates tatxonat de claus, que no s'acabava mai, com el teixit de Penélope, amb la diferència de que si aquest no el deixava acabar l'enginy i l'astúcia, el parell del pobre sabater el feia etern la demència... Era foll rematat i per a satisfer-li una estranya fal·lera li havien donat dues sabates amb sola de fusta, on picava eternament, clavant i arrencant claus, fins que vingués la mort amb son rònc violí i amb la seva música macàbrica l'acompanyés a l'estatge on les seves filles i la seva esposa reposaven per sempre més.

JORDI VALLS

Elogi del Silenci

Sovint ens cal cloure els ulls per a veure-hi més clar. Aquesta veritat paradoxal caldria tenir-la sempre al davant avui que es va amb la vista tan oberta. Aquest esbalandrament fa que albirem massa les coses de fora i apercibim poc les interiors. Si deixem caure les parpelles i el vel del Silenci contorna finament la nostra reflexió, veurem més bé les nostres coses i judicarem millor el món extern que massa sovint ens escapa massa depressa.

EL SENYOR ESTEVE I LA SENYORA FELICIA, per *Picarol*

—Noia, sembla que això s'arregla! Tornem als nostres bons temps. Aviat ens faran anar a dormir a les deu!

Per això vull lloar el Silenci, mestre diví de la vida. No intentaré definir-lo. Sabut és que les idees negatives no tenen definició.

El Silenci. Bé cal que l'escriguem amb majúscula per a retre-li honor.

Quan el món no era encara i res existia, el Silenci estava en Déu i era Déu omplenant l'espai i sorgí la paraula creadora nascuda del Silenci etern que portava tot el pes de l'omnipotència, i d'aquella paraula divina naixia aquest món tan formós i es feia la llum i naixia l'home rodejat de meravelles. Aquest món i aquestes meravelles que han sigut substituïts per la baladreria humana.

Tan sols sabreu ço que és el Silenci, callant.

Es una àmfora divina plena d'un vi que il·lumina la ment i li assenyala nous horitzonts i les rutes noves que ha de seguir en la vida. Es una sagrada guardiola del passat que ens mostra les errors viscudes i ens ofereix un correctiu. Tu que ets inexpert posa't en Silenci i si has viscut dos minuts, trobaràs dos minuts d'experiència. Pensa que d'un sol moment pot dependre tota la nostra vida.

El Silenci. Veus aquell home recolzat a la taula que amb la mà acarícia els cabells esbullats? Veus com el front se li arruga un poc horitzontalment, i li cau verticalment damunt dels ulls quiets, un solc seré que li parteix el rostre en dues parts iguals? Aquest solc és la divina canal conductora de les idees magnes. Aquest home és un gran pensador i troba el tresor ocult de les idees en la magnificència del Silenci. Cal que et digui, per contrast, que el Silenci és el més gran revolucionari de la terra i la seva revolució es desenrotlla en la més deliciosa aquiescència.

Es el Silenci, el que ens porta fins arran d'ulls el rostre de l'aimada i absorts en la sublim contemplació ens besa i ens afalaga. Adhuc l'hora més bella del jorn és la del crepuscle, fi i daurat, segurament perquè totes les coses es reconcentren en Silenci. En les més grans sensacions de la vida restem callats perquè el Silenci és el més eloqüent. Us diran els enamorats com voldrien dir i no poden; com se'ls esbadoquen els ulls com una flor de miracle; com riuen o ploren de sentiment i manifesten les seves sensacions amb una contenció incontenible, i riuen o ploren embadalits, però sempre en Silenci.

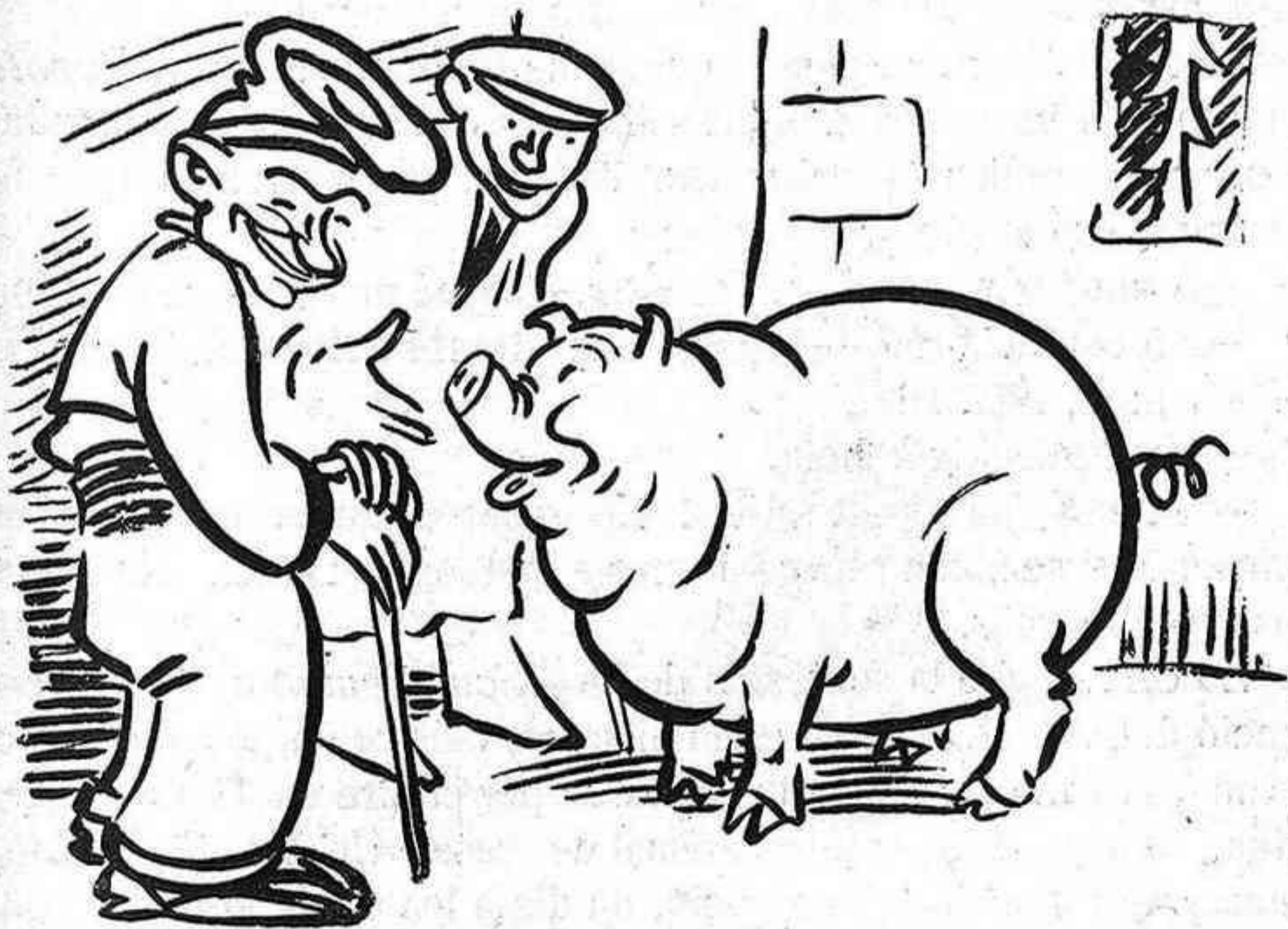
JOAN D'ALLIÓ

El gat de la *Parotis*

La *Parotis* era una vídua que es mantenia de les operacions d'una tendeta de fils i vetes, al Vendrell. Vivia amb una seva néta, noia espavilada com un estornell, que només trobava gust en fer enrabiard al vell *Seranet*, un cego i veí del costat, tirant-li closques de pinyó al clatell des de casa seva estant. I tenien un company: un gat de pel roig amb clapes blanques, exemplar de bona casta, un gat macís, formidable, que es feia mirar de tothom; no obstant, el pobrissó es mostrava macilent com un anyell.

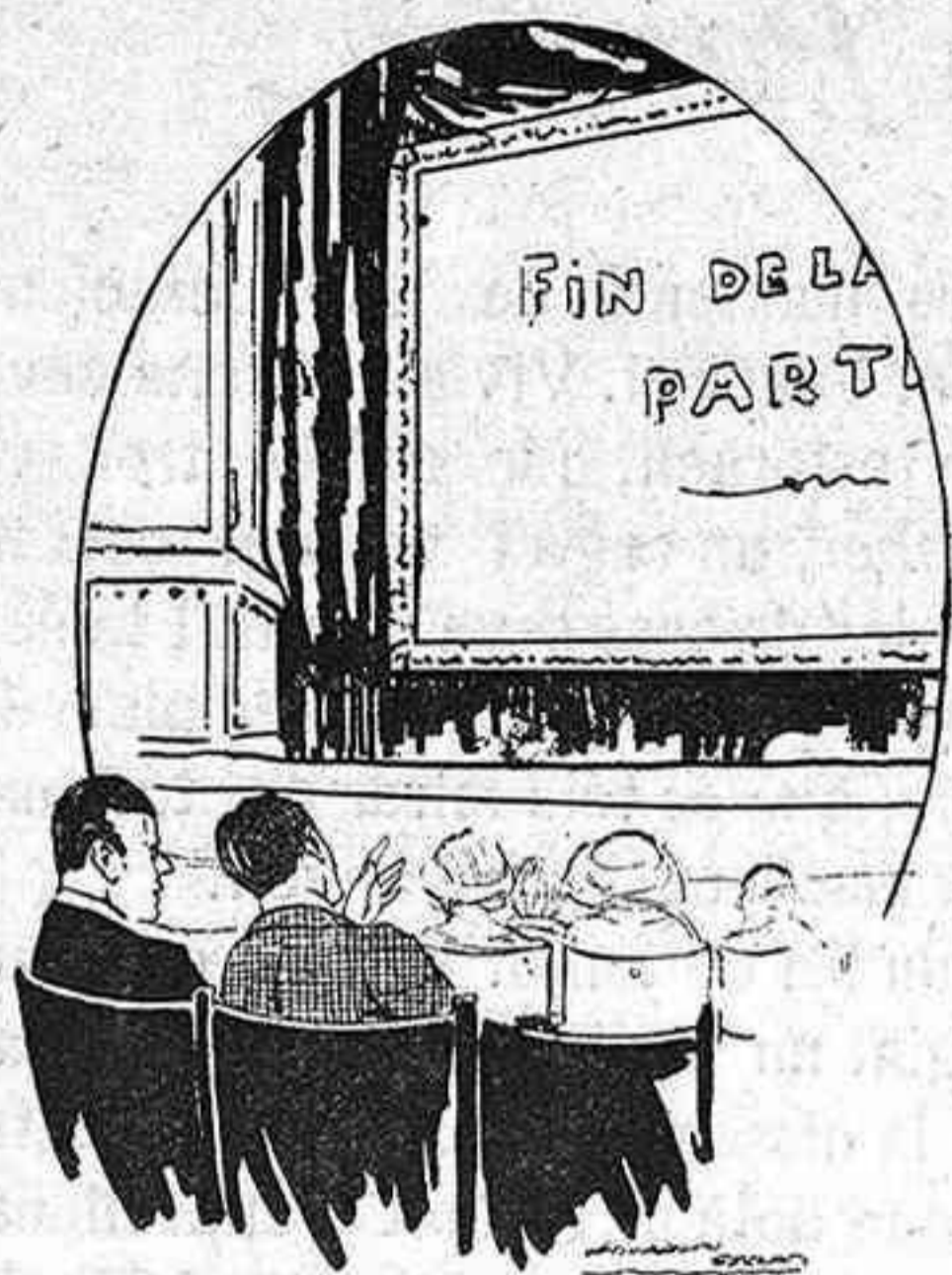
Però, si bé era manso no tenia un brí de tonto. Era un gat que la sabia llarga, mestre en mundologia, un veritable «gat vell», tan vell, que si fos possible reunir tota la nissaga de fills, néts, besnéts, fins a set o vuit generacions, amb que dotà al veïnat vendrellenc, tindríem a mà el terror de totes les rates regidoresques que ja és dir prou. Amb la seva benignitat, real o aparent, el gat de la *Parotis* tenia assegurada la gran vidassa, i no es preocupava sinó de per-

EL PAGÈS per *Picardol*

— No trobes que é una certa retirada amb el rector?

AL CINE, per Serra

—Si arribem a tenir aquestes nòies al costat, ens hauria ben xafat tanta claror!

llogar l'espècie atent als mandats de la llei natural; i arri-
mat a la faldilla de la mestressa
sovint, fent bacaines de morros
al braser quan glaçava i pre-
nent la fresca al brancal de la
porta a l'istiu, se la passava
d'allò més feliç.

Malaventuradament, li sur-
gí un enemic terrible: El *Pepi*.
El *Pepi* era un gitano rencorós
que encara no filostrava al gat,
amb una traça meravellosa la
agafava per la cua, li feia do-
nar un parell de voltes a l'aire
i el llençava. Cada cop que
veia l'*aganyí*, comdiuen en
son llenguatge els gitanos, li
feia la mateixa llesca. I, natu-
ralment, aquesta broma de mal

gènere, i que tothom ignorava, acabà per esverar al pobre animal
de tal modo que separat de la mestressa i sa néta, quan entrava a
casa una persona semblava que veia un mal esperit.

La *Xica Seuvana* passava cada matí a pentinar a la *Parotis*,
i així que la veia entrar el gat saltava de la cadira, se li estarrufava
el pèl com agulles electritzades, llençava un marramau que feia
feredat i, esquerp, fugia a amagar-se.

—Aquest gat és rabiós, *Parotis*,—digué un dia la pentinadora.

—No em facis riure—replicà la mestressa defensant-lo.

—Ah; sí, filla, sí!

—No diguis això, boja.

—Vaja si s'ha tornat rabiós! No repareu quina mena de ma-
rramaus? Si semblen renecs de mala persona. Uix!... No em fa
pas gens de goig.

Lo cert és que la sentència de la *Xica Seuvana* obtingué la
sanció del veïnat. I com que no hi ha res més contagiós que la ca-
lúmnia, la *Parotis* i sa néta acabaren per creure en la ràbia de la
mixa i determinaren treure l'animal de casa. Un tal *Sepet Llufa*
s'encarregà d'efectuar l'operació, un dia a les sis de la tarda.

Els preparatius per al desterro del gat foren d'allò més còmics.

i aparatosos. Per a la caça del gat es movilitzaren vuit o nou veïns. Hi hagué tancament de portes. Les dones estaven esglaiades, puix la vella *Candeles* anava explicant tràgiques conseqüències de mossegades de gat rabiós, molt més paoroses que les de gos. Les criatures havien sigut tancades a casa previsorament. Per fi, el *Sepet Llufa* distribuí estratègicament les forces, que, empuyant bons garrots i caragolant-se cap i coll amb tapaboques, es disposaren a l'escomesa. Preses totes les mides i precaucions, el comandant inicià l'atac i l'enemic restà pres al fons d'un sac col·locat a la boca d'una gatonera...

—No el matis, *Sepet!*—implorà la mestressa.—Engega'l lluny. I lluny el va aviar, a tocant mateix de Sant Vicents, cosa d'una hora distant de la vila.

Però abans de quinze minuts de quedar en llibertat, el gat ja tornava a ésser a cà la *Parotis*.

—Reina Santíssima!—exclamà aquesta al veure'l.

Arribà el *Sepet* amb el sac a l'espatlla, satisfet de la seva obra i disposat a cobrar la *pela* que li havien promès pel seu gran servei:

—Déu vos guard. Ja està. Corria com el vent. Al menys és a Torredembarra.

—Sí?... Mira'l!...

—Ai, tinyeta!... Sí que l'és!... Però...

I se li estroncà la paraula. Amb els ulls oberts com taronges i immòbil com una estàtua, contemplava al gat, que arrupit en un recó, també mirava a son victimari. Per fi, es gratà una galta, es creuà de braços, i movent el cap tot arrufant el nas, digué filosòficament:

—Aquest gat no em fa gens de goig, *Parotis*. Es massa intel·ligent. No vull pas tractes ni amb ell ni amb l'ànima que l'aguanta.

UN POLITIC D'ALTURA, per Pasarell

—Em sembla que ja és hora de que aixequi el vol.

L'ALEGRIA DE LA CASA, per X

—Ai, Verge Santíssima!, què dius ara?

—Lo que sentiu. Penseu que és poc gros venir tan prompte de Sant Vicents estant? Per mi, això és un mal esperit *en persona*.

—Jesús, Maria, Josep!

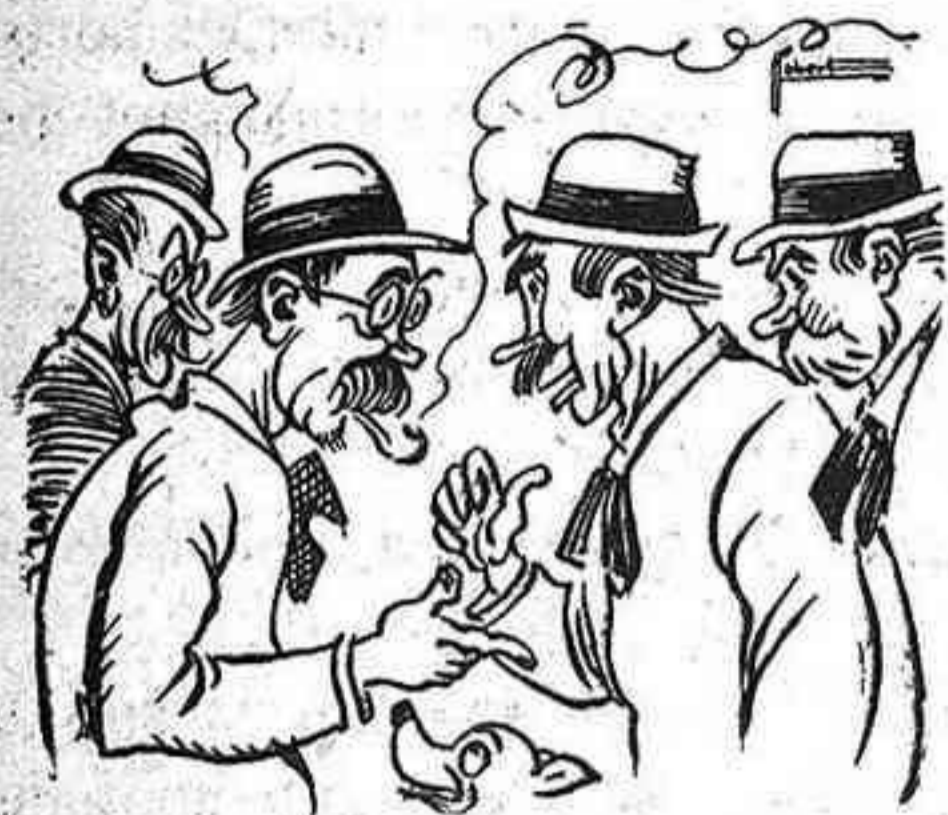
Aquest succeït corregué de boca en boca com un regueró de pòlvora. I produí una grossa alarma al barri. Al carrer no hi cabia més gent. Fins el *Pau Xacolaté*, que mai se movia de casa, vingué a engrossar el nombre de curiosos que comentaven el cas, sols explicable per art del diable.

—Treieu-me el dimoni de casa!—suplicava la *Parotis*.

Però, qui és el maco que s'hi atreveix?

No obstant, calia pendre una determinació heroica. I el mateix *Sepet Llufa*, amb l'ajuda de forces augmentades considerablement,

LES COSES DE LA VIDA, per Robert

—Però no era governador?

—Sí, però ja ho veu: avui té un *quitosco* de diaris!

No és possible referir l'esglai d'aquella bona dona. Li agafà tal tremolor que tot li queia de les mans. Estava groga com la cera. Sense dir de lo que es tractava, envià recado al *Sepet Llufa*.

—Ai fillet! Ja torno a tenir el bruxot a casa—li digué.

—Mireu, *Parotis*, a mi tres mongetes.—replicà malhumorat.

—Però, escolta...

—No estic per brocs. Fa tres nits que l'*ensomio*, i em diu sempre: «Ja me la pagaràs ja!»

I fugí esfereït.

Sortosament, el xicot de càl *Fartet*, el més valent de la vila, segons ell, i ho demostrava aixecant tres quintàs de pes, s'oferí per a solucionar el conflicte.

—Deixeu-me'l per a mi tot sol!—cridava èpicament.

Però el gat no aparegué per cap lloc. El buscaren seguint tots els recons i reconets de la casa, i res. No hi hagué més remei que deixar córrer l'assumpte amb gran sentiment del valent de torn.

i amb totes les precaucions imaginables, s'apoderà del gat novament. El sac a coll i fent-li escolta deu o dotze amics, aviaren el gat més enllà de Santa Oliva a una hora i mitja lluny de la vila.

—No ha tornat pas?—preguntà amb dubte el *Sepet* a son retorn.

—No, gràcies a Déu.

Això succeïa el dijous; i al diumenge següent al matí, a l'obrir la botiga la *Parotis*, el gat entrava furient com una centella.

—Si li deixo aquests cent duros amb què em respòn?

—Amb la paraula d'un home honrat.

—Doncs vingui amb aquest home i els hi deixaré desseguida.

Per *Castanys*

Mes, la *Parotis* i sa néta no les tenien pas totes. I al retirar-se a descansar, cap nit s'oblidaren de tancar amb pany i clau les portes dels quartos i no aclucaven pas l'ull sense resar fervorosament pare-nostres a l'Angel de la Guarda.

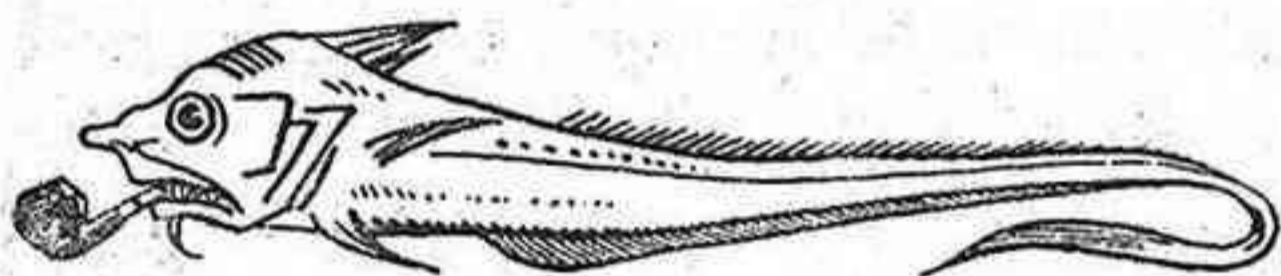
Passaren dies i la marruixa no es deixava veure. Però cada matí la mestressa trobava a faltar la teca sobrant de la nit anterior. Devegades, aquest fenòmen, succeïa entre dia.

—Qui ho entén això? Mireu que és prou!—es deien àvia i néta.

I un dissabte,—dissabte emocionant—al fer neteja general, es descobrí que el gat estava arrupit com una pilota sota els matalassos del mateix llit, de posts i bancs, en que dormien la *Parotis* i sa néta....

Les portes de l'habitació eren un xic ratades de baix.

N. BAS I SOCIAS

Al meu fill

Fillet de mos amors, fruita tardana
de l'arbre de ma vida ja esbrancat;
tinc por de no trobar-me al teu costat
tot aquell temps que el meu voler demana.

Tinc por també de que perdent l'ufana
aquella que en la sina t'ha portat,
et deixi en esglaiosa soletat
baixant darrera meu a la fossana.

Mes, no t'esveris, fill, si això t'arriba,
car sé una dona pura i esblaimada
que el meu llinatge llegirà en ton front.

Mon primê amor, que el cor me diu és viva,
anirà a tu com una hipnotitzada
i una altra mare trobaràs al món.

MANUEL MARINEL-LO

Una aventura

L'amic Miquel, el *corrido* noctàmbul, i jo deambulàvem per les Rondes a altes hores de la nit, sense direcció fixa; com dues barques sense timó a la deriva, com dues fulles caigudes d'un arbre que el vent les empeny ara cap ací, ara cap allà... Quan de sobte, en una de les travessies d'aquelles amples vies, carrer estret, fosc, que condueix a un barri humil, descobrim en la negra fosca, i dreta en el portal d'una casa del cantó, el bulto d'una dona, més ben dit, d'una matrona vestida de negre, coberta de cap a peus amb un vel més negre encara que la fosca que l'embolcallava.

—Ja tenim feina—digué picarescament l'amic *corrido*.—Aquestes fantasmes negres a voltes són trucs que proporcionen moments divertits.

—Vols dir?...

—Veuràs: vina.

I anàrem resoltament vers ella, la quina, pocs passos abans d'arribar al seu davant, ens digué en veu planyívola:

—Senyorets, una caritat per aquesta pobra desgraciada que té molts fills a mantenir...

Jo que era el de més a la vora d'ella poso mà a l'ermilla i li dono una moneda; l'amic Miquel fa lo mateix i despreocupadament li pregunta:

—Escolta: saps si per aquí hi ha alguna casa per a poguer-hi passar un rato divertit?...

La fantasma dubtà un instant, mes al dir-li que érem persones formals, reservades, i que no ens venia d'una pesseta, s'animà i ens digué que sinó la comprometíem ens n'ensenyaria una de molt sèria no gaire lluny d'aquell lloc. Convençuda de la nostra confiança ens diu que la seguim. Així ho fem, passant a uns deu passos davant nostre, aquella matrona fantasmagòrica, amb pas lleuger i segur.

—On anem?—pregunto desconfiadament a l'amic Miquel. —Jo no duc més arma que un trempa-plomes...

—Jo no duc—recalca ell—ni una agulla de cap. Però seguim i no siguis poruc. Ja t'he dit que això era un truc. I pistonut!

Aquell núvol negre girà dos carrers més, estrets, foscos i si

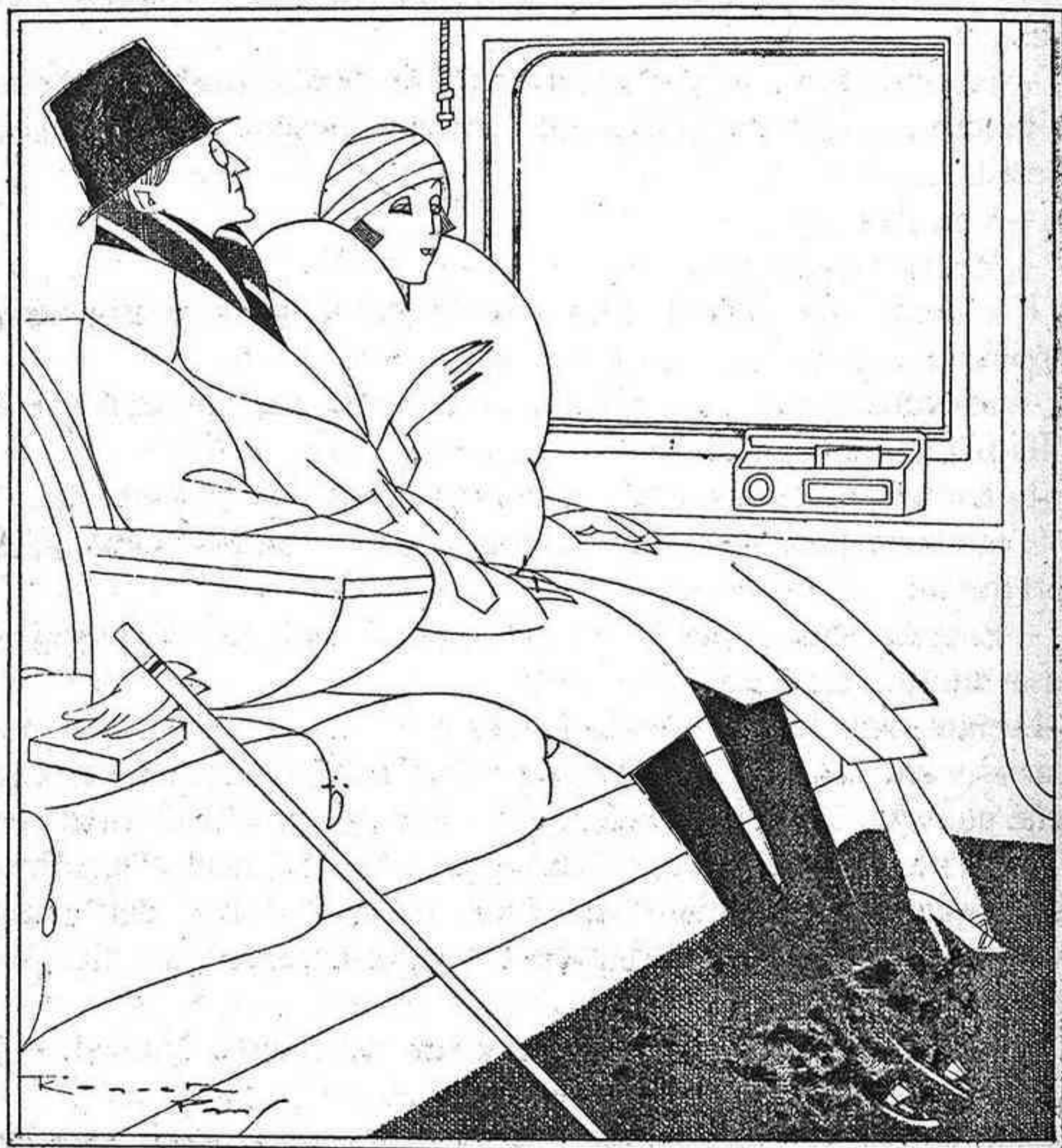
lenciosos, i als pocs moments és deturava davant la porta d'una escaleta d'entrada alta, però estreta. Sentim el furgar d'una clau al pany; ella entra dins l'escaleta i treient el cap, mostrant el rostre, ens signà que hi anéssim.

A la llum d'un encenedor automàtic que porto, pugem fins a un tercer pis i entrem. Aquest és petit i miserable...

—Esperin-se un moment—diu tancant la porta de cop, aquell ex fantasma, qual cara era més lletja que un pecat.

Vaig apagar l'encenedor a l'ensems que em quedava prop de

VIATGE DE BODES, per *Roqueta*

Ell (apart).—Viatjar amb la dona per on s'ha viatjat amb l'amiga és una cosa molt aborrida!

la porta preventivament. El valent *corrido*, instintivament feu lo mateix....

* * *

A tres passes nostres hi havia la porta tancada d'una habitació, on era entrada aquell interrogant negre... Als pocs instants d'esser-hi a dins oïrem la veu d'ella i la d'una altra dona que dialogaven vivament. La primera deia:

—Si vols guanyar-te els diners que em deus de rellogar-te aquest quartet, ara tens l'ocasió.

I misteriosament murmurà unes paraules.

—Uns homes, aquí!—replicà cridant indignada l'altra veu— Això, mai!

—Doncs, avui, necessito el duro de precís; i demà, ja no us vull aquí! ..... Què els hi dic, are, a aquests joves?...

—...Que entrin.

En Miquel, me deia:

—Noi, em sembla que no farem res.

—Doncs, a mi, ara se'm fa interessant aquesta aventura, vaig respondre-li.

L'aligot negre obrí la porta i ens feu entrar. Per la claror trista d'un quinquè posat damunt d'una tauleta-cusidó vegérem una dona jove, hermosíssima que, cosia roba per a magatzem; en un recó, una velleta que semblava sa mare, junt amb la velleta i asseguda damunt del llit, una neneta d'un any i mig escàs, un angelet ros; al costat del llit que hem anomenat, un catre... L'aspecte era pobre, però tot ordenat i net. Així que entrem, aquella dona hermosa, qual rostre era flagellat pel dolor, ens digué:

—Jo sóc casada; el meu marit m'abandonà, no fa molt, junt amb aquesta nena que veuen; aquesta velleta, és la meva mare. Mes com jo vull treballar, vull viure honradament, la mena de treball que em proporciona aquesta senyora, perquè li pagui lo que li dec, no'l faré mai! ..... Dispensin, joves, dispensin...

—Està bé—contestàrem secament nosaltres dos.

La velleta plorava silenciosament, entretenint a la naneta; aquesta reia, jugant amb una nina de cartro; semblava que volgués dir-nos coses a nosaltres, li vaig fer una manyaga i li dongui uns cèntims per a comprar-se un bobó al ensems que dessota del coixí hi deixava una moneda de cinc pessetes.

En retirar-nos, aquell monstre negre ens brindava les seves gràcies... en bones paraules li diguérem que no ens feien gràcia. Sortim al carrer, el meu amic, avorrit; jo, preocupat.

*
*
*

Aquella nit no vaig poguer dormir pensant amb lo succeït. En eixir al carrer el matí següent, dirigia adalerats els meus passos vers el barri on vivia aquella digna mare, honrada esposa, hermosa i infeliç dona que la desgràcia l'havia llençada a les urpes mateixes del monstre del mal.

Abans d'arribar-hi, el cor em feu un salt: veia venir de lluny a una dona ben plantada, vestida senzillament, amb un infant al braç; a l'altre braç, penjant un farcell de roba. Era ella que anava a tornar aquella feina. Ens reconeixem, ella se sofoca i abaixa els ulls.

—Dispensi— vaig dir-li respectuosament— dues paraules com a consell. Vågissen d'aquell pis que és el niu de la deshonra, i aquí té aquesta targeta meva que en aquesta casa li donaran feina per a que pugui salvar-se vostè, la filleta del seu cor i la velleta de sa mare.

L'acceptà. Feu un esforç per á mirar-me serenament i donar-me les gràcies i d'emocionada no pogué...

Ella seguí son camí, jo, satisfet, el meu. Acabava de treurém un pes feixuc de la meva consciència.

JOAN PASQUAL

	Pàgs.		Pàgs.
<i>Moreau, el jove.</i> —La lliçó de música.	134	Ingenuïtat.	148
La llotja de l'Opera.	135	Previsió	148
<i>Nonell (J.).</i> —Al passar.	130	Aixo és por	159
Apunt	142	De viatge	162
<i>López (J.).</i> —Drama conjugal	117	Buscant pis	163
<i>Lespinasse.</i> —El Petit Trianón	137	El senyor Esteve	171
<i>Lancret.</i> —El daurat segle XVIII.	138 i 139	El pagès	173
<i>Lefebre i Bontelon.</i> —Chenier	140	<i>Passarell.</i> —Un polític d'altura.	175
<i>Llissas.</i> —Musics il·lustres.	118 i 119	Filosofia barata.	124
<i>Ozores.</i> —Els mesos.	4,	<i>Prieur.</i> —El tancament de l'Opera.	137
6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24 i 26		<i>Robert.</i> —Les bones amistats	168
<i>Opisso.</i> —Actualitats de 1923	40, 41,	De camí.	155
50, 56, 57, 59, 61, 63, 70, 71, 74,	166 i 167	Atracadors	147
Una dona en embrió.	169	Ingenuïtat.	145
<i>Ovi.</i> —Dels temps llegendaris	38	Consell.	131
<i>Picanyol.</i> —Anys que s'en va	30	El sant matrimoni.	116
El buf de la banda.	33	Clowns.	106
Les coses aniran millor.	37	Les coses de la vida	177
Dibuix	55	<i>Roqueta.</i> —Mondanes	126
Dibuix	65	Viatge de bodes.	180
La moda municipal	83	<i>Ribas.</i> —Gent de carrera	108
Política casolana	85	<i>Salvatella.</i> —Dibuix	65
El plat del dia	101	<i>Serra (E.).</i> —A l'autodrom	122
El poble abandonat	102	Al cine.	174
L'espolsada	104	<i>Shaklesson.</i> —Estoïcisme.	128
El fill del porter.	107	<i>Sava.</i> —Bernard Shaw.	153
Política de la ciutat	109	Dibuix.	84
Desengany	111.	<i>X.</i> —La veu del poble	43
El mal caçador.	121	Música moderna	76
A cà'l dentista	144	Malícia femenina	157
		L'alegria de la casa	176

Comerciant !

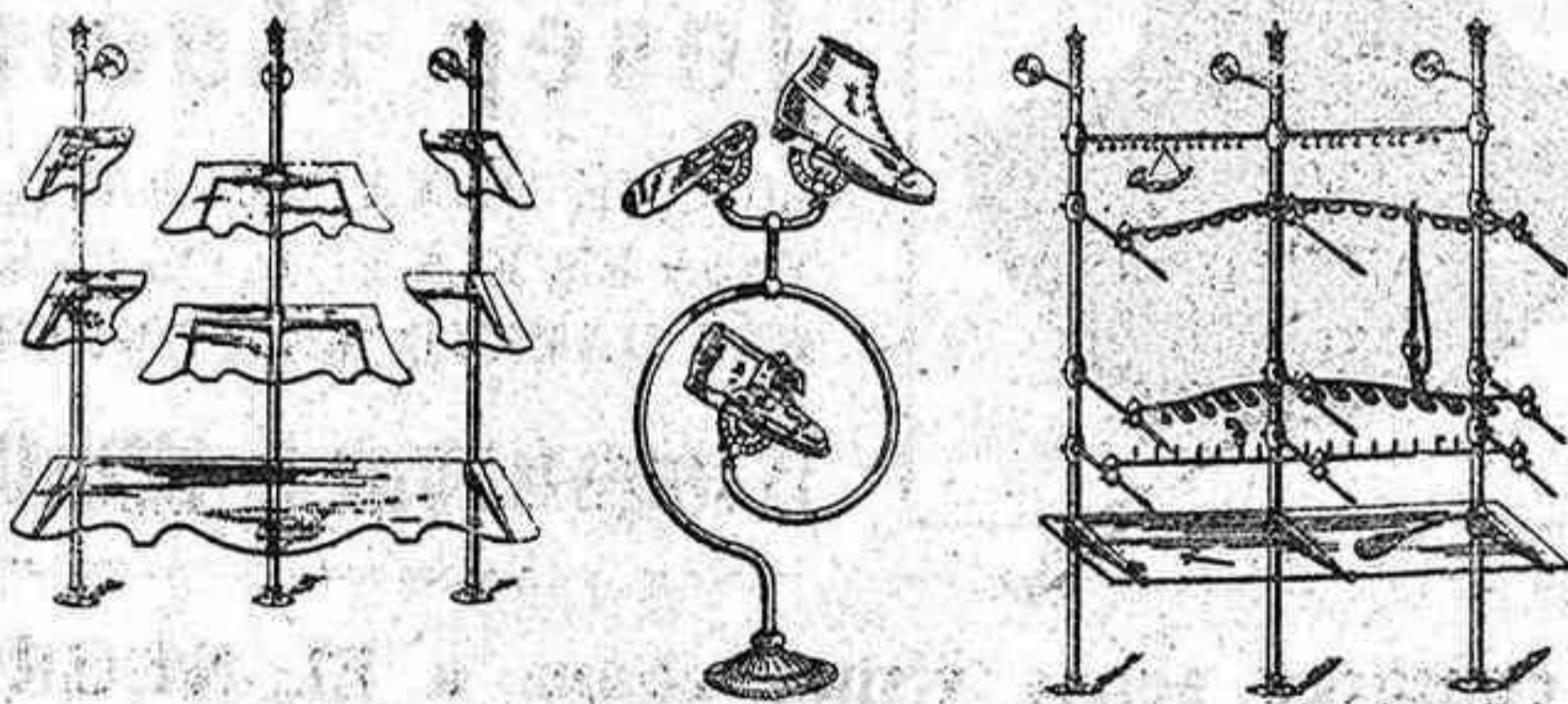

Aquest anunci interessa a V. per a recordar-li que la casa

MARCEL VILA

és l'única d'Espanya que pot servir-li, amb absoluta garantia i rapidesa, tota mena de montures i aparells de metall per a aparadors i vitrines

Corts, 570: BARCELONA: Tel. A-2362

GRANS MAGATZEMS DE CONFECCIONS
CASA PANTALEONI H.^{NOS}

Sastreria, Camiseria, Corbateria, Gèneres de punt, Guanteria, Paraigües, Bastons per a Senyors, Nenes, i Nens, models exclusius de la casa : Altes fantasies en trajos i abrics per a Nens i Nenes de 2 a 14 anys. Trajos i abrics confeccionats darrera moda per a Senyors i Jovenets. Uniformes de totes menes. Secció especial de Sastreria a mida. Assortit permanent per a dols i actes d'etiqueta, Calçats, Barrets, etc.

SE REMETEN CATALEGS

Portaferriça, 13 :: BARCELONA

EL NEGRO

**GRAN MAGATZEM DE MOBLES AL
COMPTAT I A PLAÇOS, SENS FIADOR**
des de UNA PESSETA setmanal

DE

Josep Macià

EL QUE DÓNA MÉS FACILITATS EN ELS PLAÇOS I VEN MÉS BARATO AL COMPTAT

15, Compte de l'Assalt, 15 - BARCELONA

No compreu sense visitar abans a EL NEGRO

La Campana de Gràcia

Setmanari polític il·lustrat

FUNDAT L'ANY 1870 : 10 cts. el número

SUBSCRIPCIÓ:

1'50 pessetes trimestre

Paquet de 30 números: 2 ptes.

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ: Rambla del Mig, 20

BARCELONA

L'Esquella de la Torratxa

Periòdic humorístic il·lustrat

FUNDAT L'ANY 1878 : 15 cts. el número

SUBSCRIPCIÓ:

3 pessetes trimestre

Paquet de 30 números: 3 ptes.

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ: Rambla del Mig, 20

BARCELONA

ANUNCIS LLUMINOSOS

NEON

PROCEDIMENT PATENTAT

G. CLAUDE ET J. DE BEAUFORT

FABRICANT EXCLUSIU PER A
ESPANYA I PORTUGAL

ENRIC MORELL

CORCEGA, 409-411

:: TELEFON G-1851 ::

DIRECCIO TELEGRÁFICA: **NEON**

BARCELONA

V^{DA} DE P. BONET

FOTOLITOGRAFIA

FOTOGRAFADO

AUTOTIPIA

TRICROMIA

ARIBAU, 9. Interior.

BARCELONA

